

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

بانك احاديث

اهل بيت عليهم السلام

با موضوع:

اقتصادی

جلد (۹)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بانک احادیث اهل بیت (ع)

نویسنده:

واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	..... فهرست
۳۴	..... بانک احادیث اهل بیت (ع) جلد ۹ - (اقتصادی)
۳۴	..... مشخصات کتاب
۳۴	..... اقتصادی
۳۴	..... بایدهای اقتصادی
۳۴	..... حدیث ۱
۳۴	..... حدیث ۲
۳۴	..... حدیث ۳
۳۴	..... حدیث ۴
۳۴	..... حدیث ۵
۳۵	..... حدیث ۶
۳۵	..... حدیث ۷
۳۵	..... حدیث ۸
۳۵	..... حدیث ۹
۳۵	..... حدیث ۱۰
۳۵	..... حدیث ۱۱
۳۶	..... حدیث ۱۲
۳۶	..... حدیث ۱۳
۳۶	..... حدیث ۱۴
۳۶	..... حدیث ۱۵
۳۶	..... حدیث ۱۶
۳۶	..... حدیث ۱۷
۳۶	..... حدیث ۱۸

۳۶	حدیث ۱۹
۳۷	حدیث ۲۰
۳۷	حدیث ۲۱
۳۷	حدیث ۲۲
۳۷	حدیث ۲۳
۳۷	حدیث ۲۴
۳۷	حدیث ۲۵
۳۷	حدیث ۲۶
۳۷	حدیث ۲۷
۳۸	حدیث ۲۸
۳۸	حدیث ۲۹
۳۸	حدیث ۳۰
۳۸	حدیث ۳۱
۳۸	حدیث ۳۲
۳۸	حدیث ۳۳
۳۸	حدیث ۳۴
۳۹	حدیث ۳۵
۳۹	حدیث ۳۶
۳۹	حدیث ۳۷
۳۹	حدیث ۳۸
۳۹	حدیث ۳۹
۳۹	حدیث ۴۰
۳۹	حدیث ۴۱
۴۰	حدیث ۴۲

۴۰	حدیث ۴۳
۴۰	حدیث ۴۴
۴۰	حدیث ۴۵
۴۰	حدیث ۴۶
۴۰	حدیث ۴۷
۴۰	حدیث ۴۸
۴۰	حدیث ۴۹
۴۱	حدیث ۵۰
۴۱	حدیث ۵۱
۴۱	حدیث ۵۲
۴۱	حدیث ۵۳
۴۱	حدیث ۵۴
۴۱	حدیث ۵۵
۴۱	حدیث ۵۶
۴۱	حدیث ۵۷
۴۲	حدیث ۵۸
۴۲	حدیث ۵۹
۴۲	حدیث ۶۰
۴۲	حدیث ۶۱
۴۲	حدیث ۶۲
۴۲	حدیث ۶۳
۴۲	حدیث ۶۴
۴۳	حدیث ۶۵
۴۳	حدیث ۶۶

۴۳	حدیث ۶۷
۴۳	حدیث ۶۸
۴۳	حدیث ۶۹
۴۳	حدیث ۷۰
۴۳	حدیث ۷۱
۴۴	حدیث ۷۲
۴۴	حدیث ۷۳
۴۴	حدیث ۷۴
۴۴	حدیث ۷۵
۴۴	حدیث ۷۶
۴۴	حدیث ۷۷
۴۴	حدیث ۷۸
۴۴	حدیث ۷۹
۴۵	حدیث ۸۰
۴۵	حدیث ۸۱
۴۵	حدیث ۸۲
۴۵	حدیث ۸۳
۴۵	حدیث ۸۴
۴۵	حدیث ۸۵
۴۵	حدیث ۸۶
۴۶	حدیث ۸۷
۴۶	حدیث ۸۸
۴۶	حدیث ۸۹
۴۶	حدیث ۹۰

۴۶	حدیث ۹۱
۴۶	حدیث ۹۲
۴۶	حدیث ۹۳
۴۶	حدیث ۹۴
۴۷	حدیث ۹۵
۴۷	حدیث ۹۶
۴۷	حدیث ۹۷
۴۷	حدیث ۹۸
۴۷	حدیث ۹۹
۴۷	حدیث ۱۰۰
۴۷	حدیث ۱۰۱
۴۷	حدیث ۱۰۲
۴۸	حدیث ۱۰۳
۴۸	حدیث ۱۰۴
۴۸	حدیث ۱۰۵
۴۸	حدیث ۱۰۶
۴۸	حدیث ۱۰۷
۴۸	حدیث ۱۰۸
۴۹	حدیث ۱۰۹
۴۹	حدیث ۱۱۰
۴۹	حدیث ۱۱۱
۴۹	حدیث ۱۱۲
۴۹	حدیث ۱۱۳
۴۹	حدیث ۱۱۴

۴۹	حدیث ۱۱۵
۵۰	حدیث ۱۱۶
۵۰	حدیث ۱۱۷
۵۰	حدیث ۱۱۸
۵۰	حدیث ۱۱۹
۵۰	حدیث ۱۲۰
۵۰	حدیث ۱۲۱
۵۰	حدیث ۱۲۲
۵۱	حدیث ۱۲۳
۵۱	حدیث ۱۲۴
۵۱	حدیث ۱۲۵
۵۱	حدیث ۱۲۶
۵۱	حدیث ۱۲۷
۵۱	حدیث ۱۲۸
۵۱	حدیث ۱۲۹
۵۱	حدیث ۱۳۰
۵۲	حدیث ۱۳۱
۵۲	حدیث ۱۳۲
۵۲	حدیث ۱۳۳
۵۲	حدیث ۱۳۴
۵۲	حدیث ۱۳۵
۵۲	حدیث ۱۳۶
۵۲	حدیث ۱۳۷
۵۲	حدیث ۱۳۸

۵۳	حدیث ۱۳۹
۵۳	حدیث ۱۴۰
۵۳	حدیث ۱۴۱
۵۳	حدیث ۱۴۲
۵۳	حدیث ۱۴۳
۵۳	حدیث ۱۴۴
۵۳	حدیث ۱۴۵
۵۳	حدیث ۱۴۶
۵۴	حدیث ۱۴۷
۵۴	حدیث ۱۴۸
۵۴	حدیث ۱۴۹
۵۴	حدیث ۱۵۰
۵۴	حدیث ۱۵۱
۵۴	حدیث ۱۵۲
۵۵	حدیث ۱۵۳
۵۵	حدیث ۱۵۴
۵۵	حدیث ۱۵۵
۵۵	حدیث ۱۵۶
۵۵	حدیث ۱۵۷
۵۵	حدیث ۱۵۸
۵۵	حدیث ۱۵۹
۵۶	حدیث ۱۶۰
۵۶	حدیث ۱۶۱
۵۶	حدیث ۱۶۲

۵۶	حدیث ۱۶۳
۵۶	حدیث ۱۶۴
۵۶	حدیث ۱۶۵
۵۷	حدیث ۱۶۶
۵۷	حدیث ۱۶۷
۵۷	حدیث ۱۶۸
۵۷	حدیث ۱۶۹
۵۷	حدیث ۱۷۰
۵۷	حدیث ۱۷۱
۵۷	حدیث ۱۷۲
۵۷	حدیث ۱۷۳
۵۸	حدیث ۱۷۴
۵۸	حدیث ۱۷۵
۵۸	حدیث ۱۷۶
۵۸	حدیث ۱۷۷
۵۸	حدیث ۱۷۸
۵۸	حدیث ۱۷۹
۵۸	حدیث ۱۸۰
۵۸	حدیث ۱۸۱
۵۸	حدیث ۱۸۲
۵۹	حدیث ۱۸۳
۵۹	حدیث ۱۸۴
۵۹	حدیث ۱۸۵
۵۹	حدیث ۱۸۶

۵۹	حدیث ۱۸۷
۵۹	حدیث ۱۸۸
۵۹	حدیث ۱۸۹
۵۹	حدیث ۱۹۰
۶۰	حدیث ۱۹۱
۶۰	حدیث ۱۹۲
۶۰	حدیث ۱۹۳
۶۰	حدیث ۱۹۴
۶۰	حدیث ۱۹۵
۶۰	حدیث ۱۹۶
۶۰	حدیث ۱۹۷
۶۰	حدیث ۱۹۸
۶۱	حدیث ۱۹۹
۶۱	حدیث ۲۰۰
۶۱	حدیث ۲۰۱
۶۱	حدیث ۲۰۲
۶۱	حدیث ۲۰۳
۶۱	حدیث ۲۰۴
۶۱	حدیث ۲۰۵
۶۲	حدیث ۲۰۶
۶۲	حدیث ۲۰۷
۶۲	حدیث ۲۰۸
۶۲	حدیث ۲۰۹
۶۲	حدیث ۲۱۰

۶۲	حدیث ۲۱۱
۶۲	حدیث ۲۱۲
۶۲	حدیث ۲۱۳
۶۲	حدیث ۲۱۴
۶۳	حدیث ۲۱۵
۶۳	حدیث ۲۱۶
۶۳	حدیث ۲۱۷
۶۳	حدیث ۲۱۸
۶۳	حدیث ۲۱۹
۶۳	حدیث ۲۲۰
۶۳	حدیث ۲۲۱
۶۳	نبایدهای اقتصادی
۶۳	حدیث ۱
۶۴	حدیث ۲
۶۴	حدیث ۳
۶۴	حدیث ۴
۶۴	حدیث ۵
۶۴	حدیث ۶
۶۴	حدیث ۷
۶۴	حدیث ۸
۶۵	حدیث ۹
۶۵	حدیث ۱۰
۶۵	حدیث ۱۱
۶۵	حدیث ۱۲

۶۵	حدیث ۱۳
۶۵	حدیث ۱۴
۶۵	حدیث ۱۵
۶۵	حدیث ۱۶
۶۶	حدیث ۱۷
۶۶	حدیث ۱۸
۶۶	حدیث ۱۹
۶۶	حدیث ۲۰
۶۶	حدیث ۲۱
۶۶	حدیث ۲۲
۶۶	حدیث ۲۳
۶۷	حدیث ۲۴
۶۷	حدیث ۲۵
۶۷	حدیث ۲۶
۶۷	حدیث ۲۷
۶۷	حدیث ۲۸
۶۷	حدیث ۲۹
۶۷	حدیث ۳۰
۶۷	حدیث ۳۱
۶۸	حدیث ۳۲
۶۸	حدیث ۳۳
۶۸	حدیث ۳۴
۶۸	حدیث ۳۵
۶۸	حدیث ۳۶

۶۸	حدیث ۳۷
۶۹	حدیث ۳۸
۶۹	حدیث ۳۹
۶۹	حدیث ۴۰
۶۹	حدیث ۴۱
۶۹	حدیث ۴۲
۶۹	حدیث ۴۳
۶۹	حدیث ۴۴
۷۰	حدیث ۴۵
۷۰	حدیث ۴۶
۷۰	حدیث ۴۷
۷۰	حدیث ۴۸
۷۰	حدیث ۴۹
۷۰	حدیث ۵۰
۷۰	حدیث ۵۱
۷۰	حدیث ۵۲
۷۱	حدیث ۵۳
۷۱	حدیث ۵۴
۷۱	حدیث ۵۵
۷۱	حدیث ۵۶
۷۱	حدیث ۵۷
۷۱	حدیث ۵۸
۷۱	حدیث ۵۹
۷۲	حدیث ۶۰

۷۲	حدیث ۶۱
۷۲	حدیث ۶۲
۷۲	حدیث ۶۳
۷۲	حدیث ۶۴
۷۲	حدیث ۶۵
۷۲	حدیث ۶۶
۷۳	حدیث ۶۷
۷۳	حدیث ۶۸
۷۳	حدیث ۶۹
۷۳	حدیث ۷۰
۷۳	حدیث ۷۱
۷۳	حدیث ۷۲
۷۳	حدیث ۷۳
۷۴	حدیث ۷۴
۷۴	حدیث ۷۵
۷۴	حدیث ۷۶
۷۴	حدیث ۷۷
۷۴	حدیث ۷۸
۷۴	حدیث ۷۹
۷۵	حدیث ۸۰
۷۵	حدیث ۸۱
۷۵	حدیث ۸۲
۷۵	حدیث ۸۳
۷۵	حدیث ۸۴

۷۵	حدیث ۸۵
۷۵	حدیث ۸۶
۷۵	حدیث ۸۷
۷۶	حدیث ۸۸
۷۶	حدیث ۸۹
۷۶	حدیث ۹۰
۷۶	حدیث ۹۱
۷۶	حدیث ۹۲
۷۶	حدیث ۹۳
۷۶	حدیث ۹۴
۷۶	حدیث ۹۵
۷۷	حدیث ۹۶
۷۷	حدیث ۹۷
۷۷	حدیث ۹۸
۷۷	حدیث ۹۹
۷۷	حدیث ۱۰۰
۷۷	حدیث ۱۰۱
۷۷	حدیث ۱۰۲
۷۷	حدیث ۱۰۳
۷۸	حدیث ۱۰۴
۷۸	حدیث ۱۰۵
۷۸	حدیث ۱۰۶
۷۸	حدیث ۱۰۷
۷۸	حدیث ۱۰۸

۷۸	حدیث ۱۰۹
۷۸	حدیث ۱۱۰
۷۸	حدیث ۱۱۱
۷۹	حدیث ۱۱۲
۷۹	حدیث ۱۱۳
۷۹	حدیث ۱۱۴
۷۹	حدیث ۱۱۵
۷۹	حدیث ۱۱۶
۷۹	حدیث ۱۱۷
۷۹	حدیث ۱۱۸
۸۰	حدیث ۱۱۹
۸۰	حدیث ۱۲۰
۸۰	حدیث ۱۲۱
۸۰	حدیث ۱۲۲
۸۰	حدیث ۱۲۳
۸۰	حدیث ۱۲۴
۸۰	حدیث ۱۲۵
۸۱	حدیث ۱۲۶
۸۱	حدیث ۱۲۷
۸۱	حدیث ۱۲۸
۸۱	حدیث ۱۲۹
۸۱	حدیث ۱۳۰
۸۱	حدیث ۱۳۱
۸۱	حدیث ۱۳۲

۸۱	حدیث ۱۳۳
۸۱	حدیث ۱۳۴
۸۱	حدیث ۱۳۵
۸۲	حدیث ۱۳۶
۸۲	حدیث ۱۳۷
۸۲	حدیث ۱۳۸
۸۲	حدیث ۱۳۹
۸۲	حدیث ۱۴۰
۸۲	حدیث ۱۴۱
۸۳	حدیث ۱۴۲
۸۳	حدیث ۱۴۳
۸۳	حدیث ۱۴۴
۸۳	حدیث ۱۴۵
۸۳	حدیث ۱۴۶
۸۳	حدیث ۱۴۷
۸۳	حدیث ۱۴۸
۸۴	حدیث ۱۴۹
۸۴	حدیث ۱۵۰
۸۴	حدیث ۱۵۱
۸۴	حدیث ۱۵۲
۸۴	حدیث ۱۵۳
۸۴	حدیث ۱۵۴
۸۴	حدیث ۱۵۵
۸۴	حدیث ۱۵۶

۸۵	فقر و غنا
۸۵	حدیث ۱
۸۵	حدیث ۲
۸۵	حدیث ۳
۸۵	حدیث ۴
۸۵	حدیث ۵
۸۵	حدیث ۶
۸۵	حدیث ۷
۸۵	حدیث ۸
۸۶	حدیث ۹
۸۶	حدیث ۱۰
۸۶	حدیث ۱۱
۸۶	حدیث ۱۲
۸۶	حدیث ۱۳
۸۶	حدیث ۱۴
۸۶	حدیث ۱۵
۸۶	حدیث ۱۶
۸۷	حدیث ۱۷
۸۷	حدیث ۱۸
۸۷	حدیث ۱۹
۸۷	حدیث ۲۰
۸۷	حدیث ۲۱
۸۷	حدیث ۲۲
۸۷	حدیث ۲۳

۸۸	حدیث ۲۴
۸۸	حدیث ۲۵
۸۸	حدیث ۲۶
۸۸	حدیث ۲۷
۸۸	حدیث ۲۸
۸۸	حدیث ۲۹
۸۸	حدیث ۳۰
۸۸	حدیث ۳۱
۸۹	حدیث ۳۲
۸۹	حدیث ۳۳
۸۹	حدیث ۳۴
۸۹	حدیث ۳۵
۸۹	حدیث ۳۶
۹۰	حدیث ۳۷
۹۰	حدیث ۳۸
۹۰	حدیث ۳۹
۹۰	حدیث ۴۰
۹۰	حدیث ۴۱
۹۰	حدیث ۴۲
۹۰	حدیث ۴۳
۹۱	حدیث ۴۴
۹۱	حدیث ۴۵
۹۱	حدیث ۴۶
۹۱	حدیث ۴۷

۹۱	حدیث ۴۸
۹۱	حدیث ۴۹
۹۱	حدیث ۵۰
۹۱	حدیث ۵۱
۹۲	حدیث ۵۲
۹۲	حدیث ۵۳
۹۲	حدیث ۵۴
۹۲	حدیث ۵۵
۹۲	حدیث ۵۶
۹۲	حدیث ۵۷
۹۲	حدیث ۵۸
۹۳	حدیث ۵۹
۹۳	حدیث ۶۰
۹۳	حدیث ۶۱
۹۳	حدیث ۶۲
۹۳	حدیث ۶۳
۹۳	حدیث ۶۴
۹۳	حدیث ۶۵
۹۳	حدیث ۶۶
۹۳	حدیث ۶۷
۹۴	حدیث ۶۸
۹۴	حدیث ۶۹
۹۴	حدیث ۷۰
۹۴	حدیث ۷۱

۹۴	حدیث ۷۲
۹۴	حدیث ۷۳
۹۴	حدیث ۷۴
۹۵	حدیث ۷۵
۹۵	حدیث ۷۶
۹۵	حدیث ۷۷
۹۵	حدیث ۷۸
۹۵	حدیث ۷۹
۹۵	حدیث ۸۰
۹۵	حدیث ۸۱
۹۶	حدیث ۸۲
۹۶	حدیث ۸۳
۹۶	حدیث ۸۴
۹۶	حدیث ۸۵
۹۶	حدیث ۸۶
۹۶	حدیث ۸۷
۹۶	حدیث ۸۸
۹۶	حدیث ۸۹
۹۶	حدیث ۹۰
۹۷	حدیث ۹۱
۹۷	حدیث ۹۲
۹۷	حدیث ۹۳
۹۷	حدیث ۹۴
۹۷	حدیث ۹۵

۹۶	حدیث ۹۶
۹۷	حدیث ۹۷
۹۷	حدیث ۹۸
۹۸	حدیث ۹۹
۹۸	حدیث ۱۰۰
۹۸	حدیث ۱۰۱
۹۸	حدیث ۱۰۲
۹۸	حدیث ۱۰۳
۹۸	حدیث ۱۰۴
۹۸	حدیث ۱۰۵
۹۸	حدیث ۱۰۶
۹۹	حدیث ۱۰۷
۹۹	حدیث ۱۰۸
۹۹	حدیث ۱۰۹
۹۹	حدیث ۱۱۰
۹۹	حدیث ۱۱۱
۹۹	حدیث ۱۱۲
۹۹	حدیث ۱۱۳
۹۹	حدیث ۱۱۴
۱۰۰	حدیث ۱۱۵
۱۰۰	حدیث ۱۱۶
۱۰۰	حدیث ۱۱۷
۱۰۰	حدیث ۱۱۸
۱۰۰	حدیث ۱۱۹

۱۰۰	حدیث ۱۲۰
۱۰۰	حدیث ۱۲۱
۱۰۰	حدیث ۱۲۲
۱۰۱	حدیث ۱۲۳
۱۰۱	حدیث ۱۲۴
۱۰۱	حدیث ۱۲۵
۱۰۱	حدیث ۱۲۶
۱۰۱	حدیث ۱۲۷
۱۰۱	حدیث ۱۲۸
۱۰۱	حدیث ۱۲۹
۱۰۱	حدیث ۱۳۰
۱۰۲	حدیث ۱۳۱
۱۰۲	حدیث ۱۳۲
۱۰۲	حدیث ۱۳۳
۱۰۲	حدیث ۱۳۴
۱۰۲	حدیث ۱۳۵
۱۰۲	حدیث ۱۳۶
۱۰۲	حدیث ۱۳۷
۱۰۲	حدیث ۱۳۸
۱۰۲	حدیث ۱۳۹
۱۰۳	حدیث ۱۴۰
۱۰۳	حدیث ۱۴۱
۱۰۳	جهاد اقتصادی
۱۰۳	حدیث ۱

۱۰۳	حدیث ۲
۱۰۳	حدیث ۳
۱۰۳	حدیث ۴
۱۰۳	حدیث ۵
۱۰۴	حدیث ۶
۱۰۴	حدیث ۷
۱۰۴	حدیث ۸
۱۰۴	حدیث ۹
۱۰۴	حدیث ۱۰
۱۰۴	حدیث ۱۱
۱۰۵	حدیث ۱۲
۱۰۵	حدیث ۱۳
۱۰۵	حدیث ۱۴
۱۰۵	حدیث ۱۵
۱۰۵	حدیث ۱۶
۱۰۵	حدیث ۱۷
۱۰۵	حدیث ۱۸
۱۰۶	حدیث ۱۹
۱۰۶	حدیث ۲۰
۱۰۶	حدیث ۲۱
۱۰۶	حدیث ۲۲
۱۰۶	حدیث ۲۳
۱۰۶	حدیث ۲۴
۱۰۶	حدیث ۲۵

۱۰۷	حدیث ۲۶
۱۰۷	حدیث ۲۷
۱۰۷	حدیث ۲۸
۱۰۷	حدیث ۲۹
۱۰۷	حدیث ۳۰
۱۰۷	قرض الحسنه
۱۰۷	حدیث ۱
۱۰۷	حدیث ۲
۱۰۸	حدیث ۳
۱۰۸	حدیث ۴
۱۰۸	حدیث ۵
۱۰۸	حدیث ۶
۱۰۸	حدیث ۷
۱۰۸	حدیث ۸
۱۰۹	حدیث ۹
۱۰۹	حدیث ۱۰
۱۰۹	حدیث ۱۱
۱۰۹	حدیث ۱۲
۱۰۹	حدیث ۱۳
۱۰۹	حدیث ۱۴
۱۱۰	حدیث ۱۵
۱۱۰	حدیث ۱۶
۱۱۰	حدیث ۱۷
۱۱۰	حدیث ۱۸

۱۱۰	حدیث ۱۹
۱۱۰	حدیث ۲۰
۱۱۰	حدیث ۲۱
۱۱۱	حدیث ۲۲
۱۱۱	حدیث ۲۳
۱۱۱	تجارت و معامله
۱۱۱	حدیث ۱
۱۱۱	حدیث ۲
۱۱۱	حدیث ۳
۱۱۱	حدیث ۴
۱۱۱	حدیث ۵
۱۱۲	حدیث ۶
۱۱۲	حدیث ۷
۱۱۲	حدیث ۸
۱۱۲	حدیث ۹
۱۱۲	حدیث ۱۰
۱۱۲	حدیث ۱۱
۱۱۳	حدیث ۱۲
۱۱۳	حدیث ۱۳
۱۱۳	حدیث ۱۴
۱۱۳	حدیث ۱۵
۱۱۳	حدیث ۱۶
۱۱۳	حدیث ۱۷
۱۱۳	حدیث ۱۸

۱۱۴	حدیث ۱۹
۱۱۴	حدیث ۲۰
۱۱۴	حدیث ۲۱
۱۱۴	حدیث ۲۲
۱۱۴	حدیث ۲۳
۱۱۴	حدیث ۲۴
۱۱۴	حدیث ۲۵
۱۱۵	حدیث ۲۶
۱۱۵	حدیث ۲۷
۱۱۵	حدیث ۲۸
۱۱۵	حدیث ۲۹
۱۱۵	حدیث ۳۰
۱۱۵	حدیث ۳۱
۱۱۵	حدیث ۳۲
۱۱۵	حدیث ۳۳
۱۱۶	حدیث ۳۴
۱۱۶	حدیث ۳۵
۱۱۶	حرام خواری و ربا
۱۱۶	حدیث ۱
۱۱۶	حدیث ۲
۱۱۶	حدیث ۳
۱۱۶	حدیث ۴
۱۱۶	حدیث ۵
۱۱۷	حدیث ۶

۱۱۷	حدیث ۷
۱۱۷	حدیث ۸
۱۱۷	حدیث ۹
۱۱۷	حدیث ۱۰
۱۱۷	حدیث ۱۱
۱۱۷	حدیث ۱۲
۱۱۸	حدیث ۱۳
۱۱۸	حدیث ۱۴
۱۱۸	حدیث ۱۵
۱۱۸	حدیث ۱۶
۱۱۸	حدیث ۱۷
۱۱۸	حدیث ۱۸
۱۱۹	حدیث ۱۹
۱۱۹	حدیث ۲۰
۱۱۹	حدیث ۲۱
۱۱۹	حدیث ۲۲
۱۱۹	حدیث ۲۳
۱۱۹	حدیث ۲۴
۱۲۰	حدیث ۲۵
۱۲۰	حدیث ۲۶
۱۲۰	حدیث ۲۷
۱۲۰	حدیث ۲۸
۱۲۰	حدیث ۲۹
۱۲۰	حدیث ۳۰

۱۲۰	حدیث ۳۱
۱۲۱	حدیث ۳۲
۱۲۱	حدیث ۳۳
۱۲۱	حدیث ۳۴
۱۲۱	حدیث ۳۵
۱۲۱	حدیث ۳۶
۱۲۱	حدیث ۳۷
۱۲۱	حدیث ۳۸
۱۲۲	حدیث ۳۹
۱۲۲	کسب مال حلال
۱۲۲	حدیث ۱
۱۲۲	حدیث ۲
۱۲۲	حدیث ۳
۱۲۲	حدیث ۴
۱۲۳	حدیث ۵
۱۲۳	حدیث ۶
۱۲۳	حدیث ۷
۱۲۳	حدیث ۸
۱۲۳	حدیث ۹
۱۲۳	حدیث ۱۰
۱۲۳	حدیث ۱۱
۱۲۴	حدیث ۱۲
۱۲۴	حدیث ۱۳
۱۲۴	حدیث ۱۴

۱۲۴----- حدیث ۱۵

۱۲۴----- حدیث ۱۶

۱۲۴----- حدیث ۱۷

۱۲۴----- حدیث ۱۸

۱۲۵----- حدیث ۱۹

۱۲۵----- درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بانک احادیث اهل بیت (ع) جلد ۹ - (اقتصادی)

مشخصات کتاب

سرشناسه: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۰ عنوان و نام پدیدآور: بانک احادیث اهل بیت (ع) جلد ۹ - (اقتصادی) / واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان. مشخصات نشر: اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۰. مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه و رایانه موضوع: احادیث شیعه موضوع: اهل بیت (ع) موضوع: اقتصادی

اقتصادی

بایدهای اقتصادی

حدیث ۱

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : ألا اخبركم بشئ إن أنتم فعلتموه تباعد الشيطان منكم تباعد المشرق من المغرب؟ قالوا: بلى، قال: الصوم يسود وجهه، والصدقة تكسر ظهره ... رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه، روی شیطان را سیاه می کند و صدقه، پشت او را می شکند و دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می کنند و استغفار، شاهرگش را می زند. «امالی شیخ صدوق، ص ۵۹»

حدیث ۲

قال الامام علی - عليه السلام - : مَنْ اقْتَصِدَ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرَ اسْتَعَدَّ لِنَوَائِبِ الدَّهْرِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: هر کس در توانگری و تهیدستی، میانه روی را پیشه خود سازد، خود را برای گرفتاری‌های روزگار آماده کرده است. غررالحکم، ص ۳۳۲

حدیث ۳

رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم : نَفَقَةُ دِرْهَمٍ فِي الْخِضَابِ أَفْضَلُ مِنْ نَفَقَةِ دِرْهَمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، إِنَّ فِيهِ أَرْبَعُ عَشْرَةَ خَصْلَةً : يَطْرُقُ الرِّيحَ مِنَ الْأَذْنَيْنِ ، وَيَجْلُو الْغِشَاءَ عَنِ الْبَصِيرِ . . . پیامبر خدا صلى الله عليه و آله و سلم : خرج کردن یک درهم برای خضاب ، برتر از انفاق یک درهم در راه خداست. این کار ، چهارده فایده دارد: بو را از گوش‌ها دور می کند ، پرده [تاریکی] را از برابر دیده کنار می زند و آن را جلا می دهد... الکافی ، جلد ۶ ، صفحه ۴۸۲ ، حدیث ۱۲ ، دانش نامه احادیث پزشکی : ۳۰۶ / ۱

حدیث ۴

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَنْ قَاتَلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ. رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هر که در راه (حفظ) مالش کشته شود، شهید است. «دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۳۹۸»

حدیث ۵

الإمام الصادق عليه السلام: يُسْتَحَبُّ لِلْمَرِيضِ أَنْ يُعْطِيَ السَّائِلَ بِيَدِهِ، وَيَأْمُرُ السَّائِلَ أَنْ يَدْعُوَ لَهُ. امام صادق عليه السلام: مستحب است بیمار به دست خود، صدقه‌ای به سائل بدهد و از او بخواهد برای وی، دعا کند. الکافی، جلد ۴، صفحه ۴، حدیث ۹، بحار الأنوار، جلد ۸۱، صفحه ۲۰۹، حدیث ۲۵، دانش نامه احادیث پزشکی: ۱/ ۱۷۴

حدیث ۶

عَنْ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - قَالَ: ثَلَاثَةٌ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى عَوْنُهُمْ، الْمَجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ الْمَكَاتِبُ الَّتِي يُرِيدُ الْأَدَاءَ، وَ النَّاكَحُ الَّذِي يُرِيدُ الْعِفَافَ. پیامبر اکرم - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: سه گروه بر خداوند متعال حق دارند تا آنها را یاری کند: مجاهد در راه خدا و کسی که سعی می کند تا قرض خویش را ادا کند و آنکه می خواهد ازدواج کند تا دامن خویش را پاک نگهدارد. «نهج الفصاحه، ح ۱۲۱۹»

حدیث ۷

قال الامام الباقر - عليه السلام - : أَلْزَكَاةُ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ. امام باقر - عليه السلام - فرمودند: پرداخت زکات، بر روزی انسان می افزاید. «بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۱۴»

حدیث ۸

قال الله عزَّوجلَّ: اِیْ اِحْمَد! عِبَادَتُ دِه بَخْش دَارْدُ كِه نُه بَخْش اَن، بِه دَسْت اَوْرْدَن رُوْزِی حَلَالِ اسْت. (ارشادالقلوب ۱/۲۰۳)

حدیث ۹

رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): مَنْ بَاتَ كَالْأَلَمِ مِنَ طَلَبِ الْحَلَالِ؛ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ؛ هَر كَس، خَسْتِه اَز جَسْت و جَوِی مَال حَلَال، رُوْز رَا بِه شَب اَوْرْد، اَمْرَزِيْدِه رُوْز رَا بِه شَب اَوْرْدِه اسْت. الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ: ۳۶۴ / ۴۵۲

حدیث ۱۰

امام علی (عليه السلام) فرمودند: اَوْصِيَكُمْ بِالْخَشْيَةِ مِنَ اللَّهِ فِي السَّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ... وَالْاِكْتِسَابِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى؛ شَمَا رَا سَفَارَش مِی كَنَم كِه دَر پَنهَان و اَشْكَار اَز خُدا بِيْم و رَزِيْد... و خَوَاه دَر فَقْر و خَوَاه دَر تَوَانْگَرِي، دَر پِي كَسْبِ [رُوْزِي] بَاشِيْد. بحار الأنوار: ۱ / ۳۰ / ۱۴۱

حدیث ۱۱

امام علی (عليه السلام) فرمودند: لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ: فَسَاعَةٌ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ، وَ سَاعَةٌ يُرْمُ مَعَاشَهُ، وَ سَاعَةٌ يُخَلِّي بَيْنَ نَفْسِهِ وَبَيْنَ لَذَّتِهَا فِي مَا يَحِلُّ وَيَجْمَلُ. وَلَيْسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ شَاخِصًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: مَرَمَّةٌ لِمَعَاشٍ، أَوْ حُطْوَةٌ فِي مَعَادٍ، أَوْ لَمَذَّةٌ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ؛ مَوْمَن رَا سِه وَقْتِ اسْت: وَقْتِ كِه دَر اَن، بَا پَرُوْرْد گَارَش مَنَاجَاتِ مِی كَنَد؛ وَ وَقْتِ كِه گُذْرَان زَنْدَگِي اَش رَا سَامَان مِی دِهْد؛ وَ وَقْتِ كِه اَز اَن چِه حَلَال و زِيْبَا اسْت، بَرَايِ خُود لَذَّتِ بَرْمِی گِيْرْد. و خَرْدَمَنْد رَا سَزَاوَار نِيْسْت كِه جَز دَر پِي سِه چِيْز بَاشْد: سَامَان دَادَن مَعِيْشْت، گَام نِهَادَن بَرَايِ رُوْز قِيَامْت، يَا لَذَّتِ بَر گَرَفْتَن اَز اَن چِه حَرَام نِيْسْت. تحف العقول: ۲۰۳، الأُمَالِي لِلطُّوسِي: ۱۴۷ / ۲۴۰

حدیث ۱۲

رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم): **طَلَبُ الْكَسْبِ فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ**؛ پس از ادای نماز واجب، روزی جُستن واجب است.
بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۷ / ۷۹

حدیث ۱۳

امام علی علیه السلام: **مِنْ آتَاءِ اللَّهِ مَالًا فَلْيَصِلْ بِهِ الْقَرَابِيَةَ، وَلْيُحْسِنْ مِنْهُ الضِّيَافَةَ**؛ هر که خداوند به او ثروتی دهد، باید با آن به خویشانش رسیدگی کند و مهمانداری نماید. نهج البلاغه: الخطبة ۱۴۲ منتخب میزان الحکمة: ۳۴۰

حدیث ۱۴

امام صادق (سلام الله علیه): **إِنَّ الصَّدَقَةَ تَقْضِي الدَّيْنَ وَتَخْلِفُ بِالْبِرِّ كَهَيْئَةِ صَدَقَةٍ**؛ دین را ادا و برکت را جایگزین می‌کند. الکافی: ج ۴، ص ۹، ح ۱

حدیث ۱۵

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله): **الصَّدَقَةُ تَمْنَعُ مِيتَةَ السُّوءِ**؛ صدقه، از مردن بد و دل خراش جلوگیری می‌کند. میزان الحکمه ج ۶، ص ۲۱۹

حدیث ۱۶

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **فَكُونُوا أَقْلًا مَا يَكُونُونَ فِي الْبَاطِنِ أَمْوَالًا، أَحْسَنَ مَا يَكُونُونَ فِي الظَّاهِرِ أحوالاً فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَدَّبَ عِبَادَهُ الْمُؤْمِنِينَ الْعَارِفِينَ أَدَبًا حَسَنًا، فَقَالَ خِيَلٌ مِنْ قَائِلٍ: يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَشْتَمِلُونَ النَّاسَ إِلَّا خَافًا؛** در حالی که در واقع از کمترین مال برخوردار هستید، در ظاهر بهترین حال را از خود نشان دهید؛ زیرا خداوند متعال، بندگان با ایمان با معرفتش را این گونه نیکو ادب نموده که [در وصف فقیران پارسا] فرموده است: شخص بی‌خبر آنان را از شدت خوشتنداری توانگر می‌پندارد. ایشان را از نشانه‌هایشان می‌شناسی، با اصرار (چیزی) از مردم نمی‌خواهند. تحف العقول، ص ۴۸۹

حدیث ۱۷

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **مَنْ شَرَفِ الْهِمَّةِ لَزُومِ الْقِنَاعَةِ؛** پایبندی به قناعت، از والایی همت است. غرر الحکم، ج ۶، ص ۴۴، ح ۹۴۳۵

حدیث ۱۸

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **مَنْ اقْتَصَدَ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرِ فَقَدْ اسْتَعَدَّ لِثَوَابِ الدَّهْرِ؛** هر که در حال دارایی و ناداری میانه‌روی کند، با ناگواری‌های روزگار آماده [ی روبرو شدن] است. غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۹۰۴۸

حدیث ۱۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: لِيَكُنْ مَرَكِبُكَ الْقَصْدَ وَ مَطْلُبُكَ الرَّشْدَ ؛ باید بر مَرَكِبِ میانه‌روی بنشیننی و به سوی مقصد بالندگی ره بسپاری . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۷۶۱۹

حدیث ۲۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند: خُذِ الْقَصْدَ فِي الْأُمُورِ ؛ فَمَنْ أَخَذَ الْقَصْدَ خَفَّتْ عَلَيْهِ الْمُؤَنَ ؛ در کارها میانه‌روی پیشه کن . که هر کس میانه‌روی کند ، مخارج زندگی بر وی آسان شود . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۵۰۴۲

حدیث ۲۱

امام علی (علیه السلام) فرمودند: خَيْرُ أَمْوَالِكَ مَا وَقَى عِرْضَكَ ؛ بهترین دارایی تو آن است که آبرویت را نگه دارد . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۴۹۵۸

حدیث ۲۲

امام علی (علیه السلام) فرمودند: تَمَرَةُ الْقَنَاعَةِ الْإِجْمَالُ فِي الْمُكْتَسَبِ وَالْعُرُوفُ عَنِ الطَّلَبِ ؛ میوه قناعت ، اعتدال در کسب و کار ، و ناخوش داشتن درخواست است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۴۶۳۴

حدیث ۲۳

امام علی (علیه السلام) فرمودند: بَاكِرُوا فَالْبَرَكَةُ فِي الْمُبَاكَرَةِ وَ شَاوِرُوا فَالْتَّجِجُ فِي الْمُشَاوَرَةِ ؛ بامداد، در پی کسب و کار باشید ، که برکت در کسب و کار بامداد است ، و مشورت کنید که پیروزی در مشورت است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۴۴۴۱

حدیث ۲۴

امام علی (علیه السلام) فرمودند: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدَ خَيْرٍ أَلْهَمَهُ الْقَنَاعَةَ وَ أَصْلَحَ لَهُ زَوْجُهُ ؛ وقتی خداوند خیرخواه بنده‌ای باشد، قناعت را در دل او می‌اندازد و همسرش را شایسته می‌گرداند . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۴۱۱۵

حدیث ۲۵

امام علی (علیه السلام) فرمودند: إِنَّ أَفْضَلَ الْخَيْرِ صَدَقَةُ السِّرِّ وَ بَرُّ الْوَالِدَيْنِ وَ صَلَّةُ الرَّحِمِ ؛ برترین خوبی ، صدقه پنهانی و نیکی به پدر و مادر و صله رحم است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۳۵۵۰

حدیث ۲۶

امام علی (علیه السلام) فرمودند: اِغْتَنِمَ مَنِ اسْتَقْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِیَجْعَلَ قِضَاءَهُ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ ؛ کسی را که در حال بی‌نیازی از تو قرض می‌خواهد، غنیمت شمار تا در وقت نیازت جبران‌ش کند . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۲۳۷۰

حدیث ۲۷

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **الْقَنَاعَةُ أَهْنًا عَيْشٍ؛ قِنَاعَتِ،** گواراترین زندگی است. **غَرَرِ الْحَكْمِ وَ دَرَرِ الْكَلِمِ،** حدیث ۹۳۳

حدیث ۲۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَنْ أَقْرَضَ مَلْهُوفاً فَأَحْسَنَ طَلِبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَأَعْطَاهُ اللَّهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطَارٍ مِنَ الْجَنَّةِ؛** هر کس به اندوهگینی (که مالش را از دست داده) وام دهد و در پس گرفتن آن مراعات کند، عمل را از نو شروع کرده است (گناهانش پاک شده) و خداوند به ازای هر درهم، هزار قنطار (صد رطل) از (درهم‌های) بهشت به او عطا کند. ثواب الأعمال:

۱ / ۳۴۱

حدیث ۲۹

امام صادق علیه السلام: **عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوبٌ: الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرَ، وَالصَّدَقَةُ بِعَشْرَةٍ، وَذَلِكَ أَنَّ الْقَرْضَ لَا يَكُونُ إِلَّا فِي يَدِ الْمُحْتَاجِ، وَالصَّدَقَةُ رَبِّمَا وَقَعَتْ فِي يَدِ غَيْرِ مُحْتَاجٍ؛** بر در بهشت نوشته است: (ثواب) وام (قرض الحسنه)، هیچ‌ده برابر است و صدقه، ده برابر. علتش این است که وام جز به دست نیازمند، نمی‌رسد اما صدقه، ممکن است به دست غیر محتاج بیفتد. بحار الأنوار:

۲ / ۱۳۸ / ۱۰۳

حدیث ۳۰

لَمَّا أَنْ أَقْرَضَ قَرْضًا أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّنْ أَنْ أَصَلَ بِمِثْلِهِ؛ اگر وامی (به کسی) پرداخت کنم، خوشتر دارم از این که به همان مقدار صله و بخشش دهم. ثواب الأعمال: ۴ / ۱۶۷

حدیث ۳۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَظْلَمَ اللَّهُ بِظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ؛** هر که به تنگدستی مهلت دهد، خداوند، در روزی که هیچ سایه‌ای جز سایه او نیست، وی را در پناه سایه خود در آورد. الکافی: ۱ / ۹ / ۸

حدیث ۳۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرمایند: **مَنْ أَقْرَضَ مُؤْمِنًا قَرْضًا يَنْتَظِرُ بِهِ مَيْسُورَهُ كَانَ مَالُهُ فِي زَكَاةٍ، وَكَانَ هُوَ فِي صَلَاةٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتَّى يُؤَدِّيَهُ إِلَيْهِ؛** هر کس به مؤمنی وامی بدهد و (برای پس گرفتن آن) صبر کند تا دستش باز شود، مال او زکات محسوب شود و در نماز، با فرشتگان باشد تا این که وامش به او برگردانده شود. ثواب الأعمال: ۱ / ۱۶۶

حدیث ۳۳

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَنْ أَرَادَ أَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَأَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيَفْرِجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛** هر که می‌خواهد دعایش مستجاب و اندوهش بر طرف شود، به تنگدست مهلت دهد. کنز العمال: ۱۵۳۹۸

حدیث ۳۴

امام صادق علیه السلام: **مَنْ اسْتَوْجَرَ عَلَى عَمَلٍ فَأَفْسَدَهُ وَاسْتَهْلَكَهُ ضَمِنَ، وَكَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُضَمِّنُ الْأَجِيرَ؛** هر گاه کسی

برای کاری اجیر شود و او آن کار را خراب کند و از بین ببرد، ضامن است. امیر المؤمنین علیه‌السلام کارگر را ضامن می‌دانستند. مستدرک الوسائل: ۱۴ / ۳۷ / ۱۶۰۳۹

حدیث ۳۵

امام علی علیه‌السلام: مَنْ أَرَادَ الْبَقَاءَ وَلَا بَقَاءَ فَلْيَبَاكِرِ الْعَدَاءَ، وَلْيَجُودِ الْحِدَاءَ، وَلْيُخَفِّفِ الرِّدَاءَ. هر کس طالب ماندن است، که البته ماندنی در کار نیست؛ صبح زود صبحانه بخورد، کفش خوب بپوشد، قرض خود را کم کند. عیون أخبار الرضا علیه‌السلام: ۲ / ۱۱۲ / ۳۸

حدیث ۳۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: تَزَكُّ لُقْمَةُ حَرَامٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ صَلَاةِ الْفَيِّ رَكْعَةٍ تَطَوُّعًا؛ فرو گذاشتن یک لقمه حرام، نزد خدا محبوبتر است از خواندن دو هزار رکعت نماز مستحبی. تنبیه الخواطر: ۲ / ۱۲۰

حدیث ۳۷

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: أَطْبَبَ كَسْبَكَ تُسْتَجَبُ دَعْوَتُكَ، فَإِنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ اللَّقْمَةَ إِلَى فِيهِ (حراما) فَمَا تُسْتَجَابُ لَهُ دَعْوَةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا؛ در آمدت را پاک کن تا دعایت مستجاب شود؛ زیرا هرگاه آدمی لقمه [حرام] به دهان خود ببرد، تا چهل روز دعایی از او پذیرفته نمی‌شود. كما فی بحار الأنوار: ۹۳ / ۳۵۸ / ۱۶.

حدیث ۳۸

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: مَنْ اسْتَبَطَّ الرِّزْقَ فَلْيَكْتِرْ مِنَ التَّكْبِيرِ، وَمَنْ كَثُرَ هَمُّهُ وَغَمُّهُ فَلْيَكْتِرْ مِنَ الْاسْتِغْفَارِ؛ کسی که در روزی خود تأخیر و تنگی بیند، باید زیاد تکبیر بگوید و کسی که اندوهش زیاد شود، بسیار استغفار کند. کنز العمال: ۹۳۲۵

حدیث ۳۹

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الرِّزْقُ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُطْعِمُ الطَّعَامَ، مِنَ السَّيِّئِينَ فِي السَّنَامِ؛ روزی کسی که اطعام می‌کند، سریعتر از فرو رفتن کارد در کوهان شتر، به سویش می‌آید. بحار الأنوار: ۷۱ / ۳۶۲ / ۷۴

حدیث ۴۰

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: أَكْثَرُوا مِنَ الصَّدَقَةِ تُرْزَقُوا؛ صدقه زیاد بدهید، تا خداوند به شما روزی بدهد. بحار الأنوار: ۱۰ / ۱۷۶ / ۷۷

حدیث ۴۱

امام علی علیه‌السلام: مُوَأَسَأُ الْأَخِ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ؛ کمک مالی به برادر دینی، روزی را زیاد می‌کند. بحار الأنوار:

۲۲ / ۳۹۵ / ۷۴

حدیث ۴۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ اقْتَصِدَ اَغْنَاهُ اللهُ؛ هر که میانه روی کند، خداوند توانگرش گرداند. تنبیه الخواطر: ۱ / ۱۶۷

حدیث ۴۳

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ اَجْزَاءُ تَسَعُهُ اَجْزَاءُ فِي طَلْبِ الْحَلَالِ؛ عبادت ده جزو دارد، که نه جزو آن طلب روزی حلال است. بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۹ / ۳۷

حدیث ۴۴

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الْكَادُّ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ کسی که برای (هزینه) خانواده‌اش زحمت بکشد، مانند مجاهد در راه خداست. بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۳ / ۵۹

حدیث ۴۵

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى عَبْدَهُ تَعَبًا فِي طَلْبِ الْحَلَالِ؛ خداوند دوست دارد که بنده‌اش در راه به دست آوردن روزی حلال خسته ببیند. كنز العمال: ۹۲۰۰

حدیث ۴۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ؛ کسب درآمد حلال، بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است. جامع الأخبار: ۳۸۹ / ۱۰۷۹

حدیث ۴۷

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ، مَرَّ عَلَى الصِّيرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ؛ هر که از دسترنج خود بخورد، مانند برق جهنده، از صراط بگذرد. جامع الأخبار: ۳۹۰ / ۱۰۸۵

حدیث ۴۸

امام صادق علیه السلام: مَا كَثُرَ مَالُ رَجُلٍ قَطُّ إِلَّا عَظُمَتِ الْحُجَّةُ لِلَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ، فَإِنْ قَدَرْتُمْ أَنْ تَدْفَعُوهَا عَنْ أَنْفُسِكُمْ فَافْعَلُوا، فَقِيلَ: بِمَاذَا؟ قَالَ: بِقَضَاءِ حَوَائِجِ إِخْوَانِكُمْ مِنْ أَمْوَالِكُمْ؛ هیچ گاه ثروت مردی زیاد نشد، مگر این که حجت خداوند متعال بر او بزرگ شد. پس، اگر می‌توانید این حجت را از خود دور کنید، این کار را بکنید. عرض شد: با چه چیز؟ فرمودند: با برآوردن نیازهای برادران خود از اموالتان. أمالی الطوسی: ۳۰۲ / ۶۰۰

حدیث ۴۹

امام علی علیه السلام: المَالُ ما أَفَادَ الرَّجَالَ؛ دارایی آن است که به مردمان سود رساند. غرر الحکم: ۵۰۸

حدیث ۵۰

امام علی علیه السلام: المَالُ يُكْرِمُ صَاحِبَهُ ما يَدُلُّهُ، وَيُهَيِّئُهُ ما بَحَلَ بِهِ؛ مال و ثروت، صاحب خود را تا زمانی که آن را بذل و بخشش کند، گرامی می گرداند و هرگاه بخل ورزد خوارش می سازد. غرر الحکم: ۱۸۳۸

حدیث ۵۱

امام صادق علیه السلام: إِنَّمَا أَعْطَاكُمْ اللَّهُ هَذِهِ الْفُضُولَ مِنَ الْأَمْوَالِ لِتُوجَّهُوا حَيْثُ وَجَّهَهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَلَمْ يُعْطِكُمْوهَا لِتَكْتَبُوهَا؛ در حقیقت خداوند این مال‌های زیادی را به شما داده است تا آنها را در جهتی که خداوند عز و جل معلوم کرده است به کار اندازید. آنها را به شما نداده است که ببندوزید. الفقیه: ۲/۵۷/۱۶۹۳

حدیث ۵۲

امام علی علیه السلام: أَمْسِكْ مِنَ الْمَالِ بِقَدْرِ ضَرُورَتِكَ، وَقَدِّمِ الْفَضْلَ لِيَوْمِ حَاجَتِكَ؛ از مال و دارایی به اندازه ضرورت خود نگه دار و مازاد آن را برای روز نیازمندیت پیش فرست. منتخب میزان الحکمه: ۵۲۴

حدیث ۵۳

امام رضا علیه السلام: خَيْرُ مَالِ الْمَرْءِ ذَخَائِرُ الصَّدَقَةِ؛ بهترین مال انسان، اندوخته‌های صدقه است. تنبیه الخواطر: ۲/۱۸۲

حدیث ۵۴

امام علی علیه السلام: أَفْضَلُ الْمَالِ ما وَقِيَ بِهِ الْعَرَضُ، وَوَقِيَتْ بِهِ الْحُقُوقُ؛ بهترین مال آن مالی است که به وسیله آن آبرو حفظ و حقوق پرداخته شود. بحار الأنوار: ۶۰ / ۷ / ۷۸

حدیث ۵۵

امام علی علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ سَبْحَانَهُ فَرَضَ فِي أَمْوَالِ الْأَغْنِيَاءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ، فَمَا جَاعَ فَقِيرٌ إِلَّا بما مُتِّعَ بِهِ غَنِيِّ، وَاللَّهُ تَعَالَى سَأَلَهُمْ عَنْ ذَلِكَ؛ خداوند سبحان خوراک تهیدستان را در اموال توانگران قرار داده است. پس، هیچ تهیدستی گرسنه نماند، مگر به سبب این که ثروتمند از حق او بهره‌مند شده است. و خدای بزرگ در این باره از آنان بازخواست می کند. نهج البلاغه: حکمت ۳۲۸

حدیث ۵۶

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التَّاجِرُ الصَّدُوقُ تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ کاسب راستگو در روز قیامت زیر سایه عرش است. کنز العمال: ۹۲۱۸

حدیث ۵۷

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التَّاجِرُ الْأَمِينُ الصَّادِقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الشَّهَادَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ کاسب درستکار راستگوی مسلمان، در قیامت با شهیدان است. کنز العمال: ۹۲۱۶

حدیث ۵۸

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ ، سَمَحًا إِذَا اشْتَرَى ، سَمَحًا إِذَا قَضَى ، سَمَحًا إِذَا اقْتَضَى؛ خدا رحمت کند بنده‌ای را که در فروش و خرید و پس دادن وام و پس گرفتن آن آسان گیر باشد. کنز العمال: ۹۴۵۳

حدیث ۵۹

امام صادق علیه السلام: أَيُّمَا مُسْلِمٍ أَقَالَ مُسْلِمًا بَيْعَ نَدَامَةٍ أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ هر گاه یکی از دو مسلمان معامله کننده پشیمان شود و تقاضای فسخ کند و طرف دیگر تقاضای او را بپذیرد خداوند در روز رستاخیز از لغزشهای او درگذرد. وسائل الشیعه: ۴ / ۲۸۷ / ۱۲

حدیث ۶۰

امام صادق علیه السلام: مَنْ أَرَادَ التَّجَارَةَ فَلْيَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ لِيَعْلَمَ بِذَلِكَ مَا يَحِلُّ لَهُ مِمَّا يَحْرُمُ عَلَيْهِ ، وَمَنْ لَمْ يَتَفَقَّهْ فِي دِينِهِ ثُمَّ اتَّجَرَ تَوَرَّطَ الشُّبُهَاتِ؛ هر کس بخواهد تجارت کند باید احکام دین خود را بیاموزد تا حلال را از حرام بازشناسند. کسی که احکام دین خود را بیاموزد و تجارت کند در کام شبهات فرو غلتد. وسائل الشیعه: ۴ / ۲۸۳ / ۱۲

حدیث ۶۱

امام علی (علیه السلام) می فرماید: يَا مَعْشَرَ التَّجَارِ ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجِرُ ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجِرُ ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمَتْجِرُ؛ ای جماعت بازرگان! احکام داد و ستد را بیاموزید سپس تجارت کنید، احکام داد و ستد را بیاموزید سپس تجارت کنید، احکام داد و ستد را بیاموزید سپس تجارت کنید. الکافی: ۱ / ۱۵۰ / ۵

حدیث ۶۲

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: خَيْرُ الْكَسْبِ كَسْبُ يَدِي الْعَامِلِ إِذَا نَصِيحَ؛ بهترین درآمد، درآمد کارگری است که در کارش صداقت داشته باشد. جامع الأحادیث: ۷۶

حدیث ۶۳

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ ، وَإِنْ نَبَى اللَّهُ دَاوُدَ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ؛ هرگز کسی غذایی بهتر از دسترنج خود، نخورده است. پیامبر خدا، داود، از دسترنج خود، می خورد. کنز العمال: ۹۲۲۳

حدیث ۶۴

امام علی (علیه السلام) می فرماید: تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَاتِ ، فَإِنَّ لَكُمْ فِيهَا غِنًى عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ

الأمین؛ به کارهای تجاری پردازید که بازرگانی شما را از مال دیگران بی‌نیاز می‌کند. خداوندی عز و جل پیشه‌ور درستکار را دوست دارد. وسائل الشیعه: ۱۲ / ۴ / ۶

حدیث ۶۵

امام صادق علیه‌السلام: اَمْتَحِنُوا شَيْعَتَنَا عِنْدَ ثَلَاثٍ: عِنْدَ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ كَيْفَ مُحَافِظَتُهُمْ عَلَيْهَا، وَعِنْدَ أَسْرَارِهِمْ كَيْفَ حِفْظُهُمْ لَهَا عِنْدَ عِدْوَانَا، وَإِلَى أَمْوَالِهِمْ كَيْفَ مُوَسَّاتُهُمْ لِإِخْوَانِهِمْ فِيهَا؛ شیعیان ما را در سه چیز بیازمایید: در اوقات نمازشان، که چگونه بر آنها مواظبت می‌کنند؛ در اسرارشان، که چگونه آنها را از دشمنان ما حفظ می‌کنند و در اموالشان، که چگونه با آن به برادران خود کمک می‌کنند. الخصال: ۱۰۳ / ۶۲ منتخب میزان الحکمة: ۵۰۶

حدیث ۶۶

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: مَنْ وَاسَى الْفَقِيرَ وَأَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ حَقًّا؛ هر کس به نیازمند کمک مالی کند و با مردم منصفانه رفتار نماید چنین کسی مؤمن حقیقی است. خصال، ص ۴۷

حدیث ۶۷

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: الْعِبَادَةُ عَشْرَةٌ أَجْزَاءُ تَسَعُّهُ مِنْهَا فِي طَلَبِ الْحَلَالِ؛ عِبَادَتُ دِه جِزْءٌ اسْتِ كِه نِه جِزْءِ آنِ دِر کار و تلاش برای به دست آوردن روزی حلال است. مستدرک الوسائل ج، ?? ص ??

حدیث ۶۸

امام صادق علیه‌السلام فرمودند: كُلُّ ذِي صِنَاعَةٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ يَحْتَلِبُ بِهَا الْكَسْبَ: وَهُوَ أَنْ يَكُونَ حَازِقًا بِعِلْمٍ مُؤَدِّيًّا لِلْأَمَانَةِ فِيهِ، مُسْتَمِيلًا لِمَنْ اسْتَعْمَلَهُ؛ هر اهل فنی برای موفقیت در کسب و کار خود (که کارش بگیرد) به سه مطلب نیازمند است: تخصص و باهوشی در فن و حرفه مورد نظر، امین باشد و در کار و مال مردم، امانت و درستی را حفظ کند و با کارفرما و صاحب کار، خوش برخورد و خوش قلب باشد. بحار الانوار، ج ۷۵، ح ۲۳۵

حدیث ۶۹

امام صادق علیه‌السلام فرمودند: مَنْ طَلَبَ التَّجَارَةَ اسْتَعْنَى عَنِ النَّاسِ؛ هر کس دنبال تجارت رود از مردم بی‌نیاز می‌شود. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۱۲

حدیث ۷۰

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمودند: طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ؛ کار کردن برای کسب مال حلال، بر هر مرد و زن مسلمان واجب است. جامع الاخبار، ص ۳۸۹، حدیث ۱۰۷۹

حدیث ۷۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: یا معشر التَّجَارِ إِنَّ اللَّهَ بَاعَثَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِجَارًا إِلَّا مَنْ صَدَقَ وَ أَدَّى الْأَمَانَةَ؛ ای گروه بازرگانان خدا روز رستاخیز بدکار محشورتان می کند مگر آن که راست گوید و امانت نگه دارد. نهج الفصاحه

حدیث ۷۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: نفقه الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ صَدَقَةٌ؛ خرجی که مرد برای کسان خود کند، صدقه است. نهج الفصاحه

حدیث ۷۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ فَقَهُ الرَّجُلُ رَفَقَهُ فِي مَعِيشَتِهِ؛ مدارا در معاش از دانش مرد است. نهج الفصاحه

حدیث ۷۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَقِيَ دِينَهِ وَ عَرَضَهُ بِمَالِهِ فَلْيَفْعَلْ؛ هر که از شما تواند دین و آبرو را به مال خود حفظ کند، حفظ کند. نهج الفصاحه

حدیث ۷۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ أَرَادَ أَنْ تَسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَ أَنْ تَكْشِفَ كَرْبَتَهُ فَلْيَفْرَجْ عَنْ مَعْسَرٍ؛ هر که خواهد دعوتش مستجاب شود و غمش از پیش برخیزد تنگ دستی را گشایش دهد. نهج الفصاحه

حدیث ۷۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ أَنْظَرَ مَعْسِرًا إِلَى مِيسِرَتِهِ أَنْظَرَهُ اللَّهُ بِذَنْبِهِ إِلَى تَوْبَتِهِ؛ هر که تنگدستی را مهلت دهد تا گشایش یابد خدا گناهش را مهلت دهد تا توبه کند. نهج الفصاحه

حدیث ۷۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ بَاعَ دَارًا ثُمَّ لَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا لَمْ يَبَارِكْ لَهُ فِيهَا؛ هر که خانه ای فروشد و با قیمت آن خانه دیگر نخرد، برکت نیابد. نهج الفصاحه

حدیث ۷۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ نَفَسَ عَنْ غَرِيمَةٍ أَوْ مَحَا عَنْهُ كَانُ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ هر که به قرضدار خویش مهلت دهد یا قرض او را قلم گیرد روز قیامت در سایه عرش باشد. نهج الفصاحه

حدیث ۷۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنَاوَلَهُ الْمَسْكِينُ تَقَى مِيتَةِ السُّوءِ؛ عطا به مستمندان از مرگ بد جلوگیری می کند.

نهج الفصاحه

حدیث ۸۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من یسر علی معسر یسر الله علیه فی الدنیا و الآخرة؛ هر که به تنگدستی گشایش دهد خدا در دنیا و آخرت به او گشایش دهد. نهج الفصاحه

حدیث ۸۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من أقال نادما بیعه أقاله الله تعالی عشرته؛ هر که معامله پشیمانی را اقاله کند خدا از گناهانش بگذرد. نهج الفصاحه

حدیث ۸۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من أنظر معسرا و وضع عنه أظله الله تحت ظلّ عرشه یوم لا ظلّ إلا ظله؛ هر که تنگدستی را مهلت دهد و بار او را سبک کند خداوند روزی که سایه ای جز سایه او نیست، وی را به سایه عرش خویش در آورد. نهج الفصاحه

حدیث ۸۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما نقص مال من صدقه؛ مال از صدقه دادن نقصان نمی پذیرد. نهج الفصاحه

حدیث ۸۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما أطعمت زوجتك فهو لك صدقه، و ما أطعمت ولدك فهو لك صدقه، و ما أطعمت خادمك فهو لك صدقه، و ما أطعمت نفسك فهو لك صدقه؛ هر چه به همسر خویش بخورانی، صدقه کرده ای و هر چه به فرزند خویش بخورانی، صدقه کرده ای و هر چه به خدمتکار خویش بخورانی، صدقه کرده ای، هر چه بخویش خورانی صدقه کرده ای. نهج الفصاحه

حدیث ۸۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما نقص مال من صدقه و لا عفی رجل عن مظلمه إلا زاده الله بها عزا؛ هیچ مالی از صدقه کاهش نگیرد و هیچ کس از مظلمه ای نگذرد مگر خدا در قبال آن عزت وی بیفزاید. نهج الفصاحه

حدیث ۸۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لا تستبطئوا الرزق فإنه لم یکن عبد لیموت حتی یبلغه آخر رزق هو له، فاتقوا الله و أجملوا فی الطلب: أخذ الحلال و ترك الحرام؛ مپندارید که روزی تان دیر می رسد که هیچ بنده ای نمیرد تا آخرین بهره روزی او برسد، از خدا بترسید و در طلب ملایمت کنید (ملایمت در طلب) گرفتن حلال و رها کردن حرام است. نهج الفصاحه

حدیث ۸۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لو أذن الله تعالى في التجاره لأهل الجنّه لا تجروا في البرّ و العطر؛ اگر خدا باهل بهشت اجازه تجارت داده بود، تجارت پارچه و عطر می کردند. نهج الفصاحه

حدیث ۸۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لعثره في كسب حلال أفضل عند الله من ضرب بسيف حولا كاملا؛ افتادنی در راه کسب حلال نزد خدا از یک سال شمشیر زدن بهتر است. نهج الفصاحه

حدیث ۸۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الكاسب من يده خليل الله؛ کسی که به دست خویش کسب کند، دوست خداست. نهج الفصاحه

حدیث ۹۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: طوبى لمن ذلّ في نفسه و حسنت خليقته و أنفق الفضل من ماله و أمسك الفضل من قوله و وسعته السيئه و لم يعدها إلى البدعه؛ خوشا آن که در پیش خویش خوار است و خوی او نیک است و فزونی مال خویش ببخشد و فزونی گفتار خویش نگه دارد و پیر و سست باشد و از سنت به بدعت نرود. نهج الفصاحه

حدیث ۹۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الصدقات بالغدوات يذهبن بالعاهات؛ صدقه صبحگاه مرض ها را می برد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الصدقه على وجهها و اصطناع المعروف و برّ الوالدين و صلّه الرّحم تحوّل الشقاء سعادة و تزيد في العمر و تقى مصارع السوء؛ صدقه به موقع و نیکوکاری و نیکی با پدر و مادر و پیوستگی خویشاوند بدبختی را به خوشبختی مبدل کند و عمر را افزایش دهد و از مرگ های بد جلوگیری کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الصدقه تمنع ميتة السوء؛ صدقه مانع مرگ بد می شود. نهج الفصاحه

حدیث ۹۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الصّیّدقه على القرابه صدقه و صلّه؛ صدقه به خویشاوندان هم صدقه است هم پیوستگی خویشاوندان. نهج الفصاحه

حدیث ۹۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الصدقه تطفیء الخطیئه كما یطفیء الماء النار؛ صدقه گناه را خاموش می کند چنان که آب آتش را خاموش می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: صدقه المرء المسلم تزيد فی العمر و تمنع میته السوء و یدهب الله تعالی بها الفخر و الکبر؛ صدقه مرد مسلمان عمر را فزونی دهد و از مرگ بد جلوگیری کند و خدای والا به وسیله آن تفاخر و تکبر را ببرد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: رحم الله امرءا اکتسب طیبیا و انفق قصدا و قدم فضلا لیوم فقره و حاجته؛ خدا رحمت کند کسی را که کسب حلال کند و به اعتدال خرج کند و ما زاد آن را برای روز تنگ دستی و حاجت از پیش فرستد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: درهم الرّجل ینفق فی صحته خیر من عتق رقبه عند موته؛ درهمی که انسان در حال صحت در راه خدا خرج کند بهتر از بنده ای است که هنگام مرگ آزاد کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: داووا مرضاکم بالصدقه فإنها تدفع عنکم الأمراض و الأعراض؛ بیماران خود را به وسیله صدقه علاج کنید زیرا صدقه امراض و اعراض را از شما دفع می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: خیر أبواب البرّ الصدقه؛ بهترین راه های نیکی، صدقه دادن است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: خیر الصّیقه ما أبقت غنی و الید العلیا خیر من الید السیفلی و ابداء بمن تعول؛ بهترین صدقه ها آن است که چیزی پس از آن بجای ماند، و دست دهنده بهتر از دست گیرنده است و صدقه را از نانخوران خود آغاز کن. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: خیارکم أحسنکم قضاء للذین؛ بهترین شما کسانی هستند که قرض خود را بهتر

ادا کنند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: حوسب رجل ممن كان قبلکم فلم یوجد له من الخیر شیء إلا أنه کان رجلاً موسراً و کان یخالط الناس و کان یأمر غلمانہ أن یتجاوزوا عن المعسر فقال اللہ عزّ و جلّ لملائکتہ نحن أحقّ بذلک منه تجاوزوا عنه؛ یکی از پیشینیان را به حساب کشیدند و کار نیکی نداشت جز آن که مرد توانگری بود و با مردم داد و ستد داشت و به غلامان خود می گفت از مطالبه واماندگان در گذرید خداوند به فرشتگان گفت ما بگذشت از او سزاوارتریم، از او در گذرید. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: حصّی نوا أموالکم بالزّکاه و داووا مرضاکم بالصّیّدقه و أعدّوا للبلاء الدّعاء؛ اموال خود را به وسیله زکات محفوظ دارید و مریضان خود را با صدقه علاج کنید و برای جلوگیری از بلا به دعا متوسل شوید. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: حرمة مال المسلم کحرمة دمه؛ حرمت مال مسلمان مانند حرمت خون اوست. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الجالب إلى سوقنا کالمجاهد فی سبیل اللّٰه و المحتکر فی سوقنا کالملحد فی کتاب اللّٰه؛ آن که به بازار ما چیزی وارد می کند مانند آن کس است که در راه خدا جهاد می کند و آن که در بازار ما احتکار می کند مانند کسی است که در کتاب خدا کافر به شمار رفته است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الثّلت و الثّلت کثیر إنک أن تذر ورثتک أغنیاء خیر من أن تذرهم عالّه یتکفّفون الثّاس و إنک لن تنفق نفقه تبتغی بها وجه اللّٰه إلاّ أجزت بها حتّی ما تجعل فی فی أمرأتک؛ ضمن وصیت فقط ثلث مال خود را به دیگران ده و ثلث بسیار است تو اگر وارثان خود را بی نیاز واگذاری بهتر از آن است که فقیر و محتاج مردم باشند، تو هیچ خرجی در راه خدا نمی کنی مگر آنکه در مقابل آن پاداش می یابی حتی غذایی که به زن خود می خورانی. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ثلاثه یحبهم اللّٰه عزّ و جلّ: رجل قام من اللّیل یتلوا کتاب اللّٰه و رجل تصدّق صدقه بیمنه یخفیها من شماله و رجل کان فی سرّیه فانهم أصحابه فاستقبل العدو؛ سه کسند که خدا آنها را دوست می دارد: کسی که شب برخیزد و کتاب خدا را بخواند و کسی که با دست راست خود صدقه دهد و آن را از دست چپ خود مخفی دارد و کسی که با گروهی به جنگ رود و یارانش بگریزند و او بسوی دشمن رود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: ثلاث أقسم عليهنّ: ما نقص مال قطّ من صدقه فتصدّقوا و لا عفا رجل عن مظلمه ظلمها إلّا زاده الله تعالی بها عزّا فاعفوا یزدکم الله عزّا و لا فتح رجل علی نفسه باب مسأله یسأل الناس إلّا فتح الله علیه باب فقر؛ سه چیز است که در باره آن قسم می خورم: هیچ وقت مال از صدقه کاهش نگیرد پس صدقه بدهید و هیچ کس ستمی را که بر او رفته است نبخشد مگر آنکه خداوند عزت او را بیافزاید پس ببخشید تا خداوند عزت شما را بیفزاید و هیچ کس در سؤال را بر خود نگشاید و تن به سؤال ندهد مگر آنکه خداوند در فقر را بر او بگشاید. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التّیّدیر نصف العیش و التّوّدّد نصف العقل و الهمّ نصف الهرم؛ تدبیر یک نیمه معیشت است و مردم داری یک نیمه عقل است و غم یک نیمه پیری. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التّاجر الصّدوق لا یحجب من أبواب الجنّه؛ برای تاجر راستگوی بر درهای بهشت حجابی نیست. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التّاجر الصّدوق الأمين مع النّبیین و الصّدّیقین و الشّهداء؛ تاجر راستگوی درستکار با پیامبران و صدیقان و شهیدان است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: التّاجر الأمين الصّدوق المسلم مع الشّهداء یوم القیامه؛ تاجر درستکار راست گوی مسلمان روز رستاخیز با شهیدان است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: تصدّقوا فسیأتی علیکم زمان یمشی الرّجل بصدقته فیقول الذی یأتیه بها: لو جئت بها بالأمس لقبقتها فأما الآن فلا حاجه لی فیها فلا یجد من یقبلها؛ صدقه بدهید زیرا زمانی بیاید که انسان برای صدقه دادن برود و آن که صدقه را برای او برده اند گوید اگر دیروز آورده بودی قبول می کردم اما امروز بدان حاجت ندارم و کسی را نیابد که صدقه او را قبول کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: تصدّقوا فإنّ الصّدقه فکاککم من النّار؛ صدقه بدهید زیرا صدقه مایه آزادی شما از آتش جهنم است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: باکروا فی طلب الرزق و الحوائج فإنَّ الغدوَّ برکه و نجاح؛ صبح زود در طلب روزی و حاجتهای خود بروید، زیرا صبح خیزی مایه برکت و رستگاری است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: باکروا بالصَّیْدِ دَقَه فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّى الصَّدَقَه؛ بامداد خود را با صدقه آغاز کنید زیرا بلا از صدقه نمی گذرد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أوَّلُ مَا يَوْضَعُ فِي مِيزَانِ الْعَبْدِ نَفَقَتُهُ عَلَى أَهْلِهِ؛ نخستین چیزی که در ترازوی بنده می گذارند خرجی است که برای کسان خود کرده است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا نَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَ مَصْحُفًا وَرَّثَهُ أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِبْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ تَلْحَقَهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ؛ از جمله اعمال و نیکی های مؤمن که بعد از مرگ بدو می رسد دانشی است که منتشر کرده باشد و فرزند پارسائی است که به جا گذاشته باشد و قرآنی است که به ارث گذاشته باشد یا مسجدی که بنا کرده باشد یا خانه ای که برای کاروانیان پیا کرده باشد یا نهری که به کمک او جریان یافته باشد یا مالی که در دوران صحت و حیات از مال خویش جدا کرده باشد همه اینها پس از مرگ بدو می رسد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إِنَّ صَدَقَةَ السَّيْرِ تَطْفِي غَضَبَ الرَّبِّ وَ إِنَّ صَلَةَ الرَّحْمِ تَزِيدُ فِي الْعَمْرِ وَ إِنَّ صِنَاعَ الْمَعْرُوفِ تَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛ صدقه نهان خشم خدا را فرو می نشاند و نیکی با خویشاوندان عمر را افزون می کند و کارهای نیک از مرگهای بد جلوگیری می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إِنَّ اللَّهَ لِيَدْرَأُ بِالصَّدَقَةِ سَبْعِينَ مِثَّةً مِنَ الشُّوْءِ؛ خداوند به وسیله صدقه هفتاد قسم مرگ بد را دفع می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقْبَلُ الصَّدَقَةَ وَيَأْخُذُهَا بِيَمِينِهِ فَيُرِيهَا لِأَحَدِكُمْ كَمَا يَرَى أَحَدُكُمْ

مه‌ره، حتّی إنّ اللّقمه تصیر مثل أحد؛ خداوند صدقه را می‌پذیرد و آن را به دست راست خود می‌گیرد و برای شما بزرگ می‌کند همچنان که کره اسب خود را بزرگ می‌کنید تا آنجا که یک لقمه به اندازه کوه احد شود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: إنّ العبد لیتصدّق بالكسره تربو عند الله حتّی تكون مثل أحد؛ بنده یک پاره نان صدقه می‌دهد و پیش خدا بزرگ می‌شود تا مثل کوه احد می‌شود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: إنّ الصّدقه لا تزيد المال إلّا کثره؛ صدقه مال را افزون می‌کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: إنّ الصّدقه لتطفی عن أهلها حرّ القبور و إنّما يستظلّ المؤمن يوم القيامة فی ظلّ صدقته؛ صدقه گرمای قبر دهندگان را تخفیف می‌دهد و مؤمن روز رستاخیز در سایه صدقه خویش قرار می‌گیرد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: إنّ إبلیس یبعث أشدّ أصحابه و أقوى أصحابه إلى من یصنع المعروف فی ماله؛ شیطان محکم‌ترین و نیرومندترین یاران خود را برای گمراهی کسی فرستد که با دارائی خود کار نیک انجام می‌دهد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: أنفقی و لا تحصى فیحصى الله علیک و لا توعی فیوعی الله علیک؛ خرج کن و حساب مکن که خدا بر تو حساب کند و بخل مورز که خدا بر تو بخل ورزد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: أفضل الکسب بیع مبرور و عمل الرّجل بیده؛ بهترین کسب‌ها معامله‌ای است که نادرستی در آن نباشد و کاری است که مرد با دست خود انجام دهد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۲۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: أفضل الصّدقه ما کان عن ظهر غنی و الید العلیا خیر من الید السّفلی و ابدأ بمن تعول؛ بهترین صدقه‌ها این است که در حال بی‌نیازی صورت گیرد و دست‌دهنده بهتر از دست‌گیرنده است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أفضل الدنانیر دینار ینفقه الرجل علی عیاله؛ بهترین پولها پولی است که انسان برای نان خوران خود خرج می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أفضل الأعمال الکسب من الحلال؛ بهترین کارها کسب حلال است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اعملوا فکلّ میسر لما خلق له؛ کار کنید زیرا هر کسی آنچه را برای آن ساخته شده به دست می آورد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اعلم أنّه لیس منکم من أحد إلّا مال وارثه أحبّ إليه من ماله. مالک ما قدّمت و مال وارثک ما أخرت؛ بدانید که همه شما مال وارث خویش را از مال خویش بیشتر دوست دارید. مال تو آن است که از پیش می فرستی و مال وارث آن است که بجا میگذاری. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أعط السائل و لو جاءک علی فرس و أعط الأجير حقّه قبل أن یجفّ عرقه؛ به گدا چیزی بده و گر چه بر اسب به نزد تو آمد و مزد اجیر را پیش از آن که عرقش خشک شود پرداز. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۵

أطیب الکسب عمل الرجل بیده؛ بهترین کسب ها آن است که مرد با دست خود کار کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إذا أعطی الله أحدکم خیرا فلیبدأ بنفسه و أهل بینه؛ وقتی خدا به یکی از شما چیزی داد در صرف آن از خود و کسان خود آغاز کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۳۷

امام حسن عسکری (علیه السلام) فرمودند: پارساترین مردم کسی است که در کار شبهه ناک، توقف کند. (تحف العقول/۴۸۹)

حدیث ۱۳۸

امام سجّاد (علیه السلام) می فرمایند: هر که به روزی که خدا به او داده بسنده کند از ثروتمندترین مردم است. (تحف العقول/۲۸۲)

حدیث ۱۳۹

قال رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : الصَّدَقَةُ بِعَشْرٍ، وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةَ عَشْرٍ، وَصَلَةُ الرَّجْمِ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ؛ رَسُولُ خُدا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: پاداش و ثواب دادن صدقه ده برابر درجه، و دادن قرض الحسنة هیجده درجه، و انجام صله رحم بیست و چهار درجه افزایش خواهد داشت. مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۱۹۴، ح ۸۰۱۰

حدیث ۱۴۰

قال رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا، كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ؛ رَسُولُ خُدا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هر کس بدهکار ناتوانی را مهلت دهد برای هر روزش ثواب صدقه در راه خدا می باشد. بحار الأنوار، ج ۱۰۰، ص ۱۵۱، ح ۱۷

حدیث ۱۴۱

قال رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : بَكِّرُوا بِالصَّدَقَةِ، فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا؛ رَسُولُ خُدا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: صبحگاهان حرکت و کار خود را با دادن صدقه شروع نمایید چون که بلاها و آفت ها را بر طرف می گرداند. بحار الأنوار، ج ۹۳، ص ۱۷۷، ح ۸

حدیث ۱۴۲

امام رضا (علیه السلام) می فرمایند: من صلی و لم یزک لم تقبل صلوته؛ هر کس نماز بخواند، ولی زکات و مالیات اسلامی نپردازد، نمازش قبول نمی شود. (بحار الأنوار، ج ۹۶، ص ۱۲)

حدیث ۱۴۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: طوبی لمن اسلم و كان عيشه كفافاً وقواه شداداً؛ خوشبخت کسی است که اسلام را پذیرفته و به قدر معاش خود در آمد دارد و قوای بدنش نیرومند است. بحار الأنوار: ۶۷ / ۷۲

حدیث ۱۴۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ؛ کسب درآمد حلال، بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است. جامع الأخبار، ص ۳۸۹، ح ۱۰۷۹.

حدیث ۱۴۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ حَلَالًا فَتَحَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ؛ هر کس از دسترنج حلال خود روزی بخورد، درهای بهشت به روی او باز می شود تا از هر کدام که بخواهد، وارد شود. جامع الأخبار، ص ۳۹۰، ح ۱۰۸۶.

حدیث ۱۴۶

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ وَ الْبُكُورُ مُبَارَكٌ يَزِيدُ فِي جَمِيعِ النَّعْمِ خُصُوصاً فِي الرِّزْقِ وَ حُسْنُ الْخَطِّ مِنْ مَفَاتِيحِ الرِّزْقِ وَ طَيْبُ الْكَلَامِ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ؛ با صدقه دادن روزی را فرود آورید، سحرخیزی با برکت است و همه نعمت‌ها، مخصوصاً روزی را زیاد می کند، خط زیبا از درهای رزق است و خوش‌زبانی [هم] روزی را زیاد می کند. بحار الأنوار، ج ۷۶، ص ۳۱۸.

حدیث ۱۴۷

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: أَكثَرُوا مِنَ الصَّدَقَةِ تُرْزَقُوا؛ صدقه زیاد بدهید، تا خداوند به شما روزی بدهد. بحار الأنوار، ج ۷۷، ص ۱۷۶، ح ۱۰.

حدیث ۱۴۸

پیامبر صلی الله علیه و آله : آیا شما را از چیزی خبر ندهم که اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندان که مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سیاه می کند، صدقه پشت او را می شکند، دوست داشتن برای خدا و هم یاری در کار نیک، ریشه او را می کند و استغفار شاهرگش را می زند. امالی صدوق، ص ۱۱۷.

حدیث ۱۴۹

حضرت رسوا اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: بَكَّرُوا بِالصَّدَقَةِ، فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا؛ صبحگاهان حرکت و کار خود را با دادن صدقه شروع کنید، چون بلاها و آفت‌ها را بر طرف می کند. بحار الأنوار: ج ۹۳، ص ۱۷۷، ح ۸.

حدیث ۱۵۰

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَرَضَ فِي أَمْوَالِ الْأَغْنِيَاءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِيرٌ إِلَّا بِمَا مُتَّعَ بِهِ غَنِيٌّ، وَاللَّهُ تَعَالَى سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ؛ خداوند سبحان غذای فقرا را در اموال ثروتمندان قرار داده است، پس هیچ فقیری در دنیا گرسنگی نمی کشد مگر این که ثروتمندی حق او را نداده باشد و خداوند از اغنیا در این باره خواهد پرسید. نهج البلاغه صبحی صالح، حکمت ۳۲۸.

حدیث ۱۵۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ مَنْ أَطْعَمَ مِنْ جُوعٍ أَوْ دَفَعَ عَنْهُ مَغْرَمًا أَوْ كَشَفَ عَنْهُ كَرْبًا؛ محبوب‌ترین کارها نزد خدا، سیر کردن گرسنه یا پرداختن بدهی یا برطرف کردن گرفتاری اوست. نهج الفصاحه، ح ۷۶.

حدیث ۱۵۲

امام صادق علیه السلام می فرماید: إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَهُ فَلْيُطِيبْ كَسْبَهُ وَ لِيُخْرِجْ مِنَ مَظَالِمِ النَّاسِ ، وَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَزْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءَ عَبْدٍ وَ فِي بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ؛ هر کس بخواهد دعایش مستجاب شود، باید کسب خود را حلال کند و حق مردم را بپردازد. دعای هیچ بنده‌ای که مال حرام در شکمش باشد یا حق کسی بر گردنش باشد، به درگاه خدا بالا نمی رود. بحار الأنوار، ج ۹۳، ص ۳۲۱، ح ۳۱.

حدیث ۱۵۳

امام علی علیه السلام می فرماید: مَعَاشِرَ النَّاسِ، أَلْفِقَهُ ثُمَّ الْمَتَجَرِّ، وَاللَّهُ لِلرَّبِّا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ عَلَى الصَّفَا؛ ای مردم! ابتدا احکام را یاد بگیرید، سپس تجارت کنید! به خدا قسم که ربا در میان این امت ناپیدتر از حرکت مورچه بر روی تخته سنگ است. بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۱۷، ح ۱۶.

حدیث ۱۵۴

امام صادق علیه السلام می فرماید: لَوْ أَنَّ رَجُلًا وَرَثَ مِنْ أَبِيهِ مَالًا وَقَدْ عَرَفَ أَنَّ فِي ذَلِكَ الْمَالِ رَبًّا وَلَكِنْ قَدِ اخْتَلَطَ فِي التَّجَارَةِ بِغَيْرِهِ حَلَالٍ كَانَ حَلَالًا طَيِّبًا فَلْيَأْكُلْهُ وَإِنْ عَرَفَ مِنْهُ شَيْئًا إِنَّهُ رَبًّا فَلْيَأْخُذْ رَأْسَ مَالِهِ وَلْيُرِدَّ الرَّبَّ؛ اگر کسی از پدرش مالی به ارث ببرد و بداند که در آن مال ربا وجود دارد، ولی مال ربوی با مال‌های دیگر مخلوط شده، آن مال برای او حلال و پاکیزه است و می‌تواند از آن استفاده کند، و اگر به ربوی بودن مقدار مشخصی از آن یقین دارد باید اصل مال را برای خود بردارد و مال ربوی را به صاحبش رد نماید. کافی، ج ۵، ص ۱۴۵، ح ۴.

حدیث ۱۵۵

امام علی علیه السلام می فرماید: وَأَعْتَنِمَ مَنْ اسْتَتْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ لَكَ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛ غنیمت بدان کسی را که در زمان توانگری از تو قرض بخواهد تا در روز تنگدستی ات (قیامت) بپردازد. نهج البلاغه، از نامه ۳۱.

حدیث ۱۵۶

امام صادق علیه السلام می فرماید: ... فَإِنْ أَعْطَاهُ أَكْثَرَ مِمَّا أَخَذَهُ مِنْ شَرْطٍ بَيْنَهُمَا فَهُوَ مُبَاحٌ لَهُ، وَ لَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ تَوَابٌ فِيهَا أَقْرَضَهُ؛ اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به قرض دهنده بدهد مباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت. بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۵۷، ح ۱.

حدیث ۱۵۷

امام صادق علیه السلام می فرماید: لِإِنَّ أَقْرَضَ قَرْضًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَصَلَ بِمِثْلِهِ؛ مالی را قرض بدهم، بیشتر دوست دارم تا آن را ببخشم. بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۹، ح ۵.

حدیث ۱۵۸

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: مَنْ أَرَادَ تَسْتَجَابَ دَعْوَتَهُ وَأَنْ تُكْشَفَ كَرْبَتُهُ فَلْيَفْرُجْ عَنْ مُعْسِرٍ؛ هر کس می‌خواهد دعایش مستجاب و اندوهش برطرف شود، به تنگدست مهلت دهد. کنز العمال، ج ۶، ص ۲۱۵، ح ۱۵۳۹۸.

حدیث ۱۵۹

امام رضا علیه السلام می فرماید: إِعْلَمَنَّ أَنَّ مِنَ اسْتِدَانِ دَيْنَا وَنَوَى قَضَاءَهُ، فَهُوَ فِي أَمَانِ اللَّهِ حَتَّى يَقْضِيَهُ، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ قَضَاءَهُ فَهُوَ سَارِقٌ؛ کسی که قرض بگیرد در صورتی که تصمیم داشته باشد آن را پس دهد در امان خداست تا آن را اداء کند ولی اگر تصمیم نداشته

باشد آن را به صاحبش برگرداند، دزد محسوب می‌شود. فقه الرضا، ص ۲۶۸.

حدیث ۱۶۰

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: مَنْ اَحْتَاَجَ اِلَيْهِ اَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِي قَرْضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛ کسی که برادر مسلمانش در قرضی به او نیاز پیدا کند و او بتواند قرض بدهد و چنین نکند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام می‌کند. امالی صدوق، ص ۵۱۶.

حدیث ۱۶۱

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: مَنْ اَقْرَضَ مَلْهُوفاً حَسَنَ طَبِئَتُهُ اسْتَأْتَفَ الْعَمَلَ وَ اَعْطَاهُ اللهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ اَلْفَ قِنْطَارٍ مِنَ الْجَنَّةِ؛ هر کس به گرفتار و درمانده‌ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوشرفتاری کند [گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می‌کند و خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار (ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند. ثواب الاعمال، ص ۲۸۹.

حدیث ۱۶۲

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: اِنَّ اللهَ تَعَالَى مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَفْضِيَ دَيْنَهُ مَا لَمْ يَكُنْ دَيْنُهُ فِيمَا يَكْرَهُ اللهُ؛ خداوند یار قرض‌دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خدا نباشد. نهج الفصاحه، ح ۷۳۳.

حدیث ۱۶۳

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: مَنْ اَخَذَ اَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ اَدَاءَهَا اَدَّى اللهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَهَا يُرِيدُ اِثْلَافَهَا اَثْلَفَهُ اللهُ؛ هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد پرداخت آن را داشته باشد خداوند آن را بپردازد (او را یاری می‌کند) و هر کس اموال مردم را بگیرد و قصد تلف کردن داشته باشد خداوند آن را تلف کند. نهج الفصاحه، ح ۲۹۷۹.

حدیث ۱۶۴

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می‌فرماید: دَخَلْتُ الْجَنَّةَ فَرَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَأْتِيهِ الْفُقَرَاءُ وَالْمَسْكِينُ وَالْمَسْكِينَةُ وَالْمَسْكِينَةُ بِمِائَةِ عَشْرٍ قُلْتُ يَا جَبْرَيْلُ كَيْفَ صَارَتْ الصَّدَقَةُ بِعَشْرَةِ وَالْقَرْضُ بِمِائَةِ عَشْرٍ؟ قَالَ: لِأَنَّ الصَّدَقَةَ تَفْعُ عَلَى يَدِ الْغَنِيِّ وَالْفَقِيرِ وَالْقَرْضُ لَا يَقَعُ إِلَّا فِي يَدِ مَنْ يَحْتَاجُ إِلَيْهِ؛ وارد بهشت شدم، دیدم بر در آن نوشته است (ثواب) صدقه ده برابر است و قرض هجده برابر. گفتم: ای جبرئیل چرا صدقه ده برابر و قرض هجده برابر است؟ گفت: زیرا صدقه به دست نیازمند و بی‌نیاز می‌رسد اما قرض جز به دست کسی که به آن نیاز دارد، نمی‌رسد. کنز العمال، ج ۶، ص ۲۱۰، ح ۱۵۳۷۳.

حدیث ۱۶۵

حضرت رسوا اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) می‌فرماید: صَدَقَهُ السَّرُّ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ، كَمَا تُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَ تَدْفَعُ سَبْعِينَ بَاباً مِنَ الْبَلَاءِ؛ صدقه‌ای که محرمانه و پنهانی داده شود، سبب پاکی گناهان است، همان طوری که آب، آتش را خاموش می‌کند، همچنین صدقه هفتاد نوع بلا و آفت را بر طرف می‌نماید. مستدرک الوسائل: ج ۷، ص ۱۸۴، ح ۷۹۸۴.

حدیث ۱۶۶

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: **الْصَّدَقَةُ عَلَى وَجْهِهَا وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ وَ بُرُّ الْوَالِدَيْنِ وَصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ فِي الْعُمْرِ وَتَقِي مَصَارِعَ الشُّوْءِ؛** صدقه بجا، نیکو کاری، نیکی به پدر و مادر و صله رحم، بدبختی را به خوشبختی تبدیل و عمر را زیاد و از پیشامدهای بد جلوگیری می کند. نهج الفصاحه، ح ۱۸۶۹.

حدیث ۱۶۷

امام باقر (علیه السلام) می فرمایند: عبادت، هفتاد جزء است و از همه بهتر، کسب روزی حلال است. الحدیث، ص ۱۰.

حدیث ۱۶۸

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: کسی که از دست رنج مشروع خود زندگی کند، در قیامت با پیامبران محشور می شود و پاداش می گیرد. الحدیث، ص ۸.

حدیث ۱۶۹

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: **الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا - او قال: حَتَّى يَتَفَرَّقَا - فَإِنْ صَدَقَا وَبَيْنَا بَوْرِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَّتْ بَرَكَهُ بَيْعِهِمَا؛** خریدار و فروشنده، تا از یکدیگر جدا نشده‌اند، اختیار [فسخ معامله را] دارند. اگر راست بگویند و [عیب را] آشکار بگویند، داد و ستد برای هر دو، برکت خواهد داشت، و اگر [عیب را] بپوشانند و دروغ بگویند برکت دادوستدشان خواهد رفت. صحیح بخاری، ج ۳، ص ۱۰.

حدیث ۱۷۰

امام علی علیه السلام: **الْبَرَكَةُ فِي مَالٍ مَنْ آتَى الزَّكَاةَ وَوَأَسَى الْمُؤْمِنِينَ وَوَصَلَ الْأَقْرَبِينَ؛** برکت در مال کسی است که زکات پردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید. تحف العقول، ص ۱۷۲.

حدیث ۱۷۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: **بَاكِرُوا طَلَبَ الرِّزْقِ وَالْحَوَائِجِ فَإِنَّ الْعُدُوَّ بَرَكَهُ وَنَجَاحُ؛** در پی روزی و نیازها، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است. المعجم الاوسط، ج ۷، ص ۱۹۴، ح ۷۲۵۰.

حدیث ۱۷۲

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: کسی که در مال خود بر تو ایثار کند تو را بر خویش برگزیده (و شایسته نام ایثارگری است). (غررالحکم و دررالکلم)

حدیث ۱۷۳

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آن که بخشش اموال بر او سهل باشد، امیدها به او رو کنند. (شرح غررالحکم، ج ۵، ص ۲۲۹)

حدیث ۱۷۴

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: برخی (از اموال خود) را از پیش فرستید که به سود شما باشد (و به کارتان آید) و همه را به جای نگذارید که به زیان شما است. غررالحکم، باب آخرت

حدیث ۱۷۵

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: هر کار نیکی صدقه است و هر چه مسلمان بر خویش و کسان خویش خرج کند در قبال آن برای او صدقه ای نویسند؛ و هر چه مسلمان به وسیله آن آبروی خویش محفوظ دارد در قبال آن برایش صدقه ای نویسند. نهج الفصاحه، حدیث ۲۱۷۳

حدیث ۱۷۶

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: کسی که غذایش کم شد، هزینه زندگی برایش سبک خواهد شد. غررالحکم، باب خوردن

حدیث ۱۷۷

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: دور اندیش کسی است که از ولخرجی و تبذیر بپرهیزد، و اسرافکاری را خوش ندارد. غررالحکم، باب دور اندیشی

حدیث ۱۷۸

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: وَالصَّدَقَةُ دَوَاءٌ مُنْجِحٌ وَأَعْمَالُ الْعِبَادِ فِي عَاجِلِهِمْ نُصْبٌ أَعْيُنُهُمْ فِي آجَالِهِمْ؛ صدقه دادن دارویی ثمر بخش است، و کردار بندگان در دنیا، فردا در پیش روی آنان جلوه گر است. نهج البلاغه، حکمت ۷

حدیث ۱۷۹

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: خیارُكُمْ أَحْسَنُكُمْ قِضَاءً لِلدَّيْنِ؛ بهترین شما کسانی هستند که قرض خود را بهتر ادا کنند. نهج الفصاحه، ح ۱۴۷۴.

حدیث ۱۸۰

امام علی علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْمُخْتَرِفَ الْأَمِينِ؛ خداوند انسان شاغل امین را دوست دارد. کافی، ج ۵، ص ۱۱۳، ح ۱.

حدیث ۱۸۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ أَنْ يَكُونَ سَهْلَ الْبَيْعِ وَ سَهْلَ الشَّرَاءِ وَ سَهْلَ الْقَضَاءِ وَ سَهْلَ الْإِقْتِضَاءِ؛ خداوند بنده‌ای را که در خرید و فروش و قضاوت و پذیرش قضاوت آسان گیر باشد دوست دارد. دعائم الاسلام، ج ۱، ص ۱۷.

حدیث ۱۸۲

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْإِنْفَاقَ وَيُبْغِضُ الْإِقْتَارَ، فَانْفِقْ وَأَطِعْ وَلَا تُصْرِصْ فَيَعْسِرَ عَلَيْكَ الطَّلَبُ؛ خداوند خرج کردن را دوست دارد و با سخت خرج کردن دشمن است پس انفاق و اطعام کن و به ثروت اندوزی مپرداز که کسب ثروت تو را به سختی می‌اندازد. بحار الأنوار، ج ۶۴، ص ۲۸۲، ح ۴۳.

حدیث ۱۸۳

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: مَنْ تَصَدَّقَ فِي يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ إِنْ كَانَ يَوْمٌ فَيَوْمٌ وَإِنْ كَانَ لَيْلَةً فَلَيْلٌ دَفَعَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَنْهُ الْهَمَّ وَالسُّبْحَ وَمِثْلَهُ السُّوِّءِ؛ هر کس در روز و یا شب صدقه بدهد - اگر روز است روز و اگر شب است، شب - خداوند از او غم و اندوه، درنده و مرگ بد را دور می‌کند. ثواب الأعمال، ص ۱۴۰.

حدیث ۱۸۴

امام رضا (علیه السلام) می‌فرماید: بهترین مال آن است که صرف حفظ آبرو شود. (بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۲)

حدیث ۱۸۵

امام رضا (علیه السلام) می‌فرماید: صدقه بده هر چند کم باشد زیرا هر کار کوچکی که صادقانه برای خدا انجام شود، بزرگ است. (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۸۷)

حدیث ۱۸۶

امام رضا (علیه السلام) می‌فرماید: کسی که نعمت دارد باید که بر عیالش در هزینه وسعت بخشد. (تحف العقول، ص ۴۶۶)

حدیث ۱۸۷

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: إِنَّ الْقَصْدَ يورثُ الْغِنَى؛ میانه روی، ثروتمندی می‌آورد. الکافی، ج ۴، ص ۵۳

حدیث ۱۸۸

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: الصَّدَقَةُ بِعَشْرَةٍ وَالْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَصَلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَصَلَةُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ؛ صدقه دادن، ده حسنه، قرض دادن، هجده حسنه، رابطه با برادران [دینی]، بیست حسنه و صله رحم، بیست و چهار حسنه دارد. کافی، ج ۴، ص ۱۰، ح ۳

حدیث ۱۸۹

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌فرماید: ياقَعُ بِمَا أُوتِيَتْهُ يَخْفَ عَلَيْكَ الْحِسَابُ؛ به آنچه به تو داده شده، قناعت کن، تا کار حسابرسی بر تو آسان شود. الأعلام الدین، ص ۳۴۴

حدیث ۱۹۰

پیامبر اکرم صلی الله علیه و اله و سلم می فرمایند: **الْصَّدَقَةُ تَدْفَعُ الْبَلَاءَ وَ هِيَ أَنْجِحُ دَوَاءٍ وَ تَدْفَعُ الْقَضَاءَ وَ قَدْ أُبْرِمَ إِبْرَامَا وَ لَا يَذْهَبُ بِالْأَدْوَاءِ إِلَّا الدُّعَاءُ وَ الصَّدَقَةُ صَدَقَهُ بَلَا- را برطرف می کند و مؤثرترین داروست. همچنین، قضای حتمی را برمی گرداند و درد و بیماری‌ها را چیزی جز دعا و صدقه از بین نمی برد. بحارالأنوار، ج ۹۳، ص ۱۳۷، ح ۷۱**

حدیث ۱۹۱

حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: **إِغْتِنِم مِّنِ اسْتَقْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيَجْعَلَ قَضَاءَهُ فِي يَوْمِ عُسْرَتِكَ؛** کسی را که در حال بی نیازی از تو قرض می خواهد، غنیمت شمار تا در وقت نیازت جبرانش کند. غررالاحکم و دررالکلم، ح ۲۳۷۰

حدیث ۱۹۲

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **سُوِّسُوا إِيمَانَكُمْ بِالصَّدَقَةِ وَ حَصَّنُوا أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ وَ ادْفَعُوا أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ بِالْدُّعَاءِ؛** ایمان خود را با صدقه دادن و اموالتان را با زکات دادن نگاه دارید، و امواج بلا را با دعا از خود برانید. (نهج البلاغه، حکمت ۱۴۶)

حدیث ۱۹۳

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **أَطِيبُ الْعَيْشِ الْقَنَاعَةُ؛** خوش ترین زندگی، زندگی با قناعت است. (غررالاحکم، ح ۲۹۱۸)

حدیث ۱۹۴

حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: **الصَّدَقَةُ دَوَاءٌ مُنْجِحٌ وَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ فِي عَاجِلِهِمْ نُصَبُ أَعْيُنِهِمْ فِي آجَالِهِمْ؛** صدقه دادن دارویی ثمر بخش است، و کردار بندگان در دنیا، فردا در پیش روی آنان جلوه گر است. (کافی، ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۷)

حدیث ۱۹۵

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **الْبِرْكَةُ فِي مَالٍ مِّنْ آتَى الزَّكَاةَ وَ وَسَى الْمُؤْمِنِينَ وَ وَصَلَ الْأَقْرَبِينَ؛** برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید. (تحف العقول، ص ۱۷۲)

حدیث ۱۹۶

حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: **الْبِرْكَةُ فِي مَالٍ مِّنْ آتَى الزَّكَاةَ وَ وَسَى الْمُؤْمِنِينَ وَ وَصَلَ الْأَقْرَبِينَ؛** برکت در مال کسی است که زکات بپردازد، به مؤمنان مدد و یاری رساند و به خویشاوندان کمک نماید. (تحف العقول، ص ۱۷۲)

حدیث ۱۹۷

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: **الصَّدَقَةُ عَلَى الْقَرَابَةِ صَدَقَةٌ وَصَلَةٌ؛** صدقه دادن به خویشاوندان، هم صدقه است و هم صله رحم. (مسند احمد، ج ۴، ص ۱۷)

حدیث ۱۹۸

امام علی (علیه السلام) فرمودند: مَنْ اقْتَصَرَ عَلَى بُلْغَةِ الْكِفَافِ فَقَدِ انْتَضَمَ الرَّاحِيَّةُ وَ تَبَوَّأَ خَفْضَ الدَّعِيَّةِ هَر كَسٍ بِه اندازهای که او را کفایت می کند، قناعت کند، به آسایش و نظم می رسد و در آسودگی و رفاه منزل می گیرد. (نهج البلاغه، حکمت ۳۷۱)

حدیث ۱۹۹

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: بَاكُرُوا طَلَبَ الرِّزْقِ وَ الْحَوَائِجِ فَإِنَّ العُدُوَّ بَرَكَةٌ وَ نَجَاحٌ فِي رُوزِي وَ نِيَاظَهَا، سحر خیز باشید؛ چرا که حرکت در آغاز روز، [مایه] برکت و پیروزی است. (المعجم الاوسط، ج ۷، ص ۱۹۴، ح ۷۲۵۰)

حدیث ۲۰۰

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُثْرِيَ اللهُ مَا لَكَ فَزَكِّهِ. هر گاه خواستی که خداوند دارایی تو را زیاد کند، زکات آن را بپرداز. (بحار الأنوار، ج ۹۶، ص ۲۳)

حدیث ۲۰۱

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: مَنْ أَرَادَ تَسْتَجَابَ دَعْوَتَهُ وَأَنْ تُكشَفَ كَرْبَتُهُ فَلْيَفْرَجْ عَن مُعْسِرٍ هَر كَسٍ مِي خَوَاهِدِ دَعَائِشِ مُسْتَجَابٍ وَ اِنْدُوهِشِ بِرَطْرَفٍ شُوْد، بِه تَنگدَسْتِ مَهْلَتِ دَهْد. (کنز العمال، ج ۶، ص ۲۱۵، ح ۱۵۳۹۸)

حدیث ۲۰۲

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يُثْرِيَ اللهُ مَا لَكَ فَزَكِّهِ. هر گاه خواستی که خداوند دارایی تو را زیاد کند، زکات آن را بپرداز. (بحار الأنوار، ج ۹۶، ص ۲۳)

حدیث ۲۰۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: الْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ؛ قَنَاعَتِ مَالِي اسْتِ كِه تَمَامِ شَدْنِي نِيَسْتِ. (جهاد با نفس، ح ۲۹۹)

حدیث ۲۰۴

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: مَنْ أَرَادَ تَسْتَجَابَ دَعْوَتَهُ وَأَنْ تُكشَفَ كَرْبَتُهُ فَلْيَفْرَجْ عَن مُعْسِرٍ؛ هَر كَسٍ مِي خَوَاهِدِ دَعَائِشِ مُسْتَجَابٍ وَ اِنْدُوهِشِ بِرَطْرَفٍ شُوْد، بِه تَنگدَسْتِ مَهْلَتِ دَهْد. (کنز العمال، ج ۶، ص ۲۱۵، ح ۱۵۳۹۸)

حدیث ۲۰۵

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَسْتَجَابَ لَهُ فَلْيَطِيبْ كَسْبَهُ وَ لِيَخْرُجْ مِنْ مَظَالِمِ النَّاسِ ، وَ إِنَّ اللهَ لَا يَرْفَعُ إِلَيْهِ دُعَاءَ عَبْدٍ وَ فِي بَطْنِهِ حَرَامٌ أَوْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ؛ هَر كَسٍ بِخَوَاهِدِ دَعَائِشِ مُسْتَجَابِ شُوْد، بَايْدِ كَسْبِ خُودِ رَا حَلَالِ كُنْدِ وَ حَقِ مَرْدَمِ رَا بِيْرْدَاذِ. دَعَايِ هِيْجِ بِنْدَه‌ای كِه مَالِ حَرَامِ دَرِ شَكْمَشِ بَاشْدِ يَا حَقِ كَسِي بِرِ گَرْدَنَشِ بَاشْدِ، بِه دَرگَاهِ خُودِ بَا لَا نَمِي رُودِ. (بحار الأنوار، ج ۹۳، ص ۳۲۱، ح ۳۱)

حدیث ۲۰۶

حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: الْكَرِيمُ مَنْ صَانَ عَرْضَهُ بِمَالِهِ وَاللَّيِّمُ مَنْ صَانَ مَالَهُ بِعَرْضِهِ؛ بزرگوار کسی است که آبرویش را با مالش حفظ کند و فرومایه کسی است که مالش را با آبرویش حفظ کند. (غرر الحکم و درر الکلم: ح ۲۱۵۹)

حدیث ۲۰۷

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: أَلْتَا جِرُّ الْأَمِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمِ مَعَ الشَّهَادَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ تاجر درستکار راستگوی مسلمان، روز رستاخیز با شهیدان است. (کنز العمال، ج ۴، ص ۷، ح ۹۲۱۶)

حدیث ۲۰۸

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: أَفْضَلُ الْمَالِ مَا وَقِيَ بِهِ الْعَرَضُى بَهْتَرِينَ مَالِ أَنْ اسْتِ كِهْ آبرو با آن محفوظ ماند. (بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۳۵۲)

حدیث ۲۰۹

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: خَيْرُ مَالِ الْمَرْءِ ذَخَائِرُ الصَّدَقَةِى بَهْتَرِينَ مَالِ انْسان، اندوخته‌های صدقه است. (تنبيه الخواطر، ج ۲، ص ۱۸۲) حدیث (۳۰۷)

حدیث ۲۱۰

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرمایند: خوشا بر آن کس که افزونیِ دارایی اش را انفاق کند و از افزون‌گوییِ زبانش جلوگیری کند! تحف العقول ص ۳۰

حدیث ۲۱۱

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءً، أَفْضَلُهَا جُزْءٌ طَلَبُ الْحَلَالِ عِبَادَتِ هَفْتَادِ جُزْءِ اسْتِ و بالاترین و بزرگترین جزء آن کسب حلال است. (ثواب الاعمال و عقاب الاعمال)

حدیث ۲۱۲

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ صَدَقَه، خشم پروردگار را فرو می‌نشانند. (کنز العمال، ح ۱۶۱۱۴۳)

حدیث ۲۱۳

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آن که میانه روی کند، تهی دست نخواهد شد. نهج البلاغه، حکمت ۱۴۰.

حدیث ۲۱۴

امام حسین (علیه السلام) می فرمایند: قناعت مایه ی آسایش تن است. بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۲۸.

حدیث ۲۱۵

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: میوه ی قناعت، میانه روی در کسب و کار است و خویشنداری، از دست دراز کردن به سوی مردم. غررالحکم، ح ۴۶۳۴.

حدیث ۲۱۶

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آن که میانه روی کند، تهی دست نخواهد شد. نهج البلاغه، حکمت ۱۴۰.

حدیث ۲۱۷

حضرت علی (علیه السلام) می فرمایند: مواساة الأیخ فی الله عزوجل تزید فی الرزق کمک مالی به برادر دینی، روزی را زیاد می کند. بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۳۵۹.

حدیث ۲۱۸

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اکثرُوا من الصدقة ترزقوا. صدقه زیاد بدهید، تا خداوند به شما روزی دهد. بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۷۶.

حدیث ۲۱۹

حضرت امام حسین (علیه السلام) می فرمایند: القنوع راحة الابدان. قناعت مایه ی آسایش تن است. بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۲۸.

حدیث ۲۲۰

حضرت امام صادق (علیه السلام) می فرمایند: من حسن بره أهل بيته زيد فی رزقه. هر که با خانواده ی خود نیکوکار باشد، روزیش زیاد می شود. بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۶۰.

حدیث ۲۲۱

قال الإمام الباقر - عليه السلام - : عليكم بالصدقة، فبكروا بها، فإنها تسود وجه إبليس. امام باقر - عليه السلام - فرمودند: بر شما باد به صدقه دادن، صدقه را صبح زود بدهید، همانا (صدقه) روی ابلیس را سیاه می کند. «تحف العقول، ص ۲۹۸»

نباید های اقتصادی

حدیث ۱

قال الامام الصادق - عليه السلام - : إنما الشحيح مَنْ منع حقَّ الله و أنفقَ في غيرِ حقِّ الله عزَّوجل. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: بخیل کسی است که از پرداخت حق خدا (مانند زکات و خمس) خودداری نموده، در راه غیر خدا بذل و بخشش می کند.

«معانی الاخبار، ص ۲۴۶»

حدیث ۲

سُئِلَ الامام الحسن - عليه السلام - عن البخل، فقال: هو أن يرى الرجل ما أنفقهُ تَلْفًا و ما أمسكهُ شَرَفًا. از امام حسن - عليه السلام - در مورد معنای بخل پرسیدند، حضرت فرمودند: بخل آن است که انسان آنچه را انفاق و خرج می‌کند از دست رفته و بیهوده بیندارد و آنچه را که نگه می‌دارد، مایه شرف و بزرگی بداند. «بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۱۳»

حدیث ۳

قال الامام الصادق - عليه السلام - : حَسْبُ الْبَخِيلِ مِنْ بُخْلِهِ سَوْءُ الظَّنِّ بِرَبِّهِ، مَنْ أُيْقِنَ بِالْخَلْفِ جَادَ بِالْعَطِيَّةِ. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: برای (گنه‌گار بودن) بخیل همین بس که به پروردگارش بدگمان است، کسی که به جایگزینی انفاق و بخشش از طرف خداوند یقین داشته باشد، نیکو بخشش می‌کند. «بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۳۰۷»

حدیث ۴

قال الامام الصادق - عليه السلام - : إِنْ كَانَ الْخَلْفُ مِنْ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ حَقًّا فَالْبَخْلُ لِمَاذَا؟ امام صادق - عليه السلام - فرمودند: اگر جایگزینی انفاق و بخشش از طرف خداوند حق است (که حق است)، پس بخل ورزیدن برای چه؟ «بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۹۰»

حدیث ۵

قال الامام علی - عليه السلام - : عَجِبْتُ لِلْبَخِيلِ يَسْتَعِجِلُ الْفَقْرَ الَّذِي مِنْهُ هَرَبَ وَ يَفُوتُهُ الْغِنَى الَّذِي إِيَّاهُ طَلَبَ فَيَعِيشُ فِي الدُّنْيَا عَيْشَ الْفُقَرَاءِ وَ يُحَاسِبُ فِي الْآخِرَةِ حِسَابَ الْأَغْنِيَاءِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: در شگفتم از برای شخص بخیل که می‌شتابد به سوی تنگدستی و فقری که از آن گریزان است و مال و ثروتی را که می‌جوید از دست می‌دهد، لذا در دنیا مانند فقیران زندگی می‌کند و در آخرت مانند توانگران به حسابش رسیدگی می‌شود. «نهج البلاغه، حکمت ۱۲۱»

حدیث ۶

قال الامام علی - عليه السلام - : أُنْخَلُ النَّاسُ مَنْ بَخَلَ عَلَى نَفْسِهِ بِمَالِهِ وَ خَلَفَهُ لِوَارِثِهِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بخیل‌ترین مردم کسی است که با ثروتش بر خود بخل ورزد و آن را برای وارثش بر جای نهد. «غررالحکم، ص ۱۰۳»

حدیث ۷

قال الامام علی - عليه السلام - : الْبَخِيلُ يَبْخُلُ عَلَى نَفْسِهِ بِالْيَسِيرِ مِنْ دُنْيَاهُ وَ يَسْمَحُ لِوَارِثِهِ بِكُلِّهَا. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بخیل جز به مقدار کمی از دارائی خود، بر خودش بخل می‌ورزد و (بعد از مدتی) تمام دارائی خود را به وارثش می‌بخشد. «غررالحکم، ص ۱۹»

حدیث ۸

قال الامام علی - عليه السلام - : مَنْ بَخَلَ بِمَالِهِ ذَلٌّ وَ مَنْ بَخَلَ بِدِينِهِ جَلٌّ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: کسی که در مال خود

بخل ورزد، خوار و ذلیل گردد و آن کسی که نسبت به دین خود بخل ورزد، عزیز و بزرگوار شود. «غررالحکم، ص ۳۳۵»

حدیث ۹

قال الامام علی - علیه السلام - : البُخلُ باخراج ما أفترضه الله سبحانه من الأموال أقبیح البُخل. امام علی - علیه السلام - فرمودند: بخل ورزیدن نسبت به پرداخت آنچه خداوند سبحان (از اموال) واجب کرده است، زشت‌ترین نوع بخل است. «غررالحکم، ص ۱۹»

حدیث ۱۰

قال الامام الصادق - علیه السلام - : إنما الاسرافُ فيما أتلفَ المالَ و أضدَّ بالبدن. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: اسراف آن است که مال را از بین ببرد و به بدن زیان برساند. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۰۳

حدیث ۱۱

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : مَنْ أعطى فی غیر حقّ فقد أسرف، و مَنْ منع من حقّ فقد قتر. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کسی که در غیر راه حق هزینه کند، اسراف کرده است و کسی که از راه حق باز دارد (و خودداری کند)، سخت‌گیری کرده (و بخل ورزیده) است. تفسیر نورالثقلین، ج ۴، ص ۳۱

حدیث ۱۲

قال الامام علی - علیه السلام - : أقبیح الیذلِّ السَّرَف. امام علی - علیه السلام - فرمودند: زشت‌ترین بذل و بخشش، اسراف و زیاده‌روی است. غررالحکم، ص ۴۳۰

حدیث ۱۳

قال الامام علی - علیه السلام - : إنَّ إعطاءَ المالِ فی غیر حقِّه تبذیرٌ و إسرافٌ و هو یرفَعُ صاحبَه فی الدنیا و یضَعُه فی الآخرة. امام علی - علیه السلام - فرمودند: بخشش‌های بی جا (از مال و ثروت) زیاده‌روی و اسراف است و آن مال بخشنده‌اش را در دنیا رفعت می‌دهد و در آخرت به زیر می‌کشد (خوار و ذلیل می‌کند). نهج البلاغه، خطبه ۱۲۶

حدیث ۱۴

قال الله عزوجل: ای موسی! مرا در هیچ حالتی فراموش نکن و از بسیاری مال سرمست نشو. (کافی ۸/۴۵)

حدیث ۱۵

انَّ الله یُنِغِضُ . . . اضاغَةَ المَالِ ؛ خداوند، تباہ سازی اموال را دشمن می‌دارد. تحف العقول، ص ۸۰۴

حدیث ۱۶

امام علی علیه السلام : إعطاءَ المالِ فی غیر حقِّه تبذیرٌ و إسرافٌ . خرج کردن به ناحق مال ، حیف و میل و اسراف است . نهج البلاغه

: الخطبة ۱۲۶ منتخب میزان الحکمة : ۲۷۰

حدیث ۱۷

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : مَنْ اقْتَطَعَ مَالٌ مِنْ مَوْمِنٍ غَضَبًا بِغَيْرِ حَقٍّ لَمْ يَزَلِ اللَّهُ مُعْرِضًا عَنْهُ ، مَا قَاتَا لِأَعْمَالِهِ الَّتِي يَعْمَلُهَا مِنَ الْبِرِّ وَالْخَيْرِ ، لَا يُثَبِّتُهَا فِي حَسَنَاتِهِ حَتَّى يَتُوبَ وَيُرَدَّ الْمَالُ الَّذِي أَخَذَهُ إِلَى صَاحِبِهِ . کسی که مال مسلمانی را به ناحق غصب کند ، خداوند پیوسته از او رویگردان باشد و از هر کار نیکی که می کند در خشم باشد و آنها را در شمار حسناتش ثبت نکند ، تا آن گاه که توبه کند و مالی را که گرفته است به صاحبش برگرداند . مستدرک الوسائل : ۱۷ / ۸۹ / ۲۰۸۲۳ / منتخب میزان الحکمة : ۴۲۶

حدیث ۱۸

امام صادق (سلام الله علیه): كَسَبُ الْحَرَامِ يَبِينُ فِي الدُّرِّيَّةِ؛ (اثر) کسب حرام، در نسل آشکار می شود. الکافی: ج ۵، ص ۱۲۵، ح ۴

حدیث ۱۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: أَلَكْفُ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ عَفَّةٌ وَكِبْرُ هِمَّةٍ؛ طمع نداشتن به آنچه در نزد مردم است، (نشان) عزت نفس و بلند همتی است. غررالحکم، ج ۱، ص ۳۶۵، ح ۱۳۸۷

حدیث ۲۰

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا مُوسَى لَا تَفْرَحْ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَلَا تَدْعُ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الذُّنُوبَ وَإِنَّ تَزُكَّ ذِكْرِي يُقَسِّي الْقُلُوبَ؛ خدای عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد. نهج الفصاحه، ح ۲۷۸۳

حدیث ۲۱

امام علی (علیه السلام) فرمودند: إِنْ اعْظَمَ الْحَسِيرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَسْرَةَ رَجُلٍ كَسَبَ مَالًا فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَانْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ وَدَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ. روز قیامت بزرگترین افسوس، افسوس مردی است که مالی را به ناروا گرد آورده به دوزخ رود و آن مال را برای کسی به ارث گذارد که در طاعت خداوند سبحان خرجش نموده به بهشت رود. (نهج البلاغه حکمت ۴۲۹)

حدیث ۲۲

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: وَمَا مِنْ عَبْدٍ يَخْلُ بِنَفَقَةٍ يُنْفِقُهَا فِيمَا يُرِضِي اللَّهَ إِلَّا ابْتُلِيَ بِأَنْ يُنْفِقَ أضعافها فيما أسخط الله؛ هر کس از خرج کردن مالی در راه خداپسندانانه بخل ورزد، چند برابر آن را در راه غیر خداپسندانانه هزینه خواهد کرد. (نهج الفصاحه، ح ۲۷۷۹)

حدیث ۲۳

امام علی (علیه السلام) فرمودند: یَسِيرُ الرِّيَاءِ شِرْكٌ ؛ ریا ، اندک‌ش نیز شرک است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۱۰۹۷۶

حدیث ۲۴

امام علی (علیه السلام) فرمودند: مَنْ افْتَحَرَ بِالتَّبَذِيرِ احْتِقَرَ بِالْاِفْلَاسِ ؛ آن‌که به اسراف می‌بالد ، با تهی‌دستی خُرد و خوار می‌شود .
غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۹۰۵۷

حدیث ۲۵

امام علی (علیه السلام) فرمودند: مَنْ يَكْتَسِبُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ يَصْرِفُهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ ؛ هر کس مالی را از حرام به دست آورد ، آن را در راه ناشایست خرج می‌کند . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۸۸۸۳

حدیث ۲۶

امام علی (علیه السلام) فرمودند: مَنْ أَظْهَرَ فَقْرَهُ أَذَلَّ قَدْرَهُ ؛ هر کس ناداری‌اش را آشکار کند ، ارزش خود را فرو کاسته است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۸۵۵۵

حدیث ۲۷

امام علی (علیه السلام) فرمودند: مَنْ اتَّجَرَ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَقَدْ ارْتَضَمَ فِي الرِّبَا ؛ هر کس بدون آگاهی از دانش [فقه] به تجارت پردازد ، در ربا فرو می‌رود . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۸۴۰۱

حدیث ۲۸

امام علی (علیه السلام) فرمودند: كُنْ سَمِيحًا وَلَا تَكُنْ مُبَدِّرًا ؛ بخشنده باش و اسراف کننده مباش . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۷۱۳۸

حدیث ۲۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: زِيَادَةُ الشُّحِّ تَشِينُ الْفُتُوَّةَ وَتُفْسِدُ الْأُخُوَّةَ ؛ بسیاری بخل ، جوان‌مردی را زشت و برادری را تباه می‌کند . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۵۵۰۸

حدیث ۳۰

الْبُخْلُ بِالْمَوْجُودِ سُيُوءُ الظَّنِّ بِالْمَعْبُودِ ؛ بخل‌ورزی به آنچه موجود است، بدگمانی به معبود است . غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۱۲۵۸

حدیث ۳۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : كما لا يَحِلُّ لِغَرِيمِكَ أَنْ يَمْطُلَكَ وَهُوَ مُوسِرٌ ، فكذلك لا يَحِلُّ لَكَ أَنْ تُعَسِرَهُ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّه

مُعْتَبَرٌ؛ همچنان که بدهکار تو، اگر توانگر باشد روا نیست در پرداخت بدهیش به تو تعلل ورزد، بر تو نیز روا نیست که، اگر بدانی تنگدست است، او را تحت فشار قرار دهی. ثواب الأعمال: ۱۶۷ / ۵

حدیث ۳۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: إِيَّاكُمْ وَالِدَيْنِ ، فَإِنَّهُ هَمٌّ بِاللَّيْلِ وَذُلٌّ بِالنَّهَارِ ؛ از وام گرفتن پرهیزید که آن اندوه شب و خواری روز است . بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۴۱ / ۴

حدیث ۳۳

امام علی علیه السلام: كَثْرَةُ الدَّيْنِ تُصَيِّرُ الصَّادِقَ كَاذِبًا وَالْمُنْجِرَ مُخْلِفًا؛ بدهکاری زیاد، راستگو را دروغگو می‌کند و خوش قول را بدقول . غرر الحکم: ۷۱۰۵

حدیث ۳۴

امام صادق علیه السلام: خَفِّفُوا الدَّيْنَ، فَإِنَّ فِي خِفَّتِهِ الدَّيْنِ زِيَادَةَ الْعُمْرِ ؛ کمتر وام بگیرید که کم قرض داشتن عمر را زیاد می‌کند . بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۴۵ / ۲۱

حدیث ۳۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در جایی دیگر می‌فرمایند: مَطَّلُ الْغَنِيِّ ظَلَمٌ؛ تعلل ورزیدن توانگر (در پرداخت بدهی) ظلم است . مستدرک الوسائل: ۱۳ / ۳۹۷ / ۱۵۷۱۳

حدیث ۳۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: أَيُّمَا رَجُلٍ اشْتَرَى طَعَامًا فَكَبَسَهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا يُرِيدُ بِهِ غَلَاءَ الْمُسْلِمِينَ ، ثُمَّ بَاعَهُ فَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ لَمْ يَكُنْ كَفَّارَةً لِمَا صَنَعَ؛ هر کس مواد غذایی بخرد و برای این که آن را به مسلمانان گران بفروشد چهل روز انبار کند و پس از چهل روز آن را بفروشد و همه درآمد آن را هم صدقه بدهد کفاره گناه او نخواهد شد. أمالی الطوسی: ۶۷۶ / ۱۴۲۷

حدیث ۳۷

امام باقر علیه السلام: شَرُّ بَقَاعِ الْأَرْضِ الْأَسْوَاقُ ، وَهُوَ مِيدَانُ إِبْلِيسَ ، يَغْدُو بِرَأْيَتِهِ ، وَيَضَعُ كُرْسِيَّهُ ، وَيَبُثُّ ذُرِّيَّتَهُ ، فَبَيْنَ مُطَفِّفٍ فِي قَفِيرٍ ، أَوْ طَائِشٍ فِي مِيزَانٍ ، أَوْ سَارِقٍ فِي ذِرَاعٍ ، أَوْ كَاذِبٍ فِي سَلْمَعَتِهِ ، يَقُولُ : عَلَيْكُمْ بِرَجُلٍ مَاتَ أَبُوهُ وَأَبُوكُمْ حَيٌّ ، فَلَا يَزَالُ مَعَ أَوْلٍ مَن يَدْخُلُ وَآخِرٍ مَن يَرْجِعُ؛ بدترین جاهای زمین بازارهاست؛ بازار میدان شیطان است، اول صبح پرچم خود را در آن جا نصب می‌کند و تخت خود را می‌گذارد و فرزندانش را همه سو می‌پراکند: به سوی کسی که پیمانانه را کم می‌دهد یا آن که ترازو را سبک می‌گیرد و کسی که در گز (متر) کردن دزدی می‌کند یا کسی که برای فروش کالایش به دروغ متوسل می‌شود. او به فرزندانش می‌گوید: بر شما باد به (فریفتن) مردی که پدرش (حضرت آدم) مرده در حالی که پدر شما (ابلیس) هنوز زنده است. ابلیس با اولین کسی که به بازار می‌آید وارد می‌شود و با آخرین نفری که بازار را ترک می‌کند بر می‌گردد. بحار الأنوار: ۸۴ / ۱۱

حدیث ۳۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّقْلِ - وَقِيلَ: عَلَى الْمَاءِ؛ عِبَادَتُكَ بِنَاءٌ عَلَى حَرَامٍ خَوَارِیْ مَانِدٌ سَاخِئٌ بِنَائِیْیِ اسْتَبْرَأَ رُوی شَنِّ وَ بَه قُولِی: بَر رُوی آَب. عَدَّةُ الدَّاعِی: ۱۴۱

حدیث ۳۹

امام باقر علیه السلام: إِنْ الرَّجُلَ إِذَا أَصَابَ مَالًا مِنْ حَرَامٍ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ حَيْجٌ وَلَا عُمْرَةٌ وَلَا صَلَاةٌ رَجِمَ حَتَّىٰ أَنْ يَفْسِدَ فِيهِ الْفَرْجُ؛ هَر گَاهِ انْسانِ مَالِیْ اَزِ حَرَامِ بَه دَسْتِ آوَرْدِ نَه حَیْجِیْ اَزِ او پَدِیْرِفْتَه شُود، نَه عُمْرَه‌ای وَ نَه صِلَه رَحْمِیْ وَ حَتَّىٰ دَرِ اَزْدَوَاجِ وَ زَنَاشُویِیِ او تَأْثِیرِ سُوءِ مِیْ كَذارْد. أَمَالِی الطُّوسِی: ۱۴۴۷ / ۶۸۰

حدیث ۴۰

امام علی علیه السلام: إِنْ أَغْظَمَ الْحَسِرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَسِرَةٌ رَجُلٍ كَسَبَ مَالًا فِي غَيْرِ طَاعِيَةِ اللَّهِ، فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَأَنْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ، وَدَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ؛ بَزَرْگَتَرِینِ اَفْسُوسِ دَرِ رُوزِ قِیَامَتِ، اَفْسُوسِ مَرْدِیِ اسْتَبْرَأَ كِه مَالِیْ رَا بَه نَارِوا كَرْدِ آوَرْدَه وَ آن رَا بَرایِ كَسِیِ بَرِ جَایِ كَذارِشْتَه وَ او آن رَا دَرِ رَاهِ طَاعَتِ خُدایِ سَبْحانِ خَرَجِ كَرْدَه بَاشَد وَ بَدانِ سَبَبِ بَه بَهشتِ رُودِ وَ او بَه دُوزَخِ. نَهْجِ الْبَلَاغَةِ: حَكْمَتِ ۴۲۹

حدیث ۴۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: لَا يَحْتَكِرُ إِلَّا الْخَوَّانُونَ؛ جَزْ خِیانتکارانِ اَحْتِکارِ نَمِیْ كَنند. كَنْزِ الْعَمَالِ: ۹۷۳۸

حدیث ۴۲

امام علی علیه السلام می فرماید: مِنْ طَبَائِعِ الْأَعْمَارِ إِيْتَابُ النَّفْسِ فِي الْأَخْتِكَارِ؛ بَه رَنجِ اَفْكَندَنِ خُودِ بَرایِ اَحْتِکارِ اَزِ خِصْلَتِهایِ اَبْلَهانِ اسْتَبْرَأَ. غَرْرِ الْحَكْمِ: ۹۳۴۹

حدیث ۴۳

امام علی علیه السلام می فرماید: الْأَخْتِكَارُ شِيْمَةُ الْفُجَّارِ؛ اَحْتِکارِ خُویِ نَابِکارانِ اسْتَبْرَأَ. غَرْرِ الْحَكْمِ: ۶۰۷

حدیث ۴۴

امام علی علیه السلام: فِيمَا كَتَبَهُ لِأَشْتَرِ حِينَ وُلَّاهُ مِصْرَ: وَاعْلَمْ مَعَ ذَلِكَ أَنَّ فِي كَثِيرٍ مِنْهُمْ التُّجَّارِ وَذَوِي الصَّنَاعَاتِ ضَيْقًا فَاحِشًا، وَشُحًا قَبِيحًا، وَاحْتِكَارًا لِلْمَنَافِعِ، وَتَحَكُّمًا فِي الْبِیَاعَاتِ، وَذَلِكَ بَابُ مَضَرَّةٍ لِلْعَامَّةِ، وَعَيْبٌ عَلَى الْوُلَّاهِ، فَامْنَعْ مِنَ الْأَخْتِكَارِ؛ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ مَنَعَ مِنْهُ؛ - دَرِ فَرْمَانِ زَمَامداریِ مِصرِ بَه مالِکِ اشْتَرِ-: بَا اِینِ هَمِه، بَدانِ کِه بَسِیاریِ اَزِ آنانِ - تِجَّارِ وَ صَاحِبانِ صَنعَتِ - دَرِ دادِ وَ سَتَدِ بَیْشِ اَزِ اَنْدازَه سَخْتِگِیرِنْدِ وَ بَخْلِ وَرْزِیِ ناپَسِنْدِیِ دَارِنْدِ وَ بَه مَنظُورِ سُودِ بَیْشْتَرِ کالَا- رَا اَحْتِکارِ مِیْ كَنند وَ بَه دَلخِواهِ نَرخِ گَرانِ مِیْ بَنَدند وَ اِینِ کارِ بَرایِ تودِه مَرْدَمِ زِیانبارِ وَ بَرایِ حَکمرانانِ عِیبِ وَ نَنگِ اسْتَبْرَأَ. بِنابَراینِ، اَزِ اَحْتِکارِ جَلُوگِیریِ كَن؛ زِیرا کِه رَسولِ خُدایِ صلی الله علیه و آله و سلمِ اَزِ آن مَنعِ فَرمودِه اسْتَبْرَأَ. نَهْجِ الْبَلَاغَةِ: الْکتابِ ۵۳ وَ مَنْتخَبِ مِیزانِ

الحکمه : ۱۶۰

حدیث ۴۵

امام علی علیه السلام : كُلُّ حُكْرَةٍ تَصْرُّ بِالنَّاسِ وَتُغْلَى السِّعْرَ عَلَيْهِمْ فَلَا خَيْرَ فِيهَا ؛ هر احتکاری که به مردم زیان رساند و نرخها را بالا برد خیر و برکتی در آن نیست . مستدرک الوسائل : ۱۳ / ۲۷۴ / ۱۵۳۳۷

حدیث ۴۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: مَنْ جَمَعَ طَعَامًا يَتَرَبَّصُّ بِهِ الْعَلَاءَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا فَقَدْ بَرِيَ مِنَ اللَّهِ وَبَرِيَ اللَّهُ مِنْهُ؛ هر کس خوراکی را به امید گران شدن چهل روز انبار کند از خداوند بری شده و خدا نیز از او بری و بیزار است. بحار الأنوار : ۶۲ / ۲۹۲

حدیث ۴۷

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید : الْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ ؛ محتکر از رحمت خدا به دور است . بحار الأنوار : ۶۲ / ۲۹۲

حدیث ۴۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : الْمُحْتَكِرُ فِي سُوقِنَا كَالْمُلْجِدِ فِي كِتَابِ اللَّهِ ؛ کسی که در بازار ما دست به احتکار زند به منزله کسی است که کتاب خدا را انکار کند . کنز العمال : ۹۷۱۷

حدیث ۴۹

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : يُحْشَرُ الْحَكَارُونَ وَقَتْلُهُ الْأَنْفُسِ إِلَى جَهَنَّمَ فِي دَرَجَةٍ ؛ محتکران و آدم کشان در جهنم هم ردیف و هم درجه‌اند . کنز العمال : ۹۷۳۹

حدیث ۵۰

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : مَنْ بَاعَ عَيْبًا لَمْ يُبَيِّنْهُ لَمْ يَزَلْ فِي مَقَبِ اللَّهِ ، وَلَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تَلْعَنُهُ ؛ هر کس کالای معیوبی را بفروشد، بدون آن که عیبش را به خریدار گفته باشد، همواره در خشم خدا باشد و فرشتگان پیوسته نفرینش کنند. کنز العمال : ۹۵۰۱

حدیث ۵۱

امام علی علیه السلام : مَنْ يَكْسِبُ مَالًا مِنْ غَيْرِ حَقِّهِ يَصْرِفُهُ فِي غَيْرِ أَجْرِهِ؛ هر کس مالی را به ناحق کسب کند، آن را در راهی خرج کند که اجری نداشته باشد . تحف العقول : ۹۴

حدیث ۵۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ لَمْ يُبَالِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَ الْمَالَ لَمْ يُبَالِ اللَّهُ مِنْ أَيْنَ أَدْخَلَهُ النَّارَ؛ هرکس باکی نداشته باشد که از کجا کسب مال کند، خداوند باکی نداشته باشد که از کجا به دوزخش برود. بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۳ / ۶۳

حدیث ۵۳

امام صادق علیه السلام: لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يُحِبُّ جَمَعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ، يَكْفُ بِهِ وَجْهَهُ وَيَقْضَى بِهِ دَيْنَهُ وَيَصِلُ بِهِ رَحِمَهُ؛ خیری نیست در کسی که دوست نداشته باشد از راه حلال مال گرد آورد، تا به وسیله آن آبرویش را نگه دارد و بدهکاریش را پردازد و صله رحم به جا آورد. الکافی: ۵ / ۷۲ / ۵

حدیث ۵۴

امام علی علیه السلام: حُبُّ الْمَالِ يُوهِنُ الدِّينَ، وَيُفْسِدُ الْيَقِينَ؛ مال دوستی، دین را سست و یقین را تباه می‌کند. غرر الحکم: ۴۸۷۶

حدیث ۵۵

امام علی علیه السلام: لَا وَزَرَ أَعْظَمَ مِنْ وَزْرِ غَنِيِّ مَنَعَ الْمُحْتَاجَ؛ گناهی، بزرگتر از گناه ثروتمندی نیست که نیازمند را از حَقِّش محروم کرده باشد. غرر الحکم: ۱۰۷۳۸

حدیث ۵۶

امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: مَنْ اتَّجَرَ بَعِيرٍ فَقَدْ ارْتَطَمَ فِي الرِّبَا؛ آن که بدون دانستن احکام دین، تجارت و کسب کند، به ورطه ربا درافتد. نهج البلاغه، حکمت ۴۴۷

حدیث ۵۷

امام صادق (علیه السلام): لَمَّا سَأَلَهُ هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ عَنْ عِلَّةِ تَحْرِيمِ الرِّبَا: إِنَّهُ لَوْ كَانَ الرِّبَا حَلَالًا لَتَرَكَ النَّاسُ التِّجَارَاتِ وَمَا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ فَحَرَّمَ اللَّهُ الرِّبَا لِتَقَرَّرِ النَّاسُ عَنِ الْحَرَامِ إِلَى التِّجَارَاتِ وَإِلَى الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ فَيَتَّصِلَ ذَلِكَ بَيْنَهُمْ فِي الْقَرْضِ؛ در پاسخ به پرسش هشام ابن حکم از علت تحریم ربا: اگر ربا حلال بود، مردم کار تجارت و کسب مایحتاج خود را رها می‌کردند. پس خداوند ربا را حرام فرمود، تا مردم از حرامخواری دست کشیده، به تجارت و خرید و فروش روی آورند و زیادی مال را به یکدیگر قرض دهند. بحار الأنوار: ۲۴ / ۱۱۹ / ۱۰۳

حدیث ۵۸

امام صادق علیه السلام: دِرْهَمُ رِبَا أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سَبْعِينَ زَنِيَةً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِي بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ؛ یک درهم ربا، نزد خداوند سنگین‌تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در (کعبه) خانه محترم خدا. نور الثقلین: ۱ / ۲۹۵ / ۱۱۷۷

حدیث ۵۹

امام صادق علیه السلام: آكَلُ الرِّبَا لَا يَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَتَخَبَّطَهُ الشَّيْطَانُ؛ ربا خوار از دنیا نرود، تا آن که شیطان دیوانه‌اش کند. تفسیر العیاشی: ۱ / ۱۵۲ / ۵۰۳

حدیث ۶۰

امام باقر علیه السلام: أَخْبَثُ الْمَكَاسِبِ، كَسْبُ الرِّبَا؛ پلیدترین کسب‌ها، رباست. الکافی: ۱۲ / ۱۴۷ / ۵

حدیث ۶۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: أَتَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي عَلَى قَوْمٍ بَطُونُهُمْ كَالْبُيُوتِ فِيهَا الْحَيَاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بَطُونِهِمْ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرَيْلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ أَكَلَهُ الرِّبَا؛ شبی که به معراج رفتم، بر مردمی گذشتم که شکمهایشان چون خانه‌ای بود و در آنها مارهایی وجود داشت که از بیرون شکمهایشان دیده می‌شد. پرسیدم: ای جبرئیل! اینها کیستند؟ گفت: اینان ربا خواراند. کنز العمال: ۳۱۸۵۷

حدیث ۶۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَعَنَ أَكْلَ الرِّبَا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدِيهِ؛ خداوند عز و جل ربا خوار و ربا دهنده و کاتب و گواهان آن را لعنت کرده است. أمالی الصدوق: ۱ / ۳۴۶

حدیث ۶۳

امام صادق علیه السلام: مَنْ اهْتَمَّ لِرِزْقِهِ كُتِبَ عَلَيْهِ حَطِيئَةٌ؛ هر که در غم روزی خود باشد، برایش یک گناه محسوب شود. أمالی الطوسی: ۵۹۳ / ۳۰۰

حدیث ۶۴

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: لَا تَهْتَمَّ لِرِزْقِ عَدٍ فَإِنَّ كُلَّ عَدٍ يَأْتِي بِرِزْقِهِ؛ غم روزی فردا را مخور؛ زیرا هر فردایی روزی خود را می‌آورد. بحار الأنوار: ۶ / ۶۷ / ۷۷

حدیث ۶۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: أَلَا- وَإِنَّ الرُّوحَ الْأَمِينَ نَفَثَ فِي رُوعِي أَنَّهُ لَنْ تَمُوتَ نَفْسٌ حَتَّى تَسْتَكْمَلَ رِزْقَهَا، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ، وَلَا يَحْمِلُ أَحَدُكُمْ اسْتِبْطَاءَ شَيْءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ يَطْلُبَهُ بغيرِ حِلِّهِ، فَإِنَّهُ لَا يُدْرِكُ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِلَّا بِطَاعَتِهِ؛ همانا جبرئیل در دلم چنین افکند که هیچ کس نمیرد تا روزیش را به طور کامل دریافت کند، پس از خدا پروا کنید و در طلب روزی میانه روی کنید و دیر رسیدن روزی شمارا وادار نکند که آن را از راه غیر حلال بجوید؛ زیرا آنچه نزد خداست جز با طاعت او به دست نمی‌آید. الکافی: ۲ / ۷۴ / ۲

حدیث ۶۶

امام باقر علیه السلام: لِأَبِي النُّعْمَانِ: لَا تَسْتَأْكِلْ بِنَا النَّاسِ، فَلَا يَزِيدُكَ اللَّهُ بِذَلِكَ إِلَّا فَقْرًا؛ - به ابو نعمان-: ما را وسیله سرکیسه کردن مردم قرار مده؛ زیرا با این کار، خداوند بر فقر تو می‌افزاید. بحار الأنوار: ۱۱ / ۱۸۴ / ۷۸

حدیث ۶۷

امام صادق علیه‌السلام: كَثْرَةُ السُّحْتِ يَمَحِقُ الرِّزْقَ؛ حرامخواری زیاد، روزی را از بین می‌برد. تحف العقول: ۳۷۲

حدیث ۶۸

امام رضا (علیه السلام) می فرماید: إِذَا كُنْتَ فِي تِجَارَتِكَ وَحَضَرَتِ الصَّيْلَةُ فَلَا يَشْغَلُكَ عَنْهَا مَتَجُرُّكَ ، فَإِنَّ اللَّهَ وَصَفَ قَوْمًا وَمَدَحَهُمْ فَقَالَ : رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ ... وَكَانَ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ يَنْجِرُونَ ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّيْلَةُ تَرَكُوا تِجَارَتَهُمْ وَقَامُوا إِلَى صِيْلَاتِهِمْ ، وَكَانُوا أَعْظَمَ أَجْرًا مِمَّنْ لَا- يَتَّجِرُ فَيَصِيْلِي؛ هرگاه در حال کسب و کار بودی و وقت نماز رسید کسب تو را از نماز باز ندارد؛ زیرا خداوند مردمی را چنین توصیف کرده و ستوده است: مردانی که هیچ تجارت ... این مردم کاسب بودند اما چون گاه نماز می‌رسید دست از کسب و کار می‌شستند و به نماز بر می‌خاستند. مزد و پاداش اینان بیش از کسانی بود که کاسبی نمی‌کردند و نماز می‌خواندند. بحار الأنوار: ۴۰ / ۱۰۰ / ۱۰۳

حدیث ۶۹

امام صادق (علیه‌السلام) می فرماید: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِيُبْغِضَ الْمُتَّفِقُ سَلْمَتَهُ بِالْإِيمَانِ ؛ خداوند تبارک و تعالی از کسی که با قسم و سوگند خوردن کالای خود را به فروش رساند، نفرت دارد. أمالی الصدوق: ۶ / ۳۹۰

حدیث ۷۰

امیر المؤمنین علی (علیه‌السلام) می فرماید: يَا مَعَاشَرَ السَّمَاوَةِ ، أَقْلُوا الْإِيمَانَ ، فَإِنَّهَا مَنَفَقَةٌ لِلسَّلْعَةِ ، مَمْحَقَةٌ لِلرِّبْحِ؛ ای جماعت دلال! کمتر سوگند خورید که این کار کالا را به فروش می‌رساند و سود (حقیقی) را می‌برد. الکافی: ۲ / ۱۶۲ / ۵

حدیث ۷۱

كان عليّ عليه‌السلام يجيء إلى السوق فيقوم مقاماً له ، فيقول : السَّلامُ عليكم أهلَ السُّوقِ ، اتَّقُوا اللَّهَ فِي الْحَلْفِ ، فَإِنَّ الْحَلْفَ يُزْجِي السَّلْعَةَ وَيَمْحَقُ الْبَرْكَهَ ، التَّاجِرُ فَاجِرٌ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَأَعْطَاهُ ؛ امام علی (علیه‌السلام) به بازار می‌آمد و در جایگاه خود می‌ایستادند و می‌فرمودند: درود بر شما ای بازاریان، از خدا بترسید و سوگند مخورید؛ زیرا سوگند خوردن کالا را رونق می‌دهد و برکت را می‌برد. تاجر نابکار است مگر آن که به حق بستاند و بدهد. کنز العمال: ۱۰۰۴۳

حدیث ۷۲

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: يَا عَلِيُّ ، لَا تُمَاجِسْ فِي أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ : فِي شِرَاءِ الْأَضْحِيَّةِ ، وَالْكَفَنِ ، وَالنَّسِيمَةِ ، وَالْكَرْبِيِّ إِلَى مَكَّةَ ؛ ای علی! در چهار چیز چانه نزن: در خرید قربانی، کفن، برده و کرایه سفر به مکه. الخصال: ۱۰۳ / ۲۴۵

حدیث ۷۳

امام علی علیه‌السلام: التَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُومٌ ، وَالتَّاجِرُ الْجَسُورُ مَرْزُوقٌ؛ بازرگان ترسو از روزی محروم می‌ماند و بازرگان بی‌باک روزی دارد. منتخب میزان الحکمه: ۹۰

حدیث ۷۴

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **إِنَّ أَطْيَبَ الْكَسْبِ كَسْبُ التَّجَارِ الَّذِينَ إِذَا حَدَّثُوا لَمْ يَكْذِبُوا ، وَإِذَا اتُّمِنُوا لَمْ يَخُونُوا ، وَإِذَا وَعِدُوا لَمْ يُخْلِفُوا ، وَإِذَا اشْتَرَوْا لَمْ يَدْمُوا ، وَإِذَا بَاعُوا لَمْ يُطْرُوا ، وَإِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ لَمْ يَمْطُؤُوا ، وَإِذَا كَانَ لَهُمْ لَمْ يُعَسِّرُوا ؛** همانا پاکیزه‌ترین شغل ، شغل بازرگانانی است که چون سخنی گویند دروغ نگویند و هر گاه امانتی به آنها سپرده شود، خیانت نکنند و هر گاه وعده دهند ، خلف وعده نکنند و وقتی چیزی می‌خرند، از آن نکوهش نکنند و وقتی چیزی می‌فروشند، تعریف و تبلیغ نکنند و هر گاه بدهکارند (در پرداخت بدهی خود)، تعلل نورزند و هر گاه طلبکار باشند (برای گرفتن طلب خود)، فشار نیاورند .
کنز العمال: (۹۳۴۰ و ۹۳۴۱)

حدیث ۷۵

قلتُ لأبي عبد الله عليه السلام: **الرُّجُلُ يَتَجَرُّ ، فَإِنْ هُوَ آجَرَ نَفْسَهُ أُعْطِيَ مَا يُصِيبُ فِي تِجَارَتِهِ ، فَقَالَ : لَا يُؤَاجِرُ نَفْسَهُ ، وَلَكِنْ يَسْتَرْزِقُ اللَّهَ عِزًّا وَجَلًّا وَيَتَجَرُّ ، فَإِنَّهُ إِذَا آجَرَ نَفْسَهُ حَظَرَ عَلَى نَفْسِهِ الرِّزْقَ ، عَمَّارٌ سَابِطِي :** به ابو عبدالله (امام صادق علیه السلام) عرض کردم: انسان می‌تواند تجارت کند با این حال اگر خودش را اجیر (دیگری) سازد ، به اندازه‌ای که خودش تجارت کند به او داده می‌شود . فرمودند: اجیر نشود ، بلکه از خداوند بزرگ روزی طلبد و دست به تجارت زند ؛ زیرا اگر مزدوری کند ، مانع روزی خود شده‌است . الکافی: ۵ / ۹۰ / ۳ و ص ۲۷۳/۱

حدیث ۷۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَنْ بَاعَ وَاشْتَرَى فَلْيَجْتَنِبْ حَمْسَ خِصَالٍ ، وَإِلَّا فَلَا يَبِيعَنَّ وَلَا يَشْتَرِيَنَّ : الرِّبَا ، وَالْحَلْفَ ، وَكَيْتْمَانَ الْعَيْبِ ، وَالْحَمْدَ إِذَا بَاعَ ، وَالذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى ؛** کسی که خرید و فروش می‌کند باید از پنج کار دوری ورزد و گرنه نباید خرید و فروش کند: ربا ، سوگند ، پوشاندن عیب کالا ، تعریف و تبلیغ در موقع فروش و بدگویی از کالا در موقع خرید آن . بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۱۸ / ۹۵

حدیث ۷۷

قال الصادق - عليه السلام - : **جبنوا مساجدكم البيع و الشراء ؛ مساجدتان را بازاری برای خرید و فروش قرار ندهید. (وسائل الشیعه ، ج ۳ ، ص ۵۰۷).**

حدیث ۷۸

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : **من اكل لمقعة حرام لم تقبل له صلوة اربعين ليلة و لم يستجب له دعوة اربعين صباحا ؛** کسی که لقمه حرام بخورد، نماز چهل شب او قبول نمی‌شود، و دعای چهل روز او به اجابت نمی‌رسد. (دارالسلام ، نوری ، ج ۴ ص ۲۱۳)

حدیث ۷۹

عن النبي - عليه السلام - : **ان الله ملكا ينادى على بيت المقدس كل ليلة : من اكل حراما ما لم يقبل الله منه صرفا ولا عدلا و الصريف ،**

النافلة و العدل ، الفریضة ؛ همانا برای خداوند (از جانب ایشان) فرشته ای که هر شب بر بیت المقدس پیام می دهد، آن کسی که حرامی (اندک مال حرامی) بخورد، خداوند از او نه صرفی و نه عدلی را قبول خواهد کرد. صرف نماز نافله است و عدل ، نماز واجب . (بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۶)

حدیث ۸۰

امام صادق علیه السلام فرمودند: تَزُكُّ التِّجَارَةُ يَنْقُصُ الْعُقْلَ؛ رها کردن کسب و کار، عقل را کم می کند. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۱۴

حدیث ۸۱

امام صادق علیه السلام فرمودند: لَا تَكْسَلْ عَنِ مَعِيشَتِكَ فَتَكُونَ كَلًّا عَلَى غَيْرِ كَدْرٍ؛ معاش دنیوی خود تنبلی مکن که سربار دیگران باشی. فروع کافی، ج ۵، ص ۸۶

حدیث ۸۲

امام محمد باقر (علیه السلام) فرمودند: پلیدترین کسبها ، کسب رباست. بحارالانوار ، دار احیاء التراث العربی ، ج ۵ ، ص ۱۴۷

حدیث ۸۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أَلْمِینَ الْكَاذِبَ مَنْفِقَهُ لِلْسَّيْلَةِ مَمْحُوقَهُ لِلْكَسْبِ؛ قسم دروغ، کالا- را تلف کند و کسب را از میان ببرد. نهج الفصاحه

حدیث ۸۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الْمَعْكُ طَرْفٌ مِنَ الظُّلْمِ؛ تأخیر پرداخت دین، شمه ای از ظلم است. نهج الفصاحه

حدیث ۸۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ احْتَكِرَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ طَعَامَهُمْ ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجَذَامِ؛ هر که خوراک مسلمانان را احتکار کند خدا به خوره مبتلایش کند. نهج الفصاحه

حدیث ۸۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ اشْتَرَى سَرْقَةً وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّهَا سَرْقَةٌ فَقَدْ شَرِكَ فِي عَارِهَا وَ إِثْمِهَا؛ هر که مال دزدی را بخرد و بداند که دزدی است در ننگ و گناه آن شریک است. نهج الفصاحه

حدیث ۸۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من تمنی علی أمتی الملاء ليله واحده أحبط الله عمله أربعین سنه؛ هر که برای امت من یک شب آرزوی گرانی کند خدا چهل سال عبادت او را باطل کند. نهج الفصاحه

حدیث ۸۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من باع عیبا لم بیئنه لم یزل فی مقت الله و لم تزل الملائکه تلعنه؛ هر که چیزی معیوبی فروشد و نگوید پیوسته در دشمنی خدا باشد و فرشتگان پیوسته او را لعنت کند. نهج الفصاحه

حدیث ۸۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من أصاب مالا من مهاوش أذهب الله فی نهابر؛ هر که مال از حرام به دست آرد در حوادث سخت از دست بدهد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۰

ما من قوم یظهر فیهم الربا إلا أخذوا بالزینه و ما من قوم یظهر فیهم الرشا إلا أخذوا بالزعب؛ هر گروهی که ربا میانشان رواج گیرد به قحط مبتلا شوند و هر گروهی رشوه میانشان رواج گیرد به ترس دچار شوند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما من عبد یبیع قالدا إلا سلط الله علیه تالفا؛ هر بنده که چیز فاسد فروشد، خدا تلف کننده ای را بر او مسلط کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما أحد أكثر من الربا إلا کان عاقبه أمره إلى قله؛ هر که ربا فراوان خورد سر انجام او به فقر انجامد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لا یحل الصیدقه لغنی و لا لندی مره قوی؛ صدقه گرفتن بر غنی روا نیست و نیز برای آن که طبعی نیرومند دارد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لا یحتکر إلا خاطی؛ جز خطاکار احتکار نمی کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لیس منا من غش مسلما أو ضرّه أو ما کره؛ هر که با مسلمانی تقلب کند یا به او

ضرر رساند یا با وی حيله کند از ما نیست. نهج الفصاحه

حدیث ۹۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لعن الله الربا و آكله و كاتبه و شاهده و هم يعلمون؛ خدا ربا و رباخوار را با نویسنده و شاهد معامله ربا اگر واقفند لعنت کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الرّاشی و المرتشی فی الثّار؛ رشوه دهنده و گیرنده در آتشند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: درهم ربا یا کله الرّجل - و هو يعلم - أشدّ عند الله من ستّه و ثلاثین زنيه؛ یک درهم ربا که انسان دانسته گیرد در نظر خدا بدتر از سی و شش زناست. نهج الفصاحه

حدیث ۹۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: خمس من مصائب الدّنيا فوت الحبيب و ذهاب المال و شماته الأعداء و ترک العلم و امرأه سوء؛ پنج چیز از مصائب دنیاست: مرگ دوست و تلف شدن مال و سرزنش دشمنان و ترک دانش و زن بد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الحلف منقعه للسّلعه ممحقه للبرکه؛ قسم در معامله جنس را تمام و برکت را نابود می کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الحریص الّذی یطلب المکسبه من غیر حلّها؛ حریص آن است که سود به نامشروع جوید. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: حرّمت التّجاره فی الخمر؛ تجارت شراب حرام است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الجالب مرزوق و المحتکر ملعون؛ وارد کننده روزی می خورد و محتکر لعنت می برد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الجالب إلى سوقنا كالمجاهد في سبيل الله و المحتكر في سوقنا كالملحد في كتاب الله؛ آن که به بازار ما چیزی وارد می کند مانند آن کس است که در راه خدا جهاد می کند و آن که در بازار ما احتکار می کند مانند کسی است که در کتاب خدا کافر به شمار رفته است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۵

ثلاثة لا ينظر الله إليهم غدا: شيخ زان و رجل اتخذ الإيمان بضاعة يحلف من كل حق و باطل و فقير مختال يزهو؛ سه کسند که روز رستاخیز خدا به سوی آنها نمی نگرد: پیر زنا کار و مردی که قسم را سرمایه خود قرار داده در حق و باطل قسم می خورد و فقیر متکبر و مغرور. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: بئس العبد المحتكر: إن أرخص الله تعالى الأسعار حزن و إن أغلاها الله فرح؛ چه بد است محتکر اگر خدا قیمت ها را ارزان کند غمگین شود و اگر گران کند خوشحال گردد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الآخذ و المعطى سواء فى الربا؛ آن که ربا می دهد و آن که می گیرد در گناه برابرند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أيما رجل تزوج امرأة فنوى أن لا يعطيها من صداقها شيئاً مات يوم يموت و هو زان و أيما رجل اشترى من رجل بيعاً فنوى أن لا يعطيه من ثمنه شيئاً مات يوم يموت و هو خائن و الخائن فى النار؛ هر که زنی گیرد و در خاطر داشته باشد که مهر او را نپردازد هنگام مرگ چون زناکاران بمیرد و هر کس چیزی از مردی بخرد و در خاطر داشته باشد که قیمت آن را نپردازد هنگام مرگ چون خائنان بمیرد و خائن در آتش است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أيما رجل تدین دیناً و هو مجمع أن لا يوفيه إياه لقي الله سارقاً؛ هر کس قرضی بگیرد و در خاطر داشته باشد که آن را نپردازد مانند دزدان محشور شود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إياكم و الدين فإنه هم بالليل و مدله بالنهار؛ از قرض بپرهیزید که غم شب و ذلت روز است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضَى دَيْنَهُ مَا لَمْ يَكُنْ دَيْنَهُ فِيمَا يَكْرَهُ اللَّهُ؛ خداوند یار قرض دار است تا قرض خود را بپردازد به شرط آن که قرض وی بر خلاف رضای خداوند نباشد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: إِنَّ أَعْظَمَ الذَّنُوبِ عِنْدَ اللَّهِ أَنْ يَلْقَاهُ بِهَا عَبْدٌ - بعد الكبائر التي نهى الله عنها - أن يموت الرجل و عليه دين لا - يدع له قضاء؛ بعد از گناهان بزرگ که خداوند از آن نهی کرده بزرگتر از همه گناهان آن است که مردی بمیرد و قرضی داشته باشد و محلی برای پرداخت آن نگذارد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: إِنَّ أَطْيَبَ الْكَسْبِ كَسْبُ التَّجَارِ الَّذِينَ إِذَا حَدَّثُوا لَمْ يَكْذِبُوا وَإِذَا ائْتَمَنُوا لَمْ يَخُونُوا وَإِذَا وَعَدُوا لَمْ يَخْلَفُوا وَإِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ دَيْنٌ لَمْ يَمْطَلُوا وَإِذَا كَانَ لَهُمْ لَمْ يَعْسُرُوا وَإِذَا بَاعُوا لَمْ يَطْرُوا وَإِذَا اشْتَرَوْا لَمْ يَذْمُوا؛ بهترین کسب ها کسب تجاری است که به هنگام سخن دروغ نگویند و در امانت خیانت نکنند و به وعده وفا کنند و در پرداخت قرض خود تعلل نکنند و در مطالبه سخت گیری نکنند و به هنگام فروش در ستایش جنس خود مبالغه نکنند و به هنگام خرید از جنس دیگران بد نگویند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: أَقْلُ مِنَ الدَّيْنِ تَعَشَ حَرًّا؛ قرض کمتر گیر تا آزاد باشی. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: أَعْظَمُ الظُّلْمِ ذِرَاعٌ مِنَ الْأَرْضِ يَنْتَقِصُهُ الْمَرْءُ مِنْ حَقِّ أُخِيهِ لَيْسَتْ حِصَاهُ أَخْذَهَا إِلَّا طَوْقَهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ بزرگترین ستمها آن است که مردی یک ذراع زمین از حق برادر خویش بگیرد، هر ریگی که بدین طریق در تصرف او در آید روز رستاخیز در گردن او طوقی می شود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: أَرْبَعَةٌ يَبْغِضُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى: الْبَيْعُ الْحَلَّافُ وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالشَّيْخُ الزَّانِي وَالْإِمَامُ الْجَائِرُ؛ چهار کس را خداوند دشمن دارد، فروشنده قسم خور، فقیر متکبر و پیر زنا کار و پیشوای ستمگر. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: إِذَا حَجَّ الرَّجُلُ بِمَالٍ مِنْ غَيْرِ حَلِّهِ فَقَالَ لَيْتَكَ اللَّهُمَّ لَيْتَكَ قَالَ اللَّهُ لَا لَيْتَكَ وَلَا سَعْدِيكَ هَذَا مَرْدُودٌ عَلَيْكَ؛ وقتی کسی با مالی که حلال نیست به حج رود هنگامی که گوید لیتک خدا یا لیتک، خدا گوید نه لیتک و نه سعدیک این ها به تو باز می گردد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: احتکار الطَّعام بمکَّه إلحاد؛ احتکار خوردنی ها در مکه کفر است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۹

امام محمد باقر (ع) می فرمایند: پلیدترین کسبها، کسب ریاست . بحار الانوار، دار احیاء التراث العربی، ج ۵، ص ۱۴۷

حدیث ۱۲۰

قالَ الأمامُ علی - علیه السلام - : إِيَّاكُمْ وَالدِّينَ، فَإِنَّهُ هَمٌّ بِاللَّيْلِ وَذُلٌّ بِالنَّهَارِ؛ امام علی - علیه السلام - فرمودند: از گرفتن نسیه و قرض، خود را برهانید، چون که سبب غم و اندوه شبانه و ذلت و خواری در روز خواهد گشت. وسائل الشَّیعه، ج ۱۸، ص ۳۱۶، ح ۲۳۷۵۰

حدیث ۱۲۱

پیامبر خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ - می فرمایند : ملعون ملعون من عبد الدینار و الدرهم؛ از رحمت خدا به دور است، کسی که بندگی دینار و درهم کند. الخصال: ۱۲۹

حدیث ۱۲۲

امام باقر علیه السلام می فرمایند : و ما مِنْ عَبْدٍ يَبْخُلُ بِنَفَقَةٍ يُنْفِقُهَا فِيمَا يُرِضِي اللَّهَ إِلَّا ابْتُلِيَ بِأَنْ يُنْفِقَ أَضْعَافَهَا فِيمَا أَسَخَطَ اللَّهَ؛ هر کس از خرج کردن مالی در راه خداپسندانه بخل ورزد، چند برابر آن را در راه غیر خداپسندانه هزینه خواهد کرد. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۱۷۳، ح ۱۲ .

حدیث ۱۲۳

امام صادق علیه السلام می فرمایند : أَوْحَى اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا مُوسَى لَا تَفْرَحَ بِكَثْرَةِ الْمَالِ وَلَا تَدْعُ ذِكْرِي عَلَى كُلِّ حَالٍ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَالِ تُنْسِي الذُّنُوبَ وَإِنَّ تَذَكُّرِي الْقُلُوبَ؛ خدای عزوجل به موسی علیه السلام وحی کرد: ای موسی! به زیادی ثروت شاد مشو و در هیچ حالی مرا فراموش مکن، زیرا با زیادی ثروت گناهان فراموش می شود و از یاد بردن من قساوت قلب می آورد. کافی، ج ۴، ص ۴۹۷، ح ۷.

حدیث ۱۲۴

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: هر گاه امت من ربا خورند، زلزله رخ دهد. (کنز العمال: ج ۱۴ ص ۲۸۰ ح ۳۸۷۳۱)

حدیث ۱۲۵

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: آن کس که بدون آگاهی (از احکام شرعی تجارت و) داد و ستد کند، در ربا غوطه ور شود. (غررالحکم، باب تجارت)

حدیث ۱۲۶

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: اسراف نشانه و سرآغاز فقر و نیازمندی است. (غررالحکم ، باب تبذیر و اسراف)

حدیث ۱۲۷

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: ولخرجی و اسراف قرین و همراه ورشکسته‌ای است. (غررالحکم ، باب تبذیر و اسراف)

حدیث ۱۲۸

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: از خلق و خوی افراد نادان و بی تجربه است که خود یا دیگران را برای احتکار به رنج و تعب وادارند. باب احتکار

حدیث ۱۲۹

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: احتکار شیوه و طریقه بدکاران و گنه کاران است. باب احتکار

حدیث ۱۳۰

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: احتکار کننده از نعمت خود محروم و بی بهره خواهد ماند. باب احتکار

حدیث ۱۳۱

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: احتکار به حرمان و بی بهره ماندن (محتکر) انجامد. باب احتکار

حدیث ۱۳۲

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: احتکار پستی آورد. باب احتکار

حدیث ۱۳۳

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: کسی که از کسب خود حرامی به دست آورد ، برای خود گناہانی را ذخیره کرده است. غرر الحکم ، باب حرام

حدیث ۱۳۴

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: سه کس اند که در روز قیامت خدا به سوی آنها نمی نگرد و پاکشان نمی کند و عذابی دردناک دارند: پیر زناکار و فقیر متکبر ، و شخصی که خدا را سرمایه خود کرده ، چیزی نخرد مگر با قسم و چیزی نخرد نفروشد مگر با قسم. نهج الفصاحه ، حدیث ۱۲۴۰

حدیث ۱۳۵

أَتَيْتُ لَيْلَةً أُسْرِي بِي عَلَى قَوْمٍ يُطُونُهُمْ كَالثِّيَابِ فِيهَا الْحَيَاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بُطُونِهِمْ فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرَيْلُ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ أَكَلَهُ الرَّبَا؛ شَبِي كَهَبِهِ مَعَ رَاجِ رَفْتَمِ بَرْمَرْدِ مِي گَزْدَشْتَمِ كَه شَكْمِ هَايشَان چُون خَانِه‌ای بُوَد وَ دَرِ آنْهَا مَارِهَائِي وَ جُوَد دَاشْت كَه از بِيرون شَكْمِ هَايشَان دِيده مِي شُد. پَرسِيديم: اِي جَبْرَيْل اِيْنهَا كِيستند؟ كَفت: اِيْنان رِبَاخَوَارانْد. كَنزَالعَمَال، ج ۴، ص ۱۰۷، ح ۹۷۶۶.

حدیث ۱۳۶

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: مَنْ أَكَلَ الرَّبَا مَلَأَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بَطْنَهُ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ مَا أَكَلَ، وَإِنْ اِكْتَسَبَ مِنْهُ مَالًا لَا يَقْبَلُ اللَّهُ تَعَالَى مِنْهُ شَيْئًا مِنْ عَمَلِهِ، وَلَمْ يَزَلْ فِي لَعْنَةِ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ مَا كَانَ عِنْدَهُ مِنْهُ قِيرَاطٌ (وَاحِدًا)؛ هر کس ربا بخورد خداوند عزوجل به اندازه ربایی که خورده شکمش را از آتش دوزخ پر کند و اگر از طریق ربا مالی به دست آورد، خدای تعالی هیچ عمل او را نپذیرد و تا زمانی که قیراطی (کمترین مقدار) از مال ربا نزدش باشد، پیوسته خداوند و فرشتگانش او را نفرین کنند. ثواب الاعمال، ص ۲۸۵.

حدیث ۱۳۷

امام رضا علیه السلام می فرماید: اِعْلَمِي رَحْمَتَكَ اللَّهُ - أَنْ الرَّبَا حَرَامٌ سِيحَتْ، مِنَ الْكِبَائِرِ وَمِمَّا قَدَّ وَعَدَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ فَتَعَوَّذُ بِاللَّهِ مِنْهَا، وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَى لِسَانِ كُلِّ نَبِيٍّ وَفِي كُلِّ كِتَابٍ؛ خدایت رحمت کند! بدان که ربا حرام و از گناهان کبیره است و خداوند بر آن وعده آتش داده است پس پناه می‌بریم به خدا از آتش. ربا را همه پیامبران و همه کتاب‌های آسمانی حرام کرده‌اند. فقه الرضا، ح ۲۵۶.

حدیث ۱۳۸

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْمُحَرَّمَةُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرَّبَا؛ آنچه بیش از هر چیز بر اتم بعد از خود می‌ترسم، درآمدهای حرام، هواپرستی پنهان و رباست. بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۵۴، ح ۲۶.

حدیث ۱۳۹

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: الرَّبَا وَانْ كَثُرَ فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ تَصِيرُ إِلَى قُلٍّ؛ سود ربا گرچه بسیار باشد ولی سرانجام به کمی (و بی‌برکتی) می‌گراید. كَنزَالعَمَال، ج ۴، ص ۱۰۵، ح ۹۷۵۸.

حدیث ۱۴۰

امام صادق علیه السلام می فرماید: دَرَاهِمُ رِبَاٍ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سَبْعِينَ زَنْبِيَّةً بِذَاتِ مَحْرَمٍ فِي بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ؛ یک درهم ربا نزد خداوند سنگین‌تر است از هفتاد بار زنا کردن با محارم در خانه خدا. نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۹۵، ح ۱۱۷۷.

حدیث ۱۴۱

امام علی علیه السلام می فرماید: اَللَّيْنُ رِقٌّ فَلَا تَبْدُلُ رِقَّكَ لِمَنْ لَا يَعْرِفُ حَقَّكَ؛ بدهی (نوعی) بندگی است، پس زمام اختیار خود را به کسی که حق تو را نمی‌شناسد مسپار (کنایه از این است که از هر کس قرض نگیر). ۱ شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲۰، ص ۳۰۶، ح ۵۰۳.

حدیث ۱۴۲

امام علی علیه السلام می فرماید: إِيَّاكُمْ وَالدِّينَ فَإِنَّهُ مِذْلَةٌ بِالنَّهَارِ، وَمَهْمَةٌ بِاللَّيْلِ وَقَضَاءٌ فِي الدُّنْيَا وَقَضَاءٌ فِي الْآخِرَةِ؛ زیر بار بدهی نروید زیرا بدهکاری خواری روز و اندوه شب است و در دنیا و آخرت باز پرداختی دارد. کافی، ج ۵، ص ۹۵، ح ۱۱.

حدیث ۱۴۳

امام علی علیه السلام می فرماید: بِنَسِ الْقِلَادَةِ لِلْخَيْرِ الْعَفِيفِ قِلَادَةُ الدِّينِ؛ چه بد گردنبندی است گردنبند بدهکاری بر گردن نیکوکار خویشتندار. دستور معالم الحکم، ص ۲۱.

حدیث ۱۴۴

رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: كَمَا لَا يَحِلُّ لِعَرِيْمِكَ أَنْ يَمْطُلَكَ وَهُوَ مُؤَسَّرٌ فَكَذَلِكَ لَا يَحِلُّ لَكَ أَنْ تَعْسِرَهُ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّهُ مُعْسِرٌ؛ همان طور که برای آن کسی که از تو قرض گرفته جایز نیست که اداء آن را به تأخیر بیندازد، پس برای تو هم جایز نخواهد بود که با این که می دانی او تنگدست است از او مطالبه کنی. ثواب الاعمال، ص ۱۳۸.

حدیث ۱۴۵

امام علی علیه السلام می فرماید: تَشِيعَةُ أَشْيَاءَ قَبِيحَةٍ وَهِيَ مِنْ تَشِيعَةِ أَنْفُسٍ أَقْبَحَ مِنْهَا مِنْ غَيْرِهِمْ: ضَيْقُ الدَّرْعِ مِنَ الْمُلُوكِ وَ التَّبْحُلُ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَ سُرْعَةُ الْغَضَبِ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الصَّبَا مِنَ الْكُهُولِ وَ الْقَطِيعَةُ مِنَ الرُّؤُوسِ وَ الْكَذِبُ مِنَ الْقَضَاءِ وَ الزَّمَانَةُ مِنَ الْأَطِبَاءِ وَ الْبَدَاءُ مِنَ النِّسَاءِ وَ الطَّيْشُ مِنَ ذَوِي السُّلْطَانِ؛ نه چیز زشت است، اما از نه گروه زشت تر: درماندگی و ناتوانی از دولتمردان؛ بخل از ثروتمندان؛ زود خشمی از دانشمندان؛ حرکات بچگانه از میانسالان؛ جدایی حاکمان از مردم؛ دروغ از قاضیان؛ بیماری کهنه از پزشکان؛ بدزبانی از زنان و سختگیری و ستمگری از سلاطین. دعائم الإسلام، ج ۱، ص ۸۳.

حدیث ۱۴۶

امام رضا (علیه السلام) می فرماید: خسیس بودن آبروی انسان را از بین می برد. (بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۷)

حدیث ۱۴۷

امام حسن عسگری (علیه السلام) می فرماید: مَا تَرَكَ الْحَقَّ عَزِيزٌ إِلَّا ذَلَّ وَلَا أَحَدٌ بِهِ ذَلِيلٌ إِلَّا عَزَّ؛ هیچ عزتمندی حق را ترک نکند، مگر آن که خوار شود، و هیچ خواری به حق نگراید، مگر آن که عزت یابد. تحف العقول، ص ۴۸۴.

حدیث ۱۴۸

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْمُحَرَّمَةُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرِّبَا؛ آنچه بیش از هر چیز بر اتمم بعد از خود می ترسم، درآمدهای حرام، هواپرستی پنهان و رباست. بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۵۴، ح ۲۶.

حدیث ۱۴۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّمْلِ؛ عبادت همراه با لقمه؟ حرام، همچون ساختمانی است که بر ماسه بنا شده باشد. بحار الأنوار، ج ۸۴، ص ۲۵۸

حدیث ۱۵۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند: أَيَاكُمْ وَالْحَلْفَ فَإِنَّهُ يَنْفِقُ السَّلْعَةَ وَيَمْحَقُ الْبِرَّكَهَ؛ از قسم خوردن بپرهیزید، چرا که کالا را تلف می کند و برکت را از بین می برد. کافی، ج ۵، ص ۱۶۲، ح ۴

حدیث ۱۵۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: لَيْسَ مِنَّا مَنْ عَشَّ مُسْلِمًا أَوْ ضَرَّهُ أَوْ مَآكَرَهُ؛ از ما نیست کسی که با مسلمانی تقلب کند، یا به او ضرر رساند و یا با وی حيله نماید. (نهج الفصاحه، ح ۲۴۱۴)

حدیث ۱۵۲

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ هَلَكًا ظَهَرَ فِيهِمُ الرَّبَا؛ هنگامی که خداوند بخواهد ملتی را نابود کند، رباخواری در میان آنان رواج می یابد. (وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۱۲۳، ح ۱۷)

حدیث ۱۵۳

امام علی (علیه السلام) فرمودند: كَثْرَةُ الدِّينِ تُصَيِّرُ الصَّادِقَ كَاذِبًا وَالْمُنْجِزَ مُخْلِفًا؛ بدهی بسیار، راستگو را دروغگو و خوش قول را بدقول می گرداند. (غررالحکم، ج ۴، ص ۵۹۲، ح ۷۱۰۵)

حدیث ۱۵۴

پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: الْبَطَالَةُ تُقْسِي الْقَلْبَ؛ بیکاری، دل را سخت می کند. (مسند الشهاب، ج ۱، ص ۱۸۸)

حدیث ۱۵۵

امام حسن عسکری (علیه السلام) می فرمایند: اعتدال و صرفه جوئی در مصرف مال، اندازه ای دارد که اگر از آن بیش تر شود، بخل است. بحار الأنوار، ج ۱۷، ص ۲۱۸.

حدیث ۱۵۶

قال الامام علی - علیه السلام - : لَا تُحَقِّرُوا ضِعْفًا إِخْوَانَكُمْ، فَإِنَّهُ مَنْ اخْتَقَرَ مُؤْمِنًا لَمْ يَجْمَعْ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بَيْنَهُمَا فِي الْجَنَّةِ إِلَّا أَنْ يُتُوبَ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: برادران خود را که دچار ضعف (مالی) هستند خوار و حقیر نشمارید که هر کس مومنی را خوار شمارد خدا در میان آنها در بهشت جمع نخواهد کرد مگر آنکه توبه کند. «الخصال، ص ۶۱۴، ح ۱۰»

فقر و غنا

حدیث ۱

قال الامام علی - علیه السلام - : الصَّيْبُ جَنَّةٌ مِنَ الْفَاقَةِ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: صبر و بردباری سپری در برابر فقر و تنگدستی است. «بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۲۴۰»

حدیث ۲

قال الامام علی - علیه السلام - : إِظْهَارُ الْحَرِصِ يُورِثُ الْفَقْرَ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: حرص زدن موجب فقر می شود. «بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۱۶۲»

حدیث ۳

قال الامام الصِّادِق - علیه السلام - : الْغِنَاءُ يُورِثُ الْفَقْرَ. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: غناء و آوازه خوانی موجب فقر و تنگدستی می گردد. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۱۳»

حدیث ۴

قال الامام علی - علیه السلام - : عَجِبْتُ لِلْبَخِيلِ يَسْتَعْجِلُ الْفَقْرَ الَّذِي مِنْهُ هَرَبَ وَيُقُوُّهُ الْغِنَى الَّذِي إِيَّاهُ طَلَبَ فَيَعِيشُ فِي الدُّنْيَا عَيْشَ الْفُقَرَاءِ وَيُحَاسِبُ فِي الْآخِرَةِ حِسَابَ الْأَغْنِيَاءِ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: در شگفتم از برای شخص بخیل که می شتابد به سوی تنگدستی و فقری که از آن گریزان است و مال و ثروتی را که می جوید از دست می دهد، لذا در دنیا مانند فقیران زندگی می کند و در آخرت مانند توانگران به حسابش رسیدگی می شود. «نهج البلاغه، حکمت ۱۲۱»

حدیث ۵

قال الامام علی - علیه السلام - : الْبُخْلُ جِلْبَابُ الْمَسْكِنَةِ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: بخل، جامه فقر و تهیدستی است. «غررالحکم، ص ۱۹»

حدیث ۶

قال الامام علی - علیه السلام - : مَنْ أَسْرَفَ فِي طَلَبِ الدُّنْيَا مَاتَ فَقِيرًا. امام علی - علیه السلام - فرمودند: هر کس بیش از حد در طلب دنیا برآید، فقیر از دنیا می رود. «غررالحکم، ص ۳۲۹»

حدیث ۷

قال الامام علی - علیه السلام - : التَّبَذِيرُ عِنَاؤُ الْفَاقَةِ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: زیاده روی، مقدمه فقر و تنگدستی است. «غررالحکم، ص ۲۱»

حدیث ۸

قال الامام الصادق - عليه السلام - : أَيُّمَا رَجُلٍ دَعَا عَلَيَّ وَلَدِهِ أَوْرَثَهُ الْفَقْرَ. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: هر مردی که فرزند خود را نفرین کند، مبتلا به فقر می شود. «بحار الأنوار، ج ۱۰۴، ص ۹۹»

حدیث ۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: أَوْصِيَكُمْ بِالْخَشْيَةِ مِنَ اللَّهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ . . . وَالْإِكْتِسَابِ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى ؛ شما را سفارش می کنم که در پنهان و آشکار از خدا بیم ورزید . . . و خواه در فقر و خواه در توانگری ، در پی کسب [روزی] باشید. بحار الأنوار : ۱ / ۳۰ / ۱۴۱

حدیث ۱۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند: تَرَكَ التَّقْدِيرَ فِي الْمَعِيشَةِ يورثُ الْفَقْرَ؛ اندازه نگه نداشتن در گذران زندگی ، فقر به بار می آورد . بحار الأنوار : ۱۳ / ۳۴۷ / ۷۱ .

حدیث ۱۱

امام علی (علیه السلام) فرمودند: لَا فَقْرَ مَعَ حُسْنِ تَدْبِيرٍ؛ با برنامه ریزی صحیح ، فقر پدید نمی آید . غرر الحکم : ۱۰۹۲۰ .

حدیث ۱۲

امام علی (علیه السلام) فرمودند: لَا فَقْرَ مَعَ حُسْنِ تَدْبِيرٍ؛ با برنامه ریزی صحیح ، فقر پدید نمی آید . غرر الحکم : ۱۰۹۲۰ .

حدیث ۱۳

رسول الله (صلی الله علیه و آله) : شَرَفُ الدُّنْيَا الْغِنَى ، وَشَرَفُ الْآخِرَةِ التَّقْوَى ؛ مایه بزرگواری دنیا ، توانگری است ؛ و مایه بزرگواری آخرت ، تقوا . کنز العمال : ۳ / ۹۲ / ۵۶۵۰ .

حدیث ۱۴

امام علی علیه السلام : اعْتِيَادُ الْكِبْرِ يورثُ الْفَقْرَ . اعتیاد به دروغگویی ، فقر می آورد . بحار الأنوار : ۳۶ / ۲۶۱ / ۷۲ .

حدیث ۱۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ أَلَمَ اللَّهُ بِهِ الْفَقْرَ وَالْمَرَضَ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُرِيدُ أَنْ يُصَافِيَهُ . چون کسی را دیدید که خداوند ، او را به ناداری و بیماری در میان گرفته ، [بدانید که] خداوند متعال ، اراده کرده است که او را پاک کند . الفردوس ، جلد ۱ ، صفحه ۲۶۱ ، حدیث ۱۰۱۵ عن ، کنز العمال ، جلد ۶ ، صفحه ۴۷۲ ، حدیث ۱۶۶۰۲

حدیث ۱۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : يَا أَبَا ذَرٍّ ، إِيَّاكَ وَالسُّؤَالَ فَإِنَّهُ ذُلٌّ حَاضِرٌ ، وَفَقْرٌ تَتَعَجَّلُهُ ، وَفِيهِ حِسَابٌ طَوِيلٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

ای ابوذر! زنهار از درخواست و گدایی، که در دنیا مایه خواری و فقر است و در روز قیامت حسابش طولانی است. الفقیه: ۳۷۵ / ۴
 ۵۷۶۲ منتخب میزان الحکمه: ۲۶۲

حدیث ۱۷

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: ما من عبدٍ فَتَحَ عَلٰی نَفْسِهِ بَابًا مِنَ الْمَسْأَلَةِ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ سَبْعِينَ بَابًا مِنَ الْفَقْرِ. هیچ بنده‌ای دری از نیاز خواهی را به روی خود نگشود، مگر آن که خداوند هفتاد درِ فقر را به روی او گشود. جامع الأخبار: ۳۷۹ / ۱۰۶۱
 منتخب میزان الحکمه: ۲۶۲

حدیث ۱۸

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: الْبِرُّ وَالصَّدَقَةُ يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَيَزِيدَانِ فِي الْعُمْرِ وَيَدْفَعَانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا سَبْعِينَ مِئْتَةً سُوءٍ؛ کار خیر و صدقه، فقر را می‌برند، بر عمر می‌افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می‌کنند. ثواب الاعمال، ص ۱۴۱

حدیث ۱۹

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: كُنْسُ الثِّيَابِ يَنْفِي الْفَقْرَ؛ جارو کردن اتاق‌ها فقر را از بین می‌برد. وسایل الشیعه، ج ۳، ص ۵۷۱، ح ۲

حدیث ۲۰

امام موسی کاظم (علیه السلام) فرمودند: آدَاءُ الْأَمَانَةِ وَالصِّدْقُ يَجْلِبَانِ الرِّزْقَ، وَالْخِيَانَةُ وَالْكَذِبُ يَجْلِبَانِ الْفَقْرَ وَالنِّفَاقَ؛ ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می‌کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می‌شود. بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۳۲۷

حدیث ۲۱

امام حسین (علیه السلام) فرمودند: اتَّجِدُوا عِنْدَ الْفُقَرَاءِ آيَادِي فَإِنَّ لَهُمْ دَوْلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ [با نیکی و کمک به نیازمندان] نزد آنان جایگاهی برای خود بیابید، که آنان روز قیامت مقام و منزلتی دارند. کافی، ج ۲، ص ۱۰۳، ح ۲

حدیث ۲۲

امام علی (علیه السلام) فرمودند: إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ فَرَضَ عَلَى أُمَّةِ الْعَدْلِ أَنْ يُقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعْفَةِ النَّاسِ كَيْلًا يَتَّبِعَ بِالْفَقِيرِ فَقْرَهُ؛ خداوند عزوجل بر پیشوایان عادل واجب کرده که سطح زندگی خود را با مردم ناتوان برابر کنند تا فقیر را، فقرش بر آشفته نکند. نهج البلاغه، خطبه ۲۰۹

حدیث ۲۳

امام علی (علیه السلام) فرمودند: لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَلَا فَقْرَ كَالْجَهْلِ، وَلَا مِيرَاثَ كَالْأَدَبِ وَلَا ظَهِيرَ كَالْمُشَاوَرَةِ؛ هیچ ثروتی چون عقل و هیچ فقری چون جهل و هیچ میراثی چون ادب و هیچ پشتیبانی چون مشورت نخواهد بود. تحف العقول، ص ۸۹

حدیث ۲۴

امام علی (علیه‌السلام) فرمودند: **الْعَفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ، وَالشَّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى.** خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری. تحف العقول، ص ۷۵

حدیث ۲۵

امام علی (علیه‌السلام) فرمودند: **نَظَّفُوا بُيُوتَكُمْ مِنْ حِرْوَكِ الْعَنْكَبُوتِ، فَإِنَّ تَرَكَهُ فِي الْبَيْتِ يورثُ الْفَقْرَ؛** خانه های خود را از تار عنکبوت پاک کنید، زیرا باقی گذاشتن آن در خانه، فقر می آورد. وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۵۷۵، ح ۲

حدیث ۲۶

امام علی (علیه‌السلام) فرمودند: **الْمَانَةُ تَجْرُّ الرِّزْقَ، وَالْخِيَانَةُ تَجْرُّ الْفَقْرَ؛** امانتداری روزی می آورد و خیانت در امانت فقر. بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۶۰، ح ۱۳۸

حدیث ۲۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: **الْوُضُوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ يَنْفِي الْفَقْرَ، وَبَعْدَهُ يَنْفِي الْهَمَّ وَيَصِيحِحُ الْبَصَرَ؛** شستن دست قبل از غذا، فقر را و پس از غذا، غم و اندوه را برطرف می کند و به چشم سلامتی بخشد. مکارم الاخلاق، ص ۱۳۹

حدیث ۲۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: **لَا فَقْرَ أَشَدُّ مِنَ الْجَهْلِ، لَا مَالَ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ؛** هیچ تهیدستی سخت تر از نادانی و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست. اصول کافی، ج ۱، ص ۳۰

حدیث ۲۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: **الْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَمْرَاءِ أَحْسَنُ، وَالسَّيِّئَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ، الْوَرَعُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ، الصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ، التَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي السَّبَابِ أَحْسَنُ، الْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنْ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ؛** عدالت نیکو است اما از دولتمردان نیکوتر، سخاوت نیکو است اما از ثروتمندان نیکوتر؛ تقوا نیکو است اما از علما نیکوتر؛ صبر نیکو است اما از فقرا نیکوتر، توبه نیکو است اما از جوانان نیکوتر و حیا نیکو است اما از زنان نیکوتر. نهج الفصاحه، ح ۲۰۰۶

حدیث ۳۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: **أَمْرٌ أَنْ آخَذَ الصَّدَقَةَ مِنْ أَعْيَاءِ كُمْ فَأَرَدَهَا فِي فُقَرَاءِ كُمْ؛** من مأمورم که صدقه (و زکات) را از ثروتمندان بگیرم و به فقرا بدهم. مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۱۰۵

حدیث ۳۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمودند: مَنْ اقْتَصَدَ اغْنَاهُ اللَّهُ وَمَنْ بَدَّرَ افْقَرَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللَّهُ؛ هر کس میانه‌روی کند، خداوند بی‌نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادرش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خردش نماید. کافی، ج ۴، ص ۹۵، ح ۱

حدیث ۳۲

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أُطْعِمُ سَائِلًا لَا أَعْرِفُهُ مُسْلِمًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ أَعْطِ مَنْ لَا تَعْرِفُهُ بِوِلَايَةٍ وَلَا عِدَاوَةٍ لِلْحَقِّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: «وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» وَلَا تُطْعِمُ مَنْ نَصَبَ لِسْنَهُ مِنَ الْحَقِّ أَوْ دَعَا إِلَى شَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ؛ آیا به فقیری که نمی‌دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی‌دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می‌فرماید: «با مردم به نیکی سخن بگویند» ولی به کسی که با حق دشمنی می‌کند و یا به باطلی دعوت می‌کند غذا مده. کافی، ج ۴، ص ۱۳

حدیث ۳۳

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أُطْعِمُ سَائِلًا لَا أَعْرِفُهُ مُسْلِمًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ أَعْطِ مَنْ لَا تَعْرِفُهُ بِوِلَايَةٍ وَلَا عِدَاوَةٍ لِلْحَقِّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: «وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» وَلَا تُطْعِمُ مَنْ نَصَبَ لِسْنَهُ مِنَ الْحَقِّ أَوْ دَعَا إِلَى شَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ؛ آیا به فقیری که نمی‌دانم مسلمان است غذا بدهم؟ حضرت فرمود: آری، به کسی که نمی‌دانی دوست است یا دشمن حق، غذا بده؛ زیرا خداوند می‌فرماید: با مردم به نیکی سخن بگویند» ولی به کسی که با حق دشمنی می‌کند و یا به باطلی دعوت می‌کند غذا مده. کافی، ج ۴، ص ۱۳

حدیث ۳۴

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: إِنَّ السَّرْفَ يورِثُ الْفَقْرَ وَإِنَّ الْقَصْدَ يورِثُ الْغِنَى؛ اسراف باعث فقر و میانه روی موجب بی‌نیازی می‌شود. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۲۵۸، ح ۸

حدیث ۳۵

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: غَسَلَ الرَّأْسَ بِالْخَطْمِ أَمَانٌ مِنَ الصَّعْدِاعِ وَبِرَاءَةٌ مِنَ الْفَقْرِ وَطَهْرٌ لِلرَّأْسِ مِنَ الْحَزَازِ؛ شستن سر با خطمی، مایه ایمنی از سر درد، برکنار ماندن از فقر و پاکیزگی سر از شوره است. ثواب الاعمال، ص ۱۹

حدیث ۳۶

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَالتَّجْمِيلَ وَيَكْرَهُ الْبُؤْسَ وَالتَّبَاؤُسَ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَيَّ عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَهَا. قِيلَ: وَكَيْفَ ذَلِكَ؟ قَالَ: يُنْظَفُ ثَوْبُهُ وَيُطَيَّبُ رِيحُهُ وَيُجَصِّصُ دَارُهُ وَيَكْنَسُ أَفْتِيَتَهُ حَتَّىٰ إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِي الْفَقْرَ وَيَزِيدُ فِي الرِّزْقِ؛ امام صادق علیه السلام: خداوند زیبایی و خودآرایی را دوست دارد و از فقر و تظاهر به فقر بیزار است. هر گاه خداوند به بنده‌ای نعمتی بدهد، دوست دارد اثر آن را در او ببیند. عرض شد: چگونه؟ فرمودند: لباس تمیز بپوشد، خود را خوشبو کند، خانه‌اش را گچکاری کند، جلوی در حیات خود را جارو کند، حتی روشن کردن چراغ قبل از غروب خورشید فقر را می‌برد و روزی را زیاد می‌کند. امالی طوسی، ص ۲۷۵، ح ۵۲۶

حدیث ۳۷

امام صادق (علیه السلام) فرمودند: **اغسلوا أيديكم قبل الطعام وبعده فإنه ينفي الفقر ويزيد في العمر؛** دست‌هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشوید، که فقر را می‌برد و بر عمر می‌افزاید. محاسن، ج ۲، ص ۲۰۲، ح ۱۵۹۴

حدیث ۳۸

امام سجاد (علیه السلام) فرمودند: **طلب الحوائج الى الناس مذلة للحياة و مذهبة للحياء واستخفاف بالوقار وهو الفقر الحاضر و قلة طلب الحوائج الى الناس هو الغنى الحاضر؛** دست حاجت بسوی مردم دراز کردن، باعث خواری انسان در زندگی می‌شود و حیا و شرم را از بین می‌برد، وقار و سنگینی انسان را پایین می‌آورد و همین خود نیز فقر نقد است. یعنی فقر منحصر به نداشتن پول نیست. فقر یعنی نیاز نداشتن پول نیاز و فقر است. اظهار این نیازها هم عین فقر است به هر نسبت که انسان کمتر دست حاجت پیش مردم دراز کند، به نوعی، به غنا و بی‌نیازی نقد نائل شده است. تحف العقول ص ۲۸۶

حدیث ۳۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **من قبض يده مخافة الفقر فقد تعجل الفقر؛** هر کس از ترس فقر، دست از بخشش فرو بندد، به سوی فقر شتافته است. غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۷۸۷۷

حدیث ۴۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **ألا وإن من البلاء الفاقة وأشد من الفاقة مرض اليد وأشد من مرض اليد مرض القلب؛** آگاه باشید که تنگ‌دستی از جمله بلاهاست و بدتر از آن، بیماری جسم است و بدتر از آن، بیماری دل. غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۲۷۷۵

حدیث ۴۱

امام علی (علیه السلام) فرمودند: **الغنى والفقر يكشفتان جواهر الرجال وأوصافها؛** توانگری و ناداری، گوهرها و ویژگی‌های مردان را آشکار می‌کند. غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۱۱۵۴

حدیث ۴۲

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **اللهم إني أعوذ بك من الكفر والفقر، فقال رجل: أيعيدلان؟ قال: نعم؛** بار خدایا! من از کفر و فقر به تو پناه می‌برم. مردی عرض کرد: آیا این دو با هم برابرند؟ فرمودند: آری. کنز العمال: ۱۶۶۸۷

حدیث ۴۳

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **لولا رحمته ربي على فقراء أمي كاد الفقر يكون كفرا؛** اگر رحمت پروردگار من به فقراى امت من نبود، نزدیک بود که فقر به کفر بینجامد. جامع الأخبار: ۳۰۰ / ۸۱۷

حدیث ۴۴

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **الْفَقْرُ سِوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ؛ فَقْرٌ، (مایه) سیه رویی در هر دو جهان است.** عوالی اللالی: ۱ / ۴۰ / ۴۱

حدیث ۴۵

الْفَقْرُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ؛ فقر بدتر و سخت‌تر از کشته شدن است. جامع الأخبار: ۲۹۹ / ۸۱۶

حدیث ۴۶

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَا مِنْ عَبْدٍ فَتِيحَ عَلَى نَفْسِهِ بَابًا مِنَ الْمَسْأَلَةِ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ سَبْعِينَ بَابًا مِنَ الْفَقْرِ؛** هیچ بنده‌ای دری از نیاز خواهی را به روی خود نگشود، مگر آن که خداوند هفتاد درِ فقر را به روی او گشود. جامع الأخبار: ۳۷۹ / ۱۰۶۱

حدیث ۴۷

امام علی علیه السلام: **ضَرُرُ الْفَقْرِ أَحْمَدُ مِنْ أَشْرِ الْغِنَى؛** زیان فقر، پسندیده‌تر از سرمستی توانگری است. غرر الحکم: ۵۹۰۴

حدیث ۴۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **الْفَقْرُ خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى، إِلَّا مَنْ حَمَلَ فِي مَغْرَمٍ وَأَعْطَى فِي نَائِبَةٍ؛** فقر بهتر از توانگری است، مگر (در مورد) کسی که غرامت و تاوانی را (از سوی تنگدستی) بپردازد یا در گرفتاریها به دیگران کمک کند. بحار الأنوار: ۷۲ / ۵۶ / ۸۶

حدیث ۴۹

امام صادق علیه السلام: **فِي مُنَاجَاةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا مُوسَى، إِذَا رَأَيْتَ الْفَقْرَ مُقْبِلًا فَقُلْ: مَرَحَبًا بِشِعَارِ الصَّالِحِينَ، وَإِذَا رَأَيْتَ الْغِنَى مُقْبِلًا فَقُلْ: ذَنْبٌ عَجَلَتْ عُقُوبَتُهُ؛** در نجوای خداوند متعال با موسی علیه السلام آمده است: ای موسی! هرگاه دیدی که فقر روی آورده است، بگو: خوش آمدی، ای بالاپوش صالحان! و هرگاه دیدی که ثروت و توانگری روی آورده است، بگو: (این به خاطر) گناهی است که کيفرش به سوی من شتافته است. الکافی: ۲ / ۲۶۳ / ۱۲

حدیث ۵۰

امام صادق علیه السلام: **غِنَى يَحْجُزُكَ عَنِ الظُّلْمِ خَيْرٌ مِنْ فَقْرٍ يَحْمِلُكَ عَلَى الْإِثْمِ؛** ثروتی که تو را از ستم باز دارد، بهتر از فقری است که تو را به گناه کشاند. الفقیه: ۳ / ۱۶۶ / ۳۶۱۴

حدیث ۵۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: **مَنْ اسْتَدَلَّ مُؤْمِنًا أَوْ مُؤْمِنَةً أَوْ حَقَرَهُ لِفَقْرِهِ أَوْ قَلَّتْ ذَاتُ يَدِهِ، شَهَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَفْضَحُ؛** هر کس مرد یا زن مؤمنی را به سبب تهیدستی یا اندک بودن مال و داراییش خوار شمارد یا تحقیر کند، خداوند متعال در

روز قیامت او را (بدین کار زشتش) شهره و سپس رسوایش سازد. بحار الأنوار: ۵۲ / ۴۴ / ۷۲

حدیث ۵۲

امام علی علیه السلام: لَا تُحَقِّرُوا ضِعْفَاءَ إِخْوَانِكُمْ؛ فَإِنَّهُ مَنِ احْتَقَرَ مُؤْمِنًا لَمْ يَجْمَعْ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ بَيْنَهُمَا فِي الْجَنَّةِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ؛ برادران تهیدست خود را تحقیر نکنید؛ زیرا هر کس مؤمنی را حقیر شمارد، خداوند عز و جل میان آن دو در بهشت جمع نکند، مگر این که توبه نماید. الخصال: ۱۰ / ۶۱۴

حدیث ۵۳

امام رضا علیه السلام: مَنْ لَقِيَ فَقِيرًا مُسْلِمًا فَسَلَّمَ عَلَيْهِ خِلَافَ سَلَامِهِ عَلَى الْعَنِيِّ، لَقِيَ اللَّهَ عِزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ؛ هر کس با مسلمانی فقیر رو به رو شود و به او سلامی متفاوت با سلامی کند که به ثروتمند می‌کند، روز قیامت خداوند عز و جل را دیدار کند در حالی که خدا از او در خشم است. أمالی الصدوق: ۵ / ۳۵۹

حدیث ۵۴

امام صادق علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ثَنَاؤُهُ لَيَعْتَذِرُ إِلَى عَبْدِهِ الْمُحْجِرِ فِي الدُّنْيَا كَمَا يَعْتَذِرُ الْأَخُّ إِلَى أَخِيهِ، فَيَقُولُ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي، مَا أَحْوَجْتُكَ فِي الدُّنْيَا مِنْ هَوَانٍ كَمَا كَانَ بِكَ عَلَيَّ، فَارْفَعْ هَذَا السَّجْفَ فَانظُرْ إِلَى مَا عَوَّضْتُكَ مِنَ الدُّنْيَا. قَالَ: فَيَرْفَعُ فَيَقُولُ: مَا ضَرَّنِي مَا مَنَعْتَنِي مَعَ مَا عَوَّضْتَنِي؟! (در روز قیامت) خداوند جلّ ثناؤه، همچنان که برادری از برادرش پوزش می‌خواهد، از بنده مؤمن نیازمند خود در دنیا، عذر می‌خواهد و می‌فرماید: به عزّت و جلالم سوگند که من تو را در دنیا از سر خواریت نزد من، محتاج نکردم. اکنون این سرپوش را بردار و بین به جای دنیا به تو چه داده‌ام. او سرپوش را بردارد و گوید: با این عوضی که به من دادی مرا چه زیان اگر آنچه را در دنیا از من گرفتی. الکافی: ۱۸ / ۲۶۴ / ۲

حدیث ۵۵

امام علی علیه السلام: الْعَفَافُ زَيْنَةُ الْفَقْرِ؛ خویشتنداری (و مناعت طبع) زیور فقر است. نهج البلاغه: حکمت ۶۸

حدیث ۵۶

امام صادق علیه السلام: أَشَدُّ شَيْءٍ مَوْؤَنَةً إِخْفَاءُ الْفَاقَةِ؛ دشوارترین و پر زحمت‌ترین کارها، پوشیده داشتن فقر است. بحار الأنوار: ۷۸ / ۲۴۹ / ۸۷

حدیث ۵۷

امام صادق علیه السلام: الْيَمِينُ الصَّبْرُ الْكَادِيَةُ تُورِثُ الْعَقَبَ الْفَقْرَ؛ سوگند اجباری دروغ برای بازماندگان فقر به بار می‌آورد. بحار الأنوار: ۱۹ / ۲۰۹ / ۱۰۴

حدیث ۵۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الْحَجَّ يَنْفِي الْفَقْرَ؛ حج، فقر و تهیدستی را از بین می‌برد. تحف العقول: ۷

حدیث ۵۹

امام صادق علیه السلام: مَنْ حَجَّ ثَلَاثَ حَجَجٍ لَمْ يُصِبْهُ فَقْرٌ أَبَدًا؛ هر کس سه بار حجّ به جا آورد، هرگز به فقر گرفتار نیاید. الخصال
۱۰۱ / ۱۱۷:

حدیث ۶۰

امام صادق علیه السلام می فرماید: ما رأيت شيئاً أشيرَ غنى ولا أنفى للفقير من إيمانٍ حجّ هذا البيت؛ ندیده‌ام که چیزی همانند مداومت بر زیارت این خانه (خانه خدا) چنان سریع توانگری آورد و فقر را بزدايد. أمالی الطوسي: ۱۴۷۸ / ۶۹۴

حدیث ۶۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: صَلِّهُ الرَّحِمِ تَزِيدُ فِي الْعُمْرِ، وَتَنْفِي الْفَقْرَ؛ صلّه رحم، عمر را زیاد می کند و فقر را از بین می برد.
. بحار الأنوار: ۶۱ / ۱۰۳ / ۷۴

حدیث ۶۲

امام علی علیه السلام: دَاوُوا الْفَقْرَ بِالصَّدَقَةِ وَالْبَدَلِ؛ فقر را با صدقه و بخشش، درمان کنید. غرر الحکم: ۵۱۵۶

حدیث ۶۳

امام باقر علیه السلام: الْبِرُّ وَصَدَقَةُ السَّرِيفِيَانِ الْفَقْرَ؛ نیکی کردن و صدقه نهانی، فقر را از بین می برند. بحار الأنوار: ۸۳ / ۸۱ / ۷۴

حدیث ۶۴

امام صادق علیه السلام: ضَمِنْتُ لِمَنْ اقْتَصَدَ أَنْ لَا يَفْتَقِرَ؛ من برای کسی که میانه روی (و صرفه جویی) کند، ضمانت می کنم که فقیر نشود. الخصال: ۳۲ / ۹

حدیث ۶۵

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ اقْتَصَدَ أَعْنَاهُ اللَّهُ؛ هر که میانه روی کند، خداوند توانگرش گرداند. تنبيه الخواطر: ۱ / ۱۶۷

حدیث ۶۶

امام باقر علیه السلام: كُنْسُ الثِّيَابِ يَنْفِي الْفَقْرَ؛ جارو کردن اتاقها فقر را از بین می برد. وسائل الشيعه: ۲ / ۵۷۱ / ۳

حدیث ۶۷

امام علی علیه السلام: كَثْرَةُ الْمَالِ تُفْسِدُ الْقُلُوبَ وَتُنَشِئُ الذُّنُوبَ؛ فراوانی مال و ثروت، دلها را تباه می کند و گناهان را پدید می آورد

. غرر الحکم : ۷۱۰۹

حدیث ۶۸

امام صادق علیه السلام: فیما ناجی اللّٰه عز و جل به موسی علیه السلام: ... لا تَغْبِطُ أَحَدًا بِكَثْرَةِ الْمَالِ؛ فَإِنَّ مَعَ كَثْرَةِ الْمَالِ تَكْثُرَ الذُّنُوبِ لِوَجِبِ الْحُقُوقِ؛ از جمله نجواهای خداوند متعال با موسی علیه السلام این بود: به ثروت زیاد هیچ کس غبطه مخور؛ زیرا ثروت زیاد مایه گناهان زیاد می‌شود. چون حقوقی بر آن واجب می‌گردد. الکافی: ۲ / ۱۳۵ / ۲۱

حدیث ۶۹

امام صادق علیه السلام: طَلَبْتُ فَرَاغَ الْقَلْبِ فَوَجَدْتُهُ فِي قَلْبِ الْمَالِ؛ آسایش دل را جستجو کردم و آن را در کمی مال و ثروت یافتیم. مستدرک الوسائل: ۱۲ / ۱۷۴ / ۱۳۸۱۰

حدیث ۷۰

امام رضا علیه السلام: لَا يَجْتَمِعُ الْمَالُ إِلَّا بِخِصَالِ خَمْسٍ: بِبُخْلِ شَدِيدٍ، وَأَمَلٍ طَوِيلٍ، وَحِرْصٍ غَالِبٍ، وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ، وَإِثَارِ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ؛ مال و ثروت جمع نشود، مگر با داشتن پنج خصلت: بخل شدید، آرزوی دراز، حرص چیره (بر جان)، رسیدگی نکردن به خویشان و ترجیح دنیا بر آخرت. الخصال: ۲۸۲ / ۲۹

حدیث ۷۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ كَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ أَفْقَرَهُ اللَّهُ؛ هر کس مالی را به ناروا کسب کند، خداوند او را فقیر گرداند. أمالی الطوسی: ۱۸۲ / ۳۰۶

حدیث ۷۲

امام باقر علیه السلام: إِنَّ أَهْلَ التَّقْوَى هُمُ الْأَغْنِيَاءُ، أَغْنَاهُمُ الْقَلِيلُ مِنَ الدُّنْيَا فَمَوَّوْنَتْهُمْ يَسِيرَةٌ؛ به راستی که پرهیزگاران، همان توانگرانند، اندکی از دنیا آنان را بی‌نیاز کرده و از این‌رو، مخارجشان سبک و اندک است. تحف العقول: ۲۸۷

حدیث ۷۳

امام علی علیه السلام: مَنْ أَصْبَحَ وَالْآخِرَةُ هَمُّهُ اسْتَعْنَى بِغَيْرِ مَالٍ، وَاسْتَأْنَسَ بِغَيْرِ أَهْلِ، وَعَزَّ بِغَيْرِ عَشِيرَةٍ؛ هر که روز خود را آغاز کند در حالی که آخرت هم و غم او باشد، با وجود ناداری، توانگر باشد و با وجود بی‌کسی، تنها نباشد و بدون داشتن ایل و تبار، نیرومند باشد. أمالی الطوسی: ۵۸۰ / ۱۱۹۸

حدیث ۷۴

امام صادق علیه السلام: مَنْ رَزَقَ ثَلَاثًا نَالَ ثَلَاثًا وَهُوَ الْغِنَى الْأَكْبَرُ: الْقَنَاعَةُ بِمَا أُعْطِيَ، وَالْيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ، وَتَرْكُ الْفُضُولِ؛ هر که سه چیز روزیش شود، به سه چیز دست یابد و این بزرگترین توانگری است: قانع بودن به آنچه عطایش شده‌است، چشم امید برکندن از آنچه مردم دارند و ترک زیادیها (و فزونخواهی). تحف العقول: ۳۱۸

حدیث ۷۵

الْغِنَى الْأَكْبَرُ الْيَأْسُ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ . بزرگترین توانگری چشم نداشتن به آنچه در دست مردم است. نهج البلاغه : حکمت ۳۴۲

حدیث ۷۶

امام علی علیه السلام : مَنْ اسْتَغْنَى بِاللَّهِ افْتَقَرَ النَّاسُ إِلَيْهِ ؛ هر که به خدا توانگر شود ، مردم به او نیازمند گردند . کشف الغمّه : ۳ / ۱۳۷

حدیث ۷۷

امام صادق (علیه السلام): مَنْ قَتَعَ بِمَا رَزَقَهُ اللَّهُ فَهُوَ مِمَّنْ أَعْنَى النَّاسِ . هر که به آنچه خداوند روزیش کرده است قانع باشد، توانگرترین مردم است . الکافی : ۲ / ۱۳۹ / ۹

حدیث ۷۸

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم): مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ أَعْنَى النَّاسِ فَلْيُكُنْ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ أَوْثَقَ مِنْهُ بِمَا فِي يَدِ غَيْرِهِ؛ هر که می‌خواهد توانگرترین مردم باشد، باید به آنچه در دست خداست اطمینان بیشتری داشته باشد، تا به آنچه در دست جزاوست . الکافی : ۲ / ۱۳۹ / ۸

حدیث ۷۹

امام هادی علیه السلام : الْغِنَى قَلْبُهُ تَمَنِّيكَ وَالرِّضَا بِمَا يَكْفِيكَ . الْفَقْرُ شَرُّهُ النَّفْسِ وَشِدَّةُ الْقُنُوطِ؛ توانگری، آن است که آرزو کم داشته باشی و به آنچه تو را بسنده می‌کند خرسند باشی و فقر ، عبارت است از سیری ناپذیری نفس و نومیدی شدید . الدرّة الباهرة : ۴۱ منتخب میزان الحکمه: ۴۳۴

حدیث ۸۰

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : نِعَمَ الْعَوْنُ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ الْغِنَى؛ توانگری ، چه نیکو یآوری است برای پرهیزگاری از خدا . مستدرک الوسائل : ۱۳ / ۱۵ / ۱۴۵۹۸

حدیث ۸۱

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم : إِنَّ الشَّيْطَانَ قَالَ : لَنْ يَنْجُو مِنِّي الْعَبْدُ مِنْ إِحْدَى ثَلَاثٍ : إِمَّا أَنْ أُزِينَهُ فِي عَيْنِهِ فَيَمْنَعَهُ مِنْ حَقِّهِ ، وَإِمَّا أَنْ أَسْهَلَ عَلَيْهِ سَبِيلَهُ فَيَنْفِقَهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ ، وَإِمَّا أَنْ أَحَبَّهُ إِلَيْهِ فَيَكْسِبُهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ؛ شیطان گفت : آدم توانگر از چنگ من خلاصی ندارد و او را به یکی از این سه چیز گرفتار می‌کنم : یا مال و ثروت را در نظر او می‌آرایم که در نتیجه، از پرداخت حقوق مالی خویش، خودداری می‌ورزد یا راههای مصرف آن را برایش آسان می‌کنم که در نتیجه ، آنها را به ناحق خرج می‌کند و یا مال و ثروت را محبوب او می‌گردانم که در نتیجه، آن را از راههای ناروا به دست می‌آورد. کنز العمال : ۱۶۶۷۷

حدیث ۸۲

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در جایی دیگر می فرمایند: مَا قَلَّ وَكَفَى خَيْرٌ مِّمَّا كَثُرَ وَأَلْهَى؛ روزی اندک و بسنده، بهتر است از روزی بسیار و بازدارنده (از یاد خدا). اُمالی الصدوق: ۱ / ۳۹۵

حدیث ۸۳

امام علی علیه السلام: اَعْتِيَادُ الْكِذْبِ يُورِثُ الْفَقْرَ؛ اعتیاد به دروغگویی، فقر می آورد. بحار الأنوار: ۳۶ / ۲۶۱ / ۷۲

حدیث ۸۴

امام باقر علیه السلام: لَا تَسْأَلُ بِنَا النَّاسِ، فَلَا يَزِيدُكَ اللَّهُ بِذَلِكَ إِلَّا فَقْرًا؛ - به ابو نعمان - ما را وسیله سرکیسه کردن مردم قرار مده؛ زیرا با این کار، خداوند بر فقر تو می افزاید. بحار الأنوار: ۱۱ / ۱۸۴ / ۷۸

حدیث ۸۵

امام صادق علیه السلام: عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ: مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ افْتَقَرَ؛ - از پدران بزرگوارش - هر که از فضل خدا نطلبد، فقیر شود. بحار الأنوار: ۶ / ۳۱۶ / ۷۶

حدیث ۸۶

امام صادق علیه السلام: أَيُّمَا رَجُلٍ دَعَا عَلِيَّ وَلَدِهِ أَوْرَثَهُ الْفَقْرَ؛ هر مردی که فرزند خود را نفرین کند، فقر برایش به ارث گذارد. بحار الأنوار: ۷۷ / ۹۹ / ۱۰۴

حدیث ۸۷

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ تَفَاقَرَ افْتَقَرَ؛ کسی که دم از ناداری زند، نادر شود. بحار الأنوار: ۶ / ۳۱۶ / ۷۶

حدیث ۸۸

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم: الْأَمَانَةُ تَجْلِبُ الْغَنَاءَ، وَالْخِيَانَةُ تَجْلِبُ الْفَقْرَ؛ امانتداری، توانگری می آورد و خیانت (در امانت) به فقر می کشاند. بحار الأنوار: ۶ / ۱۱۴ / ۷۵

حدیث ۸۹

قال الصادق - عليه السلام -: الوضوء قبل الطعام و بعده يذهبان الفقر؛ وضو پیش از غذا و بعد از غذا، فقر را از بین می برد. (وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۲۵۶)

حدیث ۹۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ سَأَلَ مِنْ غَيْرِ فَقْرٍ فَكَأَنَّمَا يَأْكُلُ الْخَمْرَ؛ هر که فقیر نباشد و سؤال کند گوئی

شراب خورده است. نهج الفصاحه

حدیث ۹۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من استعفف أعفّه الله و من استغنی أغناه الله؛ هر که عفت جوید خدایش عفت دهد و هر که غنا طلبد خدایش غنی کند. نهج الفصاحه

حدیث ۹۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: من تفاقر افتقر؛ هر که فقیری کند، فقیر شود. نهج الفصاحه

حدیث ۹۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما أملق تاجر صدوق؛ تاجر راست گو فقیر نشود. نهج الفصاحه

حدیث ۹۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما أخشى عليكم الفقر و لكنی أخشى عليكم التكاثر و ما أخشى عليكم الخفاء، و لكنی أخشى عليكم التعمد؛ از فقر بر شما بیم ناک نیستم بلکه بیم دارم به کثرت اموال تفاخر کنید، از خطا بر شما بیم ناک نیستم بلکه از تعمد بیم دارم. نهج الفصاحه

حدیث ۹۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما أحد أكثر من الرّبا إلّا كان عاقبه أمره إلى قله؛ هر که ربا فراوان خورد سر انجام او به فقر انجامد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما فتح رجل علی نفسه باب مسأله إلّا فتح الله علیه باب فقر؛ هیچ کس دری از سؤال بروی خود نگشاید مگر خدا دری از فقر به روی او بگشاید. نهج الفصاحه

حدیث ۹۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ما ينتظر أحدكم من الدّنيا إلّا غنی مطغیا أو فقرا منسیا أو مرضا مفسدا أو هرما مفنّدا أو موتا مجهزا؛ از دنیا چه انتظار دارید، جز غنائی که طغیان آرد یا فقری که نسیان آرد یا مرضی که فساد آرد یا پیری که زبونی آرد یا مرگی که به سرعت از پا در آرد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لا ندم من استشار و لا افتقر من اقتصد؛ هر که مشورت کند پشیمان نشود و هر

که میانه روی کند فقیر نگردد. نهج الفصاحه

حدیث ۹۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لا فاقه لعبد یقرأ القرآن و لا غنی له بعده؛ بنده ای که قرآن خواند فقیر نشود و او را بالاتر از قرآن بی نیازی ای نیست. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لیبشر فقراء المؤمنین بالفراغ یوم القیامه قبل الأغنیاء بمقدار خمسائه عام هؤلاء فی الجنة ینعمون و هؤلاء یحاسبون؛ مؤمنان فقیر را بشارت که روز قیامت به اندازه پانصد سال زودتر از اغنیاء فارغ شوند آنان در بهشت متنعمند و اینان حساب پس می دهند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: لو تعلمون ما لکم عند الله لأحببتم أن تزدادوا فاقه و حاجه؛ (ای فقیران) اگر بدانید پیش خدا چه ها دارید دوست خواهید داشت فقر و حاجت شما بیشتر شود. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: کاد الفقر أن یكون کفرا؛ بیم آن است که فقر به کفر انجامد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الفقر شین عند الناس و زین عند الله یوم القیامه؛ فقر پیش مردم زبونی است و روز قیامت پیش خدا زینت است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الفقر أمانه فمن کتمه کان عباده؛ فقر امانتی است و هر که آن را پوشیده دارد، عبادتی باشد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: غسل الإناء و طهاره الفناء یورثان الغنی؛ شستن ظرفها و پاکیزگی حیاط، مایه غناست. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الزنا یورث الفقر؛ زنا مایه فقر است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: الخیانه تجرّ الفقر؛ خیانت مایه فقر است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: خیر الناس مؤمن فقیر يعطی جهده؛ بهترین مردم مؤمن فقیری است که به قدر توانائی خود انفاق کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۰۹

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ثلاث أقسم علیهنّ: ما نقص مال قَطّ من صدقه فتصدّقوا و لا عفا رجل عن مظلّمه ظلمها إلّا زاده الله تعالی بها عزّا فاعفوا یزدکم الله عزّا و لا فتح رجل علی نفسه باب مسأله یسأل الناس إلّا فتح الله علیه باب فقر؛ سه چیز است که در باره آن قسم می خورم: هیچ وقت مال از صدقه کاهش نگیرد پس صدقه بدهید و هیچ کس ستمی را که بر او رفته است نبخشد مگر آنکه خداوند عزت او را بیافزاید پس ببخشید تا خداوند عزت شما را بیفزاید و هیچ کس در سؤال را بر خود نگشاید و تن به سؤال ندهد مگر آنکه خداوند در فقر را بر او بگشاید. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: تحفه المؤمن فی الدنیا الفقر؛ ارمغان مؤمن در این جهان فقر است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إنّ الله یحبّ إذا أنعم علی عبده أن یری أثر نعمته علیه و یبغض البؤس و التّبؤس؛ خدا دوست دارد که وقتی به کسی نعمت داد اثر نعمتش بر او آشکار دیده شود و از فقر و اظهار فقر بیزار است. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اللهمّ إني أعوذ بك من الفقر و القلّة و الذلّ و أعوذ بك من أن أظلم أو أظلم؛ خدایا از فقر و تنگدستی و ذلت به تو پناه می برم و از ستم کشی و ستمگری به تو پناه می برم. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۳

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اللهمّ أحنینی مسکینا و توفّنی مسکینا و احشرنی فی زمره المساکین و إنّ أشقی الأشقیاء من اجتمع علیه فقر الدنیا و عذاب الآخرة؛ خدایا مرا در زندگی فقیر دار و فقیر بمیران و در صف فقیران محشور ساز، بدبخت تر از همه بدبختان کسی است که فقر دنیا و عذاب آخرت را با هم داشته باشد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أكبر أمتی الذین لم یعطوا فیبطروا و لم یقتر علیهم فیسألوا؛ بزرگترین افراد امت

من آنها هستند که نه چندان توانگرند که خود را گم کنند و نه چندان فقیرند که دست به سؤال گشایند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۵

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: ارحموا عزیزا ذلًّا و غتیا افتقر و عالما ضاع بین جهّال؛ بر سه کس رحم کنید، عزیزی که خوار شده و ثروتمندی که فقیر گشته و دانشمندی که میان جاهلان گمنام مانده. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: أربعه یبغضهم الله تعالی: البیاع الحلاف و الفقیر المختال و الشیخ الزانی و الإمام الجائر؛ چهار کس را خداوند دشمن دارد، فروشنده قسم خور، فقیر متکبر و پیر زنا کار و پیشوای ستمگر. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إذا رأیتم العبد ألم الله به الفقر و المرض فإنّ الله یرید أن یصافیة؛ وقتی دیدید خداوند فقر و مرض را بر بنده ای فرود آورد، می خواهد او را تصفیه کند. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: إذا أراد الله بعبد خیرا جعل غناه فی نفسه و تقاه فی قلبه و إذا أراد بعبد شرا جعل فقره بین عینیة؛ وقتی خدا برای کسی نیکی خواهد ثروتش را در روحش و تقوایش را در قلبش قرار می دهد و وقتی برای کسی بدی خواهد فقر را پیش چشم او جای می دهد. نهج الفصاحه

حدیث ۱۱۹

امام هادی (علیه السلام) می فرمایند: الفقر شره النفس و شدّة القنوط؛ فقر آزمندی نفس است و ناامیدی بسیار. بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۳۶۸

حدیث ۱۲۰

قال الإمام الخسین - علیه السلام - : أهلك الناس إثنان: خوفُ الفقير، و طلبُ الفخر؛ امام حسین - علیه السلام - فرمودند: دو چیز مردم را هلاک و بیچاره گردانده است: یکی ترس از این که مبادا در آینده فقیر و نیازمند دیگران گردند. و دیگری فخر کردن - در مسائل مختلف - و مباهات بر دیگران است. بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۵۴، ح ۹۶

حدیث ۱۲۱

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: کسی که به تبذیر افتخار کند به افلاس و نداری دچار شده و حقیر گردد. (غررالحکم، باب تبذیر و اسراف)

حدیث ۱۲۲

امام علی (علیه السلام) می فرماید: اسراف نشانه و سرآغاز فقر و نیازمندی است. (غررالحکم ، باب تبذیر و اسراف)

حدیث ۱۲۳

حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: هر که میانه روی کند خدا بی نیازش کند و هر که اسراف کند خدا فقیرش کند و هر که فروتنی کند خدایش بردارد و هر که بزرگی فرود خدایش در هم شکند. (نهج الفصاحه ، ح ۲۹۳۹)

حدیث ۱۲۴

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: هر که میانه روی کند فقیر نشود. (نهج الفصاحه ، ح ۲۶۰۱)

حدیث ۱۲۵

امام علی (علیه السلام) می فرماید: آزمند همواره فقیر است هر چند تمام دنیا را مالک شود. (شرح غررالحکم ، ج ۲، ص ۳۹)

حدیث ۱۲۶

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: زنا مایه فقر است. نهج الفصاحه ، حدیث ۱۷۱۱

حدیث ۱۲۷

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید : مَنْ فَتَحَ بَابَ مَسْأَلَتِهِ فَتَحَ اللَّهُ لَهُ بَابَ فَقْرٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ فَتَحَ بَابَ عَطِيَّةٍ اِئْتِغَاءً لَوْجِهَةِ اللَّهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ؛ هر کس در درخواستی از مردم را به روی خود باز کند، خداوند برای او در فقری را در دنیا و آخرت باز می کند و هر کس در بخششی را برای مردم به خاطر خدا باز کند، خداوند او را خیر دنیا و آخرت عطا می فرماید. کنز العمال، ح ۱۶۷۴۵.

حدیث ۱۲۸

امام موسی کاظم علیه السلام می فرماید: أداء الأمانة والصدق يجلبان الرزق، والخيانة والكذب يجلبان الفقر والنفاق؛ ادای امانت و راستگویی روزی را زیاد می کند و خیانت و دروغگویی باعث فقر و نفاق می شود. بحار الأنوار، ج ۷۸، ص ۳۲۷.

حدیث ۱۲۹

امام صادق علیه السلام : إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَالتَّجَمُّلَ وَيُبْغِضُ الْبُؤْسَ وَالتَّبَاؤُسَ؛ خداوند زیبایی و آراستگی را دوست دارد و با فقر و تظاهر به فقر دشمن است. کافی، ج ۶، ص ۴۴۰، ح ۱۴.

حدیث ۱۳۰

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: ان أشقى الاشقياء من اجتمع عليه فقر الدنيا وعذاب الاخرة بدبختين بدبختان کسی است که فقر دنیا و عذاب آخرت را با هم دارد . (کنز العمال، ج ۶، ص ۴۷۰، ح ۱۶۵۹۳)

حدیث ۱۳۱

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: ان أشقى الاشقياء من اجتمع عليه فقر الدنيا وعذاب الآخرة؛ بدبخت ترین بدبختان کسی است که فقر دنیا و عذاب آخرت را با هم دارد. (کنز العمال، ج ۶، ص ۴۷۰، ح ۱۶۵۹۳)

حدیث ۱۳۲

امام موسی کاظم (علیه السلام) فرمودند: من ولهه الفقر ابطره الغنى؛ آن که نَداری حیرانش کند، توانگری سرمستش می سازد. (بحار الانوار، ج ۳، ص ۳۳۳)

حدیث ۱۳۳

امام علی علیه السلام فرمودند: الْعَفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ، وَالسُّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى. خویشتن داری، زینت فقر است و سپاس گزاری زینت غنا و توانگری. (تحف العقول ص ۷۵)

حدیث ۱۳۴

حضرت امام محمد باقر (علیه السلام) می فرمایند: نیکوکاری و صدقه دادن پنهانی فقر را از بین می برد، عمر را زیاد و هفتاد مرگ بد و ناگوار را دفع می کند. میزان الحکمه، ج ۱، ص ۴۷۵.

حدیث ۱۳۵

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند: من ضمانت می کنم که هر که میانه روی پیشه کند، فقیر نشود. حضال شیخ صدوق، ص ۹.

حدیث ۱۳۶

حضرت امام محمد باقر (علیه السلام) می فرمایند: نیکوکاری و صدقه دادن پنهانی فقر را از بین می برد، عمر را زیاد و هفتاد مرگ بد و ناگوار را دفع می کند. میزان الحکمه، ج ۱، ص ۴۷۵.

حدیث ۱۳۷

امام باقر علیه السلام: أَلْبَرُّ وَالصَّدَقَةُ يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَيَزِيدَانِ فِي الْعُمْرِ وَيُدْفَعَانِ عَنِ صَاحِبَيْهِمَا سَبْعِينَ مِائَةَ سُوءٍ؛ کار خیر و صدقه، فقر را می بَرند، بر عمر می افزایند و هفتاد مرگ بد را از صاحب خود دور می کنند. ثواب الاعمال، ص ۱۴۱.

حدیث ۱۳۸

امام صادق علیه السلام: اغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ قَبْلَ الطَّعَامِ وَبَعْدَهُ فَإِنَّهُ يَنْفِي الْفَقْرَ وَيَزِيدُ فِي الْعُمْرِ؛ دست هایتان را قبل و بعد از غذا خوردن بشویید، که فقر را می بَرَد و بر عمر می افزاید. محاسن، ج ۲، ص ۲۰۲، ح ۱۵۹۴.

حدیث ۱۳۹

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: ضمانت لمن اقتصد ان لا یفتقر؛ من ضمانت می کنم که هر که میانه روی پیشه کند، فقیر نشود. حضال شیخ صدوق، ص ۹.

حدیث ۱۴۰

امام علی (علیه السلام) می فرماید: آن که میانه روی کند، تهی دست نخواهد شد. نهج البلاغه، حکمت ۱۴۰.

حدیث ۱۴۱

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ التَّوَانِي وَالكَسَلَ، فَزَوَّجَهُمَا فَوَلَدَ بَيْنَهُمَا الْفَاقَةَ؛ خداوند سستی و تنبلی را آفرید و میان آن دو را پیوند داد؛ پس از آن دو، فقر زاده شد. الفردوس: ۲ / ۱۸۸ / ۲۹۴۰

جهاد اقتصادی

حدیث ۱

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم): ما أَكَلَ الْعَبْدُ طَعَامًا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ كَدِّ يَدِهِ، وَمَنْ بَاتَ كَالًّا مِنْ عَمَلِهِ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ؛ پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: هیچ بنده ای خوراکی نخورده است که نزد خدا دوست داشتنی تر از حاصل دسترنج وی باشد؛ و هر که خسته از کار خویش روز را به شب رساند، آمرزیده روز را به شب رسانده است. کنز العمال: ۴ / ۹ / ۹۲۲۸.

حدیث ۲

رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم): سَبْعَةٌ تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ... رَجُلٌ خَرَجَ ضَارِبًا فِي الْأَرْضِ يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛ يَكْفُفُ بِهِ نَفْسَهُ، وَيَعُودُ بِهِ عَلَى عِيَالِهِ؛ روزی که هیچ سایه ای جز سایه عرش نباشد، هفت تن زیر سایه آنند. [یکی از ایشان] کسی است که در زمین گام می زند تا از فضل خدا [روزی] بجوید و از آن، نیاز خود را برطرف کند و با آن، به سوی خانواده اش باز گردد. دعائم الإسلام: ۲ / ۱۵ / ۸، عوالی اللالی: ۳ / ۱۹۴ / ۹ و لیس فیهما «سبعة».

حدیث ۳

رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم): مَنْ أَمْسَى كَالًّا مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ؛ أَمْسَى مَغْفُورًا لَهُ؛ هر کس، خسته از کار خود، روز را به پایان ببرد، آمرزیده روزش را به پایان برده است. کنز العمال: ۴ / ۷ / ۹۲۱۴.

حدیث ۴

رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم): إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى عَبْدَهُ تَعَبًا فِي طَلَبِ الْحَلَالِ؛ هر آینه خدای - تعالی - دوست می دارد که بنده اش را ببیند که در طلب روزی رنج می برد. کنز العمال: ۴ / ۴ / ۹۲۰۰

حدیث ۵

امام علی (علیه السلام) فرمودند: غُدُوهُ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَعْظَمَ مِنْ غُدُوْتِهِ يَطْلُبُ لِوَلَدِهِ وَعِيَالِهِ مَا يُصِلِحُهُمْ ؛ بامدادان برون شدن یکی از شما [برای جهاد] در راه خدا ، ارجمندتر از بامدادان برون شدنش برای سامان بخشیدن به زندگی فرزندان و خانواده اش نیست . دعائم الإسلام : ۲ / ۱۵ / ۹ ، عوالی اللآلی : ۳ / ۱۹۴ / ۶ .

حدیث ۶

رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) : السَّاعِي عَلَى وَالِدَيْهِ لِيُكْفَهُمَا أَوْ يُغَيِّبَهُمَا عَنِ النَّاسِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَمَنْ سَعَى عَلَى زَوْجٍ أَوْ وَلَدٍ لِيُكْفَهُمْ وَيُغَيِّبَهُمْ عَنِ النَّاسِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَالسَّاعِي مُكَائِرَةٌ فِي سَبِيلِ الشَّيْطَانِ ؛ آن که بکوشد تا پدر و مادرش را تأمین کند یا آنان را از مردم بی نیاز سازد ، [کارش] در راه خدا است ؛ و آن کس که بکوشد تا همسر یا فرزندانش را کفاف بخشد و از مردم بی نیاز کند ، [نیز] در راه خدا است ؛ و آن که تلاش می کند تا خودش را بی نیاز کند و از مردم مستغنی سازد ، [نیز] در راه خدا است ؛ و آن که تلاش می کند تا بر دارایی خود بیفزاید ، در راه شیطان است . کنز العمال : ۴ / ۱۰ / ۹۲۳۷ .

حدیث ۷

رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) : مَنْ سَعَى عَلَى نَفْسِهِ لِيُعْزَّهَا وَيُغَيِّبَهَا عَنِ النَّاسِ فَهُوَ شَهِيدٌ ؛ هر کس بکوشد تا خود را عزیز و از مردم بی نیاز دارد ، [هم رتبه] شهید است . کنز العمال : ۴ / ۶۰۷ / ۱۱۷۶۰

حدیث ۸

رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) : إِنَّ عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ قَالَ : خُلِقَ النَّهَارُ لِتُؤَدَّى فِيهِ الصَّلَاةُ الْمَفْرُوضَةُ الَّتِي عَنْهَا تُسْأَلُ بِهَا تُحَاسَبُ ، وَبِرِّ وَالِدَيْكَ ، وَأَنْ تَضْرِبَ فِي الْأَرْضِ تَبْتَغِي الْمَعِيشَةَ ؛ مَعِيشَةُ يَوْمِكَ ؛ هر آینه عیسی بن مریم علیه السلام فرمود: «روز آفریده شد تا در آن نماز واجب را ادا کنی که از آن بازخواست و با آن حسابرسی خواهی شد ؛ و تا به پدر و مادرت نیکی کنی ؛ و تا در زمین گام زنی و در پی گذران زندگی روزانه خود برآیی» . بحار الأنوار : ۲۰۸ / ۵۸ / ۳۸ .

حدیث ۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند : مَنْ تَوَرَّطَ فِي الْأُمُورِ غَيْرَ نَاطِرٍ فِي الْعَوَاقِبِ فَقَدْ تَعَرَّضَ لِمُفْظِعَاتِ النَّوَابِ ، وَالتَّذْبِيرُ قَبْلَ الْعَمَلِ يُؤْمِنُكَ مِنَ النَّدَمِ ؛ هر که بدون عاقبت اندیشی ، در کارها فرو رود ، خود را به بلاهای سخت رسواکننده دچار کند . و برنامه ریزی پیش از هر کار ، از پشیمانی ایمنت خواهد ساخت . الکافی : ۸ / ۱۹ / ۴

حدیث ۱۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند : يُسْتَدَلُّ عَلَى الْإِدْبَارِ بِأَرْبَعٍ : سَوْءِ التَّذْبِيرِ وَقُبْحِ التَّذْبِيرِ ، وَقِلَّةِ الْإِعْتِبَارِ ، وَكَثْرَةِ الْإِعْتِدَارِ ؛ نشانه های بخت برگشتگی چهار چیزند : بدی برنامه ریزی ، زشتی ریخت و پاش ، اندکی عبرت گیری ، و فراوانی عذرخواهی . غرر الحکم : ۱۰۹۵۸ .

حدیث ۱۱

الإمام الرضا عليه السلام: إِنَّ رَجُلًا - أتى جعفرًا - صِلَمَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ - شَبِيهَا بِالْمُسْتَنْصِحِ لَهُ ، فَقَالَ لَهُ : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ، كَيْفَ صَبَرْتَ اتَّخَذْتَ الْأَمْوَالَ قِطْعًا مُتَفَرِّقَةً ؛ وَلَوْ كَانَتْ فِي مَوْضِعٍ (وَاحِدٍ) كَانَتْ أَيْسَرَ لِمَوَؤِنَتِهَا وَأَعْظَمَ لِمَنْفَعَتِهَا؟! فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : اتَّخَذْتُهَا مُتَفَرِّقَةً ؛ فَإِنْ أَصَابَ هَذَا الْمَالَ شَيْءٌ سَلِمَ هَذَا الْمَالُ ، وَالضَّرَّةُ تُجْمَعُ بِهَذَا كُلِّهِ ؛ إمام رضا عليه السلام : مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و چنان که می خواهد پندش دهد ، به وی گفت : «ای ابوعبدالله ! چرا دارایی هایت را بخش بخش کرده ای ، حال آن که اگر یکجا بود ، هم کم هزینه تر بود و هم پر سودتر؟» امام صادق علیه السلام فرمود: «آن را پراکنده ساختم ؛ زیرا اگر آن یک را آسیبی رسد ، این یک از آن آسیب دور می ماند و بدین سان ، مجموعه مال حفظ می شود». الکافی : ۵ / ۹۱ / ۱

حدیث ۱۲

رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْفَقْرَ ، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْهِمْ سُوءَ التَّدْبِيرِ؛ بِرَأْمَتِ خَوِيشِ ، نَهْ مِنْ فِقْرٍ ، كَهْ مِنْ فِقْرٍ نَادِرِيسْتِ بِيَمِ دَارِمِ . عَوَالِي اللَّالِكِيِّ : ۴ / ۳۹ / ۱۳۴ .

حدیث ۱۳

إمام علي (عليه السلام) فرمودند: حُسْنُ التَّدْبِيرِ يُنْمِي قَلِيلَ الْمَالِ ، وَسُوءُ التَّدْبِيرِ يُفْنِي كَثِيرَهُ ؛ بِرَأْمَتِ رِيزِي دَرِسْتِ ، مَالِ كَمِ رَأْفَازِيشِ مِي بَخْشِدِ ؛ وَ بِرَأْمَتِ رِيزِي نَادِرِسْتِ ، مَالِ بَسِيَارِ رَأْفَازِيشِ مِي كَنْدِ . غَرَرِ الْحَكْمِ : ۴۸۳۳ .

حدیث ۱۴

رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): مَنْ أَحْسَنَ تَدْبِيرَ مَعِيشَتِهِ رَزَقَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى؛ هَرِ كَسِ بَرَأِ كِزَانِ زَنْدِگَانِي خَوِيشِ بَهْ دَرِسْتِي بِرَأْمَتِ رِيزِي كَنْدِ ، خُدَايِ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - رُوزِي أَشِ مِي بَخْشِدِ . كَنْزِ الْعَمَالِ : ۷ / ۱۸۸ / ۱۸۶۱۴ نَقْلًا - عَنِ ابْنِ النَّجَّارِ وَكِلَاهِمَا عَنِ أَبِي السَّلِيلِ عَنِ أَبِيهِ .

حدیث ۱۵

رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): مِنْ فَهْمِ الرَّجُلِ أَنْ يُصْلِحَ مَعِيشَتَهُ ، وَلَيْسَ مِنْ حُبِّ الدُّنْيَا طَلَبُ مَا يُصْلِحُكَ ؛ نِشَانِ زَرْفِ أَنْدِيشِي هَرِ فَرْدِ اَيْنِ اسْتِ كِهْ كِزَانِ زَنْدِگِي أَشِ رَأْفَازِيشِ مِي بَخْشِدِ . اَيْنِ كِهْ دَرِجِسْتِ وَ جُويِ سَامَانِ زَنْدِگِي اِتِ بَاشِي ، دُنْيَادُوسْتِي شَمْرِدِهْ نَمِي شُودِ . شُعْبِ الْإِيمَانِ : ۵ / ۲۵۴ / ۶۵۶۳ عَنِ ابْنِ عَمْرِو ، كَنْزِ الْعَمَالِ : ۳ / ۵۰ / ۵۴۳۹ عَنِ أَبِي الدَّرْدَاءِ .

حدیث ۱۶

رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): إِنَّ مِنْ عَقْلِ الرَّجُلِ اسْتِصْلَاحَ مَعِيشَتِهِ ؛ هَمَانَا نِشَانِهْ عَاقِلِ بُودَنِ اِنْسَانِ اَيْنِ اسْتِ كِهْ كِزَانِ زَنْدِگِي أَشِ سَامَانِ بَخْشِدِ . الْفَرْدُوسِ : ۱ / ۲۱۴ / ۸۱۵ عَنِ أَبِي الدَّرْدَاءِ .

حدیث ۱۷

إمام علي (عليه السلام) فرمودند: صِلَاحُ الْعَيْشِ التَّدْبِيرُ؛ سَامَانِ بَخْشِ كِزَانِ زَنْدِگِي ، بِرَأْمَتِ رِيزِي اسْتِ . غَرَرِ الْحَكْمِ : ۵۷۹۴ .

حدیث ۱۸

امام علی (علیه السلام) فرمودند: التَّدْبِيرُ نِصْفُ الْمَعُونَةِ؛ برنامه ریزی، نیم دستمایه [ی زندگی] است. غرر الحکم: ۵۶۶.

حدیث ۱۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: قِوَامُ الْعَيْشِ حُسْنُ التَّقْدِيرِ، وَمِلاَكُهُ حُسْنُ التَّدْبِيرِ؛ مایه پایداری زندگی، خوب سنجیدن است و پایه آن، برنامه ریزی است. غرر الحکم: ۶۸۰۷.

حدیث ۲۰

امام علی (علیه السلام) فرمودند: حُسْنُ التَّدْبِيرِ وَتَجَنُّبُ التَّبْذِيرِ مِنْ حُسْنِ السِّيَاسَةِ؛ نشانه سیاست درست، برنامه ریزی صحیح و پرهیز از ریخت و پاش است. غرر الحکم: ۴۸۲۱.

حدیث ۲۱

امام علی (علیه السلام) فرمودند: الْقَلِيلُ مَعَ التَّدْبِيرِ أَبْقَى مِنَ الْكَثِيرِ مَعَ التَّبْذِيرِ؛ مال اندک با برنامه ریزی، پایدارتر از مال فراوانی است که ریخت و پاش شود. غرر الحکم: ۱۹۴۸.

حدیث ۲۲

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: لَيْسَ الْجِهَادُ أَنْ يَضْرِبَ بِسَيْفِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ إِنَّمَا الْجِهَادُ مَنْ عَالَ وَالِدِيهِ وَعَالَ وَلَدَهُ، فَهُوَ فِي جِهَادٍ. وَمَنْ عَالَ نَفْسَهُ يَكْفُهَا عَنِ النَّاسِ فَهُوَ فِي جِهَادٍ؛ جهاد [فقط] آن نیست که [کسی] در راه خدا شمشیر زند؛ هر آینه جهاد، آن [نیز] است که فرد، پدر و مادر و فرزندان را سرپرستی کند؛ پس چنین کسی در حال جهاد است. و [نیز] آن کس که خود را تأمین می سازد تا از مردم بی نیاز باشد، او هم در حال جهاد است. کنز العمال: ۱۶ / ۴۶۹ / ۴۵۴۹۴.

حدیث ۲۳

امام سجاد (علیه السلام): اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاحْبِبْنِي عَنِ السَّرْفِ وَالْإِزْدِيادِ، وَقَوْمِنِي بِالْبَذْلِ وَالْإِقْتِصَادِ، وَعَلِّمْنِي حُسْنَ التَّقْدِيرِ، وَأَقْبِضْ نِي بِلُطْفِكَ عَنِ التَّبْذِيرِ؛ بارخدایا! بر محمد و خاندانش درود فرست و مرا از ولخرجی و زیاده روی دورکن و با بخشش و میانه روی، برپا و استوارم دار و اندازه نگه داشتن نکو را به من بیاموز و به لطف خویش از ریخت و پاش، بازم دار. صحیفه سجادیه، دعای ۳۰.

حدیث ۲۴

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: مَنْ اقْتَصَدَ اغْنَاهُ اللَّهُ وَمَنْ بَدَّرَ افْقَرَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَوَاضَعَ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَجَبَّرَ قَصَمَهُ اللَّهُ؛ هر کس میانه روی کند، خداوند بی نیازش سازد و هر کس ریخت و پاش نماید، خداوند نادارش کند، هر کس فروتنی پیشه کند، خداوند بلندش نماید و هر کس بزرگی کند، خداوند خردش نماید. کافی، ج ۴، ص ۹۵، ح ۱

حدیث ۲۵

امام رضا (علیه السلام) فرمودند: اِنَّ الَّذِي يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ يَكْفُ بِهِ عِيَالَهُ اَعْظَمَ اَجْرًا مِنَ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ آن که با کار و کوشش، در جست و جوی مواهب زندگی برای تأمین خانواده خویش است، پاداشی بزرگ تر از مجاهدان راه خدا دارد. تحف العقول، ص ۸۰۸

حدیث ۲۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: جاهدوا المشرکین بأموالکم و أنفسکم و ألسنتکم؛ با اموال و جانها و مال های خود با مشرکان جهاد کنید. نهج الفصاحه

حدیث ۲۷

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: التَّوَدُّةُ وَالْاِقْتِصَادُ وَالسَّمْتُ الْحَسَنُ جُزْءٌ مِنْ اَرْبَعَةٍ وَعَشْرِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبَوَّةِ؛ تانی و صرفه جوئی و نیکنامی یک جزء از بیست و چهار جزء پیامبری است. نهج الفصاحه

حدیث ۲۸

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: اِنَّ قَلِيلَ الْعَمَلِ مَعَ الْعِلْمِ كَثِيرٌ وَ كَثِيرَ الْعَمَلِ مَعَ الْجَهْلِ قَلِيلٌ؛ کار اندک که با بصیرت و دانش انجام گیرد بسیار است و کار بسیار که با نادانی صورت پذیرد اندک است. نهج الفصاحه

حدیث ۲۹

امام علی (علیه السلام) فرمودند: اَفْضَلُ النَّاسِ عَقْلًا اَحْسَنُهُمْ تَقْدِيرًا لِمَعَاشِهِ وَاَشَدُّهُمْ اِهْتِمَامًا بِاصْلَاحِ مَعَادِهِ؛ عاقل ترین مردم کسی است که بهتر بتواند امور زندگی اش را برنامه ریزی کند و برای اصلاح آخرتش بیشتر همت نماید. (غررالحکم، ح ۳۳۴۰).

حدیث ۳۰

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند: مَنْ سَعِيَ عَلَى عِيَالِهِ فِي طَلَبِ الْحَلَالِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ هر کس در جست و جوی حلال، برای گذران زندگی خانواده اش بکوشد، [تلاش] او در راه خدا است. کنز العمال: ۹۲۵۲ / ۱۲ / ۴.

قرض الحسنه

حدیث ۱

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَنْ ارَادَ انْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَاَنْ تَكْشِفَ كُرْبَتَهُ فَلْيُقْرِجْ عَن مَّعْسِرٍ. رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: کسی که مایل است خداوند دعایش را مستجاب نموده و غم و اندوهش را بزدايد، پس بايد تلاش کند که غم و اندوه انسان تنگدست را برطرف نماید. «کنز العمال، ح ۱۵۳۹۸»

حدیث ۲

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : رَأَيْتُ لَيْلَةً أُسْرِي بِي عَلِيٌّ بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوبًا الصَّدَقَةَ بِعَشْرِ امْتَالِهَا وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرِ. فقلتُ:

یا جبرئیل ... رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: شبی که به معراج برده شدم دیدم که روی درب بهشت این چنین نوشته بود: صدقه ده برابر پاداش دارد و قرض هیچ‌ده برابر. به جبرئیل گفتم: چرا قرض برتر از صدقه است؟ گفت: چون قرض گیرنده فقط به خاطر نیازش قرض می‌گیرد ولی سائل تقاضای کمک می‌کند، اگر چه بی نیاز باشد. «کنز العمال، ح ۱۵۳۷۴»

حدیث ۳

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : مَنْ اقْرَضَ مُؤْمِنًا قَرْضًا يَنْتَظِرُ بِهِ مَيْسِرَهُ كَأَنْ مَالَهُ فِي زَكَاةٍ وَ كَأَنْ هُوَ فِي صَلَاةٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتَّى يُوَدِّيَهُ إِلَيْهِ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: هر کس به مومنی قرض بدهد و منتظر بماند تا قرض گیرنده فراخی یابد، آن مال ثواب زکات خواهد داشت و قرض دهنده مورد درود فرشتگان می‌باشد تا این که قرضش ادا شود. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۹»

حدیث ۴

قال النبی - صلی الله علیه و آله - : مَنْ يُمْطَلُ عَلَى ذِي حَقٍّ حَقُّهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ عَلَى ادَاءِ حَقِّهِ فَعَلَيْهِ كُلُّ يَوْمٍ خَطِيئَةٌ عَشْرًا. پیامبر اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کسی که قادر به پرداخت حق دیگران است، اگر طلبکار را معطل کند، در مقابل هر روز تاخیر، گناه شخص باج‌گیر در نامه علمش ثبت خواهد شد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۴۶»

حدیث ۵

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : مَنْ يَسَّرَ عَلَى مُؤْمِنٍ وَ هُوَ مُعْسِرٌ، يَسِّرَهُ اللهُ عَلَيْهِ حَوَائِجَهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کسی که با انسان تنگدست مؤمن مدارا نماید (در گرفتن قرض خود به او مهلت داده و یا آن را ببخشد)، خداوند در برآوردن حوائج دنیا و آخرت او مدارا خواهد کرد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۵۲»

حدیث ۶

عن النبی - صلی الله علیه و آله - : كَمَا لَا يَحِلُّ لِغَرِيمِكَ أَنْ يُمْطَلَكَ وَ هُوَ مُؤَسِّرٌ، فَكَذَلِكَ لَا يَحِلُّ لَكَ أَنْ تُعْسِرَهُ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّهٗ مُعْسِرٌ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: همان‌طور که برای کسی که از تو قرض گرفته و توانگر است (توان پرداخت قرضش را دارد)، جایز نیست که اداء آن را به تاخیر اندازد، برای تو هم جایز نخواهد بود که با اینکه می‌دانی او تنگدست است، از او مطالبه قرضت را بکنی. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۹»

حدیث ۷

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : مَنْ ارَادَ أَنْ يُظْلَهُ اللهُ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ فَلْيَنْظُرْ مُغْبِرًا أَوْ لِيَدْعَ لَهُ عَنْ حَقِّهِ. پیامبر اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کسی که مایل است (در روز قیامت) زیر سایه خدا باشد، روزی که هیچ سایه‌ای جز سایه خدا نیست، پس به انسان تنگدست بدهکار مهلت دهد یا اینکه به نفع او از حَقِّش بگذرد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۵۰»

حدیث ۸

من وصایا امیر المومنین - علیه السلام - لابنه الحسن - علیه السلام - : وَ اعْتَنِمَ مِنْ اسْتَقْرَضَكَ فِي حَالِ غِنَاكَ لِيُجْعَلَ قَضَاءُهُ لَكَ فِي

یوم عَشْرَتِكَ. امام علی - علیه السلام - در وصیت به فرزندشان امام حسن - علیه السلام - فرمودند: اگر کسی در حال بی نیازی ات از تو قرض خواست، آن را غنیمت بشمار تا اینکه در روز تنگدستی و احتیاج، او نیز قرض تو را جبران نماید. «نهج البلاغه، نامه ۳۱»

حدیث ۹

قال الامام الرضا - عليه السلام - : ان اجر القرض ثمانية عشر عفاً من اجر الصّدقه لانّ القرض يصل الى من لا يضع نفسه للصدقه لأخذ الصدقه. امام رضا - علیه السلام - فرمودند: پاداش قرض دادن هیچده برابر اجر صدقه است، زیرا قرض به کسی می رسد که خود را برای گرفتن صدقه، ضایع (و کوچک) نمی کند. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۴۰»

حدیث ۱۰

قال الامام الباقر - عليه السلام - : كل ذنب يكفره القتل في سبيل الله الا الدين لا كفارة له الا ادائه او يقضى صاحبه، او يعفو الذی له الحق. امام باقر - علیه السلام - فرمودند: هر گناهی با شهادت در راه خدا بخشیده و پاک می شود، مگر قرض که کفاره ای ندارد جز اینکه توسط شخص بدهکار یا شخص دیگری پرداخت شود و یا اینکه طلب کار گذشت نماید. «وسائل الشیعه، ج ۱۳، ص ۸۳»

حدیث ۱۱

قال الامام علی بن الحسين - عليه السلام - : طلب الحوائج الى الناس مِذْلَةٌ لِلْحَيَاءِ وَ مَذْهَبَةٌ لِلْحَيَاءِ وَ اسْتِخْفَافٌ بِالْوَقَارِ وَ هُوَ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ ... امام سجاد - علیه السلام - فرمودند: دست نیاز به سوی مردم دراز کردن، سبب ذلت و خواری در زندگی خواهد بود و نیز موجب از بین رفتن حیاء و خوار و ناچیز شدن شخصیت و وقار خواهد گشت به طوری که همیشه احساس نیاز و تنگدستی نماید و هر چه کمتر به مردم رو بیندازد و درخواست کمک کند، بیشتر احساس بی نیازی و خود کفائی خواهد داشت. «بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۳۶»

حدیث ۱۲

قال الامام الباقر - عليه السلام - : اربع من كنوز البر: كتمان الحاجه و كتمان الصدقه و كتمان الوجع و كتمان المصيبة. امام باقر - علیه السلام - فرمودند: چهار چیز از گنج های خیر و نیکی است: پوشاندن حاجت و نیاز خود از دیگران، دادن صدقه و کمک به افراد به صورت مخفیانه، کتمان رنج و ناراحتی ها و تحمل مصیبت. «بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۱۷۵»

حدیث ۱۳

قال الامام الصادق - عليه السلام - : «من اقترض قرضاً فضرَبَ له اجلاً فلم يوت به عند ذلك الاجل، فإن له من الثواب ... امام صادق - علیه السلام - فرمودند: هر گاه انسان به شخصی قرض دهد و برای باز پرداخت آن زمان مشخص نماید، چنانچه در موعد مقرر مال او پرداخت نشود، یک دینار صدقه، به ازای هر روز در نامه عملش ثبت خواهد شد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۹»

حدیث ۱۴

قال الامام الصادق - عليه السلام - : ان الله عزوجل يحب انظار المعسر و من كان عزيماً معسراً فعليه ان ينظره الى ميسره. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: خداوند متعال مهلت دادن به تنگدست را دوست دارد و کسی که بدهکارش تنگدست است، باید به او

مهلت دهد تا توانمند گردد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۵۳»

حدیث ۱۵

قال الامام الصادق - عليه السلام - : ... فان اعطاه اكثر مما اخذه من غير شرط بينهما فهو مباح له، و ليس له عند الله ثواب فيما اقترضه. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: اگر قرض گیرنده بدون قرار قبلی، سودی به صاحب مال بدهد مباح است، ولی آن قرض دهنده پاداشی از خدا نخواهد گرفت. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۵۷»

حدیث ۱۶

قال ابی موسی: قلت لابی عبدالله - عليه السلام - : جُعِلَتْ فداك يستقرض الرجل و یحج؟ قال: نَعَمْ، قلت: ... ابو موسی می گوید: به امام صادق - عليه السلام - عرض کردم، فدایت شوم، آیا شخصی می تواند قرض بگیرد و فریضه حج را با آن انجام دهد؟ فرمودند: آری. عرض کردم: آیا می تواند برای ازدواج قرض بگیرد؟ فرمودند: آری، قرض کند و ازدواج نماید و شب و روز منتظر روزی خدا باشد. «وسائل الشیعه، ج ۱۳، ص ۸۲»

حدیث ۱۷

قال الامام الصادق - عليه السلام - : ما من مؤمن اقترض مؤمناً یلتمس به وجه الله الأحسب الله له أجره بحساب الصدقة حتى یرجع الیه ماله. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: هیچ مومنی نیست که به خاطر خدا به مؤمن دیگر قرض دهد، جز آنکه خداوند هر روز ثواب صدقه دادن آنرا به حساب وی ثبت کند تا زمانی که آن مال به او باز گردد. «الکافی، ج ۴، ص ۳۴»

حدیث ۱۸

قال الامام الصادق - عليه السلام - : لَأَنْ أُقْرِضَ قَرْضاً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصِلَّ بِمَثَلِهِ. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: قرض دادن مال را بیشتر دوست دارم تا آن که آن را ببخشم. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۹»

حدیث ۱۹

قال الامام الصادق - عليه السلام - : عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ مَكْتُوبٌ: الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَ الصَّدَقَةُ بِعِشْرَةِ. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: بر روی درب بهشت این گونه نوشته شده است: قرض دادن هیجده برابر پاداش دارد و صدقه ده برابر. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۸»

حدیث ۲۰

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : الصَّدَقَةُ بِعِشْرَةٍ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيَةِ عَشْرٍ وَ صِلَةُ الْاِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صَلَةُ الرَّحِمِ بِارْبَعَةٍ وَ عِشْرِينَ. رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: پاداش صدقه ده برابر، پاداش قرض هیجده برابر، پاداش پیوند و ارتباط با برادران دینی بیست برابر و پاداش صلۀ رحم و پیوند با خویشاوندان، بیست و چهار برابر می باشد. «الکافی، ج ۴، ص ۱۰»

حدیث ۲۱

عن رسول الله - صلى الله عليه و آله - : ... وَ مَنْ أقرَضَ اخِاهُ الْمُؤْمِنَ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أقرَضَهُ وَزَنَ جَبَلِ أُحُدٍ وَ جَبَلِ رَضْوَانٍ وَ طُورِ سَيْنَاءَ حَسَنَاتٍ ... رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: کسی که به برادر مومن خود قرض بدهد، در برابر هر دره‌می که قرض داده هم وزن کوه احد، رضوان و طور سینا، حسنات خواهد داشت و اگر برای باز پس گیری آن مدارا کند، از پل صراط همچون برق جهنده، بدون حساب و عذاب خواهد گذشت. «ثواب الاعمال، ص ۴۱۴»

حدیث ۲۲

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَنْ احتاجَ اليه اخوهُ المُسْلِمِ في قرضٍ وَ هُوَ يَقْدِرُ عليه فَلَمْ يَفْعَلْ حَرَمَ اللهُ عليه رِيحَ الجنةِ. رسول خدا - صلى الله عليه و آله - فرمودند: کسی که برادر مسلمانش به او برای قرض احتیاج داشته باشد و او با وجود این که قادر به پرداخت این قرض است، از دادن آن امتناع کند، خداوند بوی بهشت را بر او حرام خواهد کرد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۸»

حدیث ۲۳

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَطَّلُ الغنَى ظَمٌّ. پیامبر اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: تاخیر در پرداخت قرض توسط انسان توانمند و غنی، ظلم است. «وسائل الشیعه، ج ۱۳، ص ۹۰»

تجارت و معامله

حدیث ۱

قال الامام علی - عليه السلام - : لا تجارةَ كَالْعَمَلِ الصَّالِحِ وَ لا رِبْحَ كَالثَّوَابِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: هیچ تجارتی همانند عمل صالح و هیچ سودی مانند پاداش الهی نیست. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۲»

حدیث ۲

قال الامام علی - عليه السلام - : اِذَا طُفِّفَتِ الْمَكَايِلُ اخَذَهُمُ اللهُ بِالسِّنِينَ وَ الْقَحْطِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: وقتی پیمانها را کاهش دهند خداوند ایشان را گرفتار قحط و کمبود سازد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۰۷»

حدیث ۳

قال الامام علی - عليه السلام - : الْأَخْتِكَارُ شَدِيمَةُ الْأَشْرَارِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: احتکار راه و رسم اشرار است. «میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۸۶»

حدیث ۴

قال الامام علی - عليه السلام - : أَنَّهُ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ اللَّحَامِيْنَ مَنْ نَفَخَ مِنْكُمْ فِي اللَّحْمِ فَلَيْسَ مِنَّا. امام علی - عليه السلام - (هنگامی که داخل بازار شد) فرمودند: هان ای گوشت فروشان هر کدامتان که در گوشت بدمید (و آن را چاق نشان دهد) از ما (مسلمانان) نیست. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۰۲»

حدیث ۵

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ بَيْعِ الْمُضْطَرِّينَ. أميرالمؤمنین - علیه السلام - فرمودند: رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - از خرید اموال اشخاصی که ناچار به فروش شده‌اند منع فرموده است. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۱»

حدیث ۶

قال الامام علی - علیه السلام - : تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَاتِ فَإِنَّ لَكُمْ فِيهَا غِنًى عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ وَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِينِ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: دست به انواع بازرگانی بزنید که تجارت‌ها عامل بی‌نیازی شما از اموال مردم است و براستی خداوند شخص صاحب حرفه درست کار را دوست دارد. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۰»

حدیث ۷

قال الامام علی - علیه السلام - : إِذَا طَافَ فِي الْمَسَاقِ وَ وَعَظَهُمْ، يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ قَدِّمُوا الْأَسِيخَارَةَ وَ تَبَرَّكُوا بِالسُّهُولَةِ وَ اقْتَرَبُوا مِنَ الْمُتَتَابِعِينَ وَ تَزَيَّنُوا بِالْحِلْمِ وَ تَنَازَهُوا عَنِ الْيَمِينِ وَ جَانِبُوا الْكُذْبَ وَ ... . امام علی - علیه السلام - وقتی در بازار می‌گشت و موعظه می‌فرمود چنین می‌گفت: هان ای گروه بازرگانان در آغاز از خدا خیر بخواهید و با سهل‌گیری برکت بجوئید و به خریداران نزدیک شوید (اخلاقاً و مکاناً) و به حلم و بردباری آراسته باشید و از سوگند باز ایستید و از دروغ دوری گزینید و از ستمگری کناره بگیرید و حق مظلومین را پردازید و به ربا نزدیک نشوید و پیمان‌ها و ترازو را کامل کنید و از اموال مردم کم نگذارید و در زمین فساد نکنید. «بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۵۴»

حدیث ۸

قال الامام علی - علیه السلام - : يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمُنَجَّرُ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمُنَجَّرُ، الْفِقْهُ ثُمَّ الْمُنَجَّرُ. امام علی - علیه السلام - فرمودند: ای بازرگانان، اول فقاقت (شناخت دین و احکام معاملات)، سپس تجارت، اول فقاقت سپس تجارت، اول فقاقت سپس تجارت. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۰»

حدیث ۹

عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : أَلْمَسِي لِمَوْنٍ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ إِلَّا مَا خَالَفَ كِتَابَ اللَّهِ. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: مسلمانان به شروط خود وفا دارند مگر شرطی که برخلاف کتاب خدا (قرآن) باشد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۳۷»

حدیث ۱۰

قال الامام الصادق - علیه السلام - : إِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْمُتَنَفِقَ سَلْعَتَهُ بِالْإِيمَانِ. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: همانا کسی که با کمک قسم کالای خود را بفروشد، مورد خشم خداست. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۹۹»

حدیث ۱۱

قال الامام الصادق - علیه السلام - : ثَلَاثَةٌ يُدْخِلُهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، إِمَامٌ عَادِلٌ وَ تَاجِرٌ صَدُوقٌ وَ شَيْخٌ أَفْنَى عُمَرَةَ فِي طَاعَةِ اللَّهِ. امام صادق - علیه السلام - فرمودند: خداوند سه کس را بدون حساب وارد بهشت می‌نماید: پیشوای عادل، بازرگان راستگو، پیری که

عمر خود را در اطاعت خدا گذرانیده باشد. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۸»

حدیث ۱۲

قال الامام الصادق - عليه السلام - : التَّجَارَةُ تَزِيدُ فِي الْعَقْلِ . امام صادق - عليه السلام - فرمودند: تجارت مایه افزونی خرد است. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۱۸»

حدیث ۱۳

قال الامام الصادق - عليه السلام - : اَرْبَعَةٌ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ أَقَالَ نَادِمًا أَوْ آغَاثَ لَهْفَانَ أَوْ عَتَقَ نَسَمَةً أَوْ زَوَّجَ عَزْبًا . امام صادق - عليه السلام - فرمودند: در روز قیامت چهار کس مورد رحمت خداوند متعال قرار می گیرند: کسی که معامله شخص نادمی را فسخ نماید، آن که اندوه زده‌ای را فریاد رسی کند، کسی که برده‌ای را آزاد سازد و یا کسی که زن یا مرد مجردی را همسر دهد. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۴»

حدیث ۱۴

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : إِذَا اشْتَرَيْتَ بَيْعًا فَلَا تَبِعُهُ حَتَّى تَقْبِضَهُ . رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: وقتی چیزی خریدی پیش از آن که او را تحویل بگیری، نفروش. «کنز العمال، ج ۴، ص ۱۵»

حدیث ۱۵

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَنْ تَمَنَّا عَلَى أُمَّتِي الْغُلَاءَ لَيْلَةً وَاحِدَةً أَحْبَبَ اللَّهُ عَمَلَهُ أَرْبَعِينَ سَنَةً . رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هر کس یک شب در آرزوی گرانی برای امت من باشد خداوند اعمال چهل سال او را تباه خواهد کرد. «کنز العمال، ج ۴، ص ۹۸»

حدیث ۱۶

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ . رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هیچ یک از شما بر علیه معامله برادر دینی اش، معامله نکنند. «کنز العمال، ج ۴، ص ۶۹»

حدیث ۱۷

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ، أَسِفُلُ هَذَا مِثْلَ أَعْلَاهُ؟ مَنْ غَشَّ الْمُسْلِمِينَ، فَلَيْسَ مِنْهُمْ . رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: ای فروشنده طعام، آیا زیر این کالا- همانند روی آن است؟ هر کس به مسلمانان خیانت کند، مسلمان نیست. «کنز العمال، ج ۴، ص ۶۰»

حدیث ۱۸

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ وَ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ بَاعَ مِنْ أَخِيهِ بَيْعًا فِيهِ عَيْبٌ إِلَّا بَيْنَهُ . رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: مسلمان با مسلمان برادر است و جایز نیست به برادرش چیز معیوبی را بفروشد مگر آن که به او اعلام نماید.

«کنز العمال، ج ۴، ص ۵۹»

حدیث ۱۹

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **الْمَغْبُونُ لَا مَحْمُودٌ وَلَا مَأْجُورٌ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: کسی که مغبون می‌شود نه نزد خلق پسندیده است و نه نزد خدا دارای پاداش است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۹۴»

حدیث ۲۰

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **الْتِاجِشُ خَائِنٌ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: کسی که قیمت جنسی را بالا می‌برد بدون آن که قصد خرید داشته باشد، خائن است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۸۱»

حدیث ۲۱

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ عَاصِرِهَا وَ غَارِسَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيَهَا وَ بَايِعَهَا وَ مُشْتَرِيَهَا وَ أَكَلَ ثَمَنِهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَ إِلَيْهِ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: خداوند لعن کرده است مشروب و فشارنده آن و کارنده درخت آن و نوشنده و ساقی آن و فروشنده و خریدار و مصرف کننده بهای آن و حامل آن و کسی که به سوی او می‌برند. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۴۴»

حدیث ۲۲

نهی رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **أَنْ يَدْخُلَ الرَّجُلُ فِي سَوْمِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - نهی فرمودند: از این که کسی در معامله برادر مسلمان خود داخل شود. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۳۸»

حدیث ۲۳

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ حَتَّى يَفْتَرِقَا**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: مشتری و فروشنده تا از هم جدا نشده‌اند اختیار فسخ (معامله را) دارند. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۴۵»

حدیث ۲۴

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **الْجَالِبُ مَرْزُوقٌ وَ الْمُخْتَكِرُ مُلْعُونٌ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: تهیه کننده (نیازمندی های مردم، از لطف و رحمت الهی) بهره‌مند می‌گردد و احتکار کننده ملعون است. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۱۳»

حدیث ۲۵

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : **أَيُّمَا رَجُلٍ اشْتَرَى طَعَامًا فَكَسَبَهُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا، يُرِيدُ بِهِ غَلَاءَ الْمُسْلِمِينَ ثُمَّ بَاعَهُ فَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ، لَمْ يَكُنْ كَفَّارَةً لِمَا صَنَعَ**. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هر کس طعامی (غذایی) بخرد و چهل روز برای ایجاد گرانی نگهدارد، سپس بفروشد و قیمت آن را در راه خدا صدقه بدهد کفاره احتکار خود را نداده است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۹۸»

حدیث ۲۶

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : غَبْنُ الْمُشْتَرِّ سِلِّ رِبًا. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: مغبون ساختن (متضرر کردن) کسی که کار را به انصاف خود انسان سپرده، در حکم ربا است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۰۴»

حدیث ۲۷

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : إِنَّ اللَّهَ غَافِرٌ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ جَحَدَ مَهْرًا أَوْ اغْتَصَبَ أَجِيرًا أَوْ بَاعَ رَجُلًا حُرًّا. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: خداوند تمام گناهان را می‌آمرزد، مگر کسی که مهر زنی را انکار کند یا مزد کارگری را غصب کند و یا شخص آزادی را بفروشد. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۲۹»

حدیث ۲۸

عَنِ النَّبِيِّ - صلى الله عليه و آله - : شَرُّ الْكُشْبِ كُشْبُ الرَّبَا. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: بدترین درآمدها، درآمدی است که از راه ربا بدست آید. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۱۵»

حدیث ۲۹

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، إِنَّ التُّجَّارَ يُبْعَثُونَ فُجَارًا إِلَّا مَنْ اتَّقَى اللَّهَ وَبَرَّ وَصَدَقَ. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هان ای بازرگان! همانا بازرگانان در قیامت گنه کار برانگیخته می‌شوند مگر کسی که تقوای الهی پیشه کرده و نیکویی کند و راستگو باشد. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۷»

حدیث ۳۰

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : يَا وَزَّانُ، زِنْ وَارْجَحْ. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: ای توزین گر! وزن کن و اندکی بیافزای. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۳»

حدیث ۳۱

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : أَلْتِاجِرُ الْبَامِينُ الصَّدُوقُ الْمُسْلِمِ مَعَ الشَّهِدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: بازرگان امین، راستگو و مسلمان، روز قیامت با شهیدان محشور خواهد بود. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۸»

حدیث ۳۲

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : التاجر الصدوق تحت ظل العرش يوم القيامة. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: بازرگان راستگو روز قیامت در زیر سایه ی عرش است. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۸»

حدیث ۳۳

قال رسول الله - صلى الله عليه و آله - : مَنْ أَقَالَ نَادِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. رسول اکرم - صلى الله عليه و آله - فرمودند: هر کس معامله

شخص پشیمان را فسخ کند، خداوند روز قیامت از گناهان او بگذرد. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۳»

حدیث ۳۴

قال رسول الله - صلى الله عليه وآله -: مَنْ بَاعَ وَ اشْتَرَى فَلْيَجْتَنِبْ خُمْسَ خِصَالٍ وَ الْآفَ لَا يَبِيعَنَّ وَ لَا يَشْتَرِينَ : الرُّبَا، وَ الْحَلْفَ وَ كَيْتْمَانَ الْعَيْبِ وَ الْحَمِيدَ إِذَا بَاعَ وَ الذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى. رسول اکرم - صلى الله عليه وآله - فرمودند: فروشنده و خریدار باید از پنج خصلت دوری گزینند و الا از خرید و فروش خودداری کنند: ۱. رباخواری ۲. سوگند خوردن ۳. نهان داشتن عیب‌ها، ۴. ستایش کالا هنگام فروش ۵. نکوهش کالا هنگام خرید. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۹۵»

حدیث ۳۵

قال الامام علی - عليه السلام - : التَّيَاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُومٌ وَ التَّيَاجِرُ الْجَسُورُ مَرْزُوقٌ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بازرگان ترسو محروم است و بازرگان شجاع بهره‌مند. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳۲۳»

حرام خواری و ربا

حدیث ۱

قال الامام علی - عليه السلام - : معاشر الناس الفقه ثم المتجر و الله للربا في هذه الامة اخفى من ديب النمل على الصفا. امام علی - عليه السلام - فرمودند: ای مردم! ابتدا فقه و احکام دینی (را فرا گیرید) و سپس تجارت کنید، به خدا قسم ربا در میان این امت، پنهان تر از حرکت آرام مورچه بر روی سنگ صاف است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۱۷»

حدیث ۲

قال الامام علی - عليه السلام - : غَضُّ الطَّرْفِ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بالاترین عبادت، چشم پوشی از حرام های خداوند است. «جامع الاحادیث الشیعه، ج ۱۳، ص ۳۲۳»

حدیث ۳

قال الامام علی - عليه السلام - : الْكَرِيمُ مَنْ تَجَنَّبَ الْمَحَارِمَ وَ تَنَزَّهَ عَنِ الْعُيُوبِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بخشنده، کسی است که از حرام های الهی دوری کرده و از عیوب، مبزّا و پاک باشد. «غرر الحکم، ص ۵۶»

حدیث ۴

قال الامام علی - عليه السلام - : بَسَسَ الطَّعَامُ الْحَرَامَ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: بد خوراکی است، مال حرام! «غرر الحکم، ص ۱۷۰»

حدیث ۵

قال الامام علی - عليه السلام - : الْحَرَامُ سَيْحَتْ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: مال حرام، پلید و مایه ننگ است. «غرر الحکم، ص ۱۷۰»

ص ۲۷

حدیث ۶

قال الامام علی - علیه السّلام - : لیس بولی لنا من اکل مال مؤمن حراماً. امام علی - علیه السّلام - فرمودند: ولی و دوست دار ما نیست، کسی که مال مؤمنی را به حرام و ناحق بخورد. «بحارالانوار، ج ۱۰۴، ص ۲۹۶»

حدیث ۷

قال الامام العسکری - علیه السّلام - : لا خیر فی شیء اصله حرام و لا یحلّ استعماله. امام حسن عسکری - علیه السّلام - فرمودند: مالی که اصل و بنیانش از حرام باشد، خیری در آن نیست و استفاده از آن حلال نمی باشد. «الکافی، ج ۵، ص ۱۲۵»

حدیث ۸

قال الامام کاظم - علیه السّلام - : انّ الحرام لا ینمی و ان نمی لا ینبارک له فیہ و ما أنفقہ لم یؤجر علیہ و ما خلّفه کان زاده الی النار. امام کاظم - علیه السّلام - فرمودند: مال حرام رشد و نمو نمی کند و اگر ظاهراً زیاد شود برکتی در آن نیست و از آن هر چه انفاق و بخشش نماید، اجر و پاداشی نگیرد و هر چه بعد از خود بر جای نهد، زاد و توشه اش به سوی آتش دوزخ گردد. «الکافی، ج ۵، ص ۱۲۵»

حدیث ۹

قال الامام الباقر - علیه السّلام - : انّ الرجل اذا أصاب مالا من حرام لم یقبل منه حجّ و لا عمره و لا صلّه رجم حتی أنّه یفسد فیہ الفرج. امام باقر - علیه السّلام - فرمودند: اگر مردی از راه حرام مالی به دست آورد، حج و عمره و صلّه رجم از آن مال پذیرفته نمی شود و حتی باعث فساد و تباهی ناموس می گردد. «بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۲۵»

حدیث ۱۰

قال الامام الصادق - علیه السّلام - : اذا اكتسب الرجل مالا من غیر حله ثم حجّ فلیّی نودی: لا لیبک و لا سعیدیک ... امام صادق - علیه السّلام - فرمودند: کسی که از غیر راه حلال مالی به دست آورد و با آن حج به جا آورد، هنگام انجام اعمال حج وقتی می گوید: لبیک، به او پاسخ داده می شود: لا لبیک و لا سعیدیک، اما اگر از راه حلال به دست آورده باشد نداء داده می شود: لبیک و سعیدیک. «الکافی، ج ۵، ص ۱۲۴»

حدیث ۱۱

قال الامام الصادق - علیه السّلام - : کسب الحرام یبین فی الذرّیه. امام صادق - علیه السّلام - فرمودند: (اثر) کسب حرام در ذریه و فرزندان آشکار می گردد. «الکافی، ج ۵، ص ۱۲۵»

حدیث ۱۲

قال الامام الصادق - علیه السّلام - : ... و أحاطوا بالحسین من کل جانب ... حتی قال لهم: ... فقد ملئت بطونکم من الحرام و طبع

علی قلوبکم. امام صادق - علیه السّلام - فرمودند: (در روز عاشورا هنگامی که) لشکر عمر سعد، امام حسین - علیه السّلام - را از هر طرف احاطه کردند و دور وی حلقه زدند، حضرت از آنها خواست که ساکت شوند (تا آنها را موعظه نماید)، اما ساکت نشدند و به سخنش گوش فرادادند، حضرت خطاب به آنها فرمودند: ... شکم هایتان از حرام پر شده و بر دل هایتان مَهر خورده است. «بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۸»

حدیث ۱۳

قال الامام الباقر - علیه السّلام - : يقول الله تعالى: يا بن آدم اجتنب ما حرمتُ عليك تكن من أروع الناس. امام باقر - علیه السّلام - فرمودند: خدای بزرگ می فرماید: ای فرزند آدم! از آنچه بر تو حرام کرده ام دوری کن تا از پارساترین مردم باشی. «تحف العقول، ص ۳۴۰»

حدیث ۱۴

قال الامام الرضا - علیه السّلام - : لا ورع أنفع من تجنّب محارم الله. امام رضا - علیه السّلام - فرمودند: هیچ پارسایی سودمندتر از اجتناب از حرام های الهی نیست. «بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۳۴۸» ۲۵. قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : العبادَةُ مع أكل الحرام كناقِلِ المَاءِ في المنخِلِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: عبادت کردن همراه با خوردن مال حرام، مانند انتقال آب با آبکش است. «بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۲»

حدیث ۱۵

قال الامام الباقر - علیه السّلام - : اخبثُ المكاسبِ الربا. امام باقر - علیه السّلام - فرمودند: پست ترین کسب ها، ربا است. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۲۳»

حدیث ۱۶

قال الامام الرضا - علیه السّلام - : انّ الربا حرامٌ سِيحَتْ من الكبائر و ممّا قد وعد الله عليه النارَ فنعوذُ بالله منها و هو محرّمٌ على لسان كلّ نبيّ و في كل كتاب. امام رضا - علیه السّلام - فرمودند: ربا خواری، حرام، پلید، از گناهان کبیره و از جمله چیزهایی است که خداوند بر آن وعده آتش داده است، پناه می بریم به خدا از آن، ربا خواری بر زبان همه پیامبران و در همه کتاب های (آسمانی) حرام شده است. «فقه الرضا - علیه السّلام -، ص ۲۵۶»

حدیث ۱۷

قال الامام الصادق - علیه السّلام - : انّ النبی - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - نهى عن أكل الربا ... و قال: انّ الله لعنَ آكلَ الربا و مؤكِّله و كاتبه و شاهدیه. امام صادق - علیه السّلام - فرمودند: پیامبر اکرم - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - از ربا خواری نهی کرد و فرمودند: خداوند، ربا خوار، ربا دهنده، نویسنده (سند ربا) و دو شاهد آن را لعنت کرده است. «وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۴۳۰»

حدیث ۱۸

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : يأتي على الناس زمانٌ لا يبقى احدٌ الا أكلَ الربا، فان لم يأكله اصابه من غبارهِ. رسول خدا -

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: زمانی بر مردم فرا می‌رسد که احدی باقی نمی‌ماند مگر این که ربا خوار می‌شود و اگر کسی هم ربا نخورد، از گرد و غبار آن به او می‌رسد. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۳۳۳»

حدیث ۱۹

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جِزَاءً وَافْضَلُهَا جِزَاءٌ طَلَبُ الْحَلَالِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: عبادت دارای هفتاد جزء است و برترین آنها به دست آوردن روزی حلال است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۷»

حدیث ۲۰

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: ... تُحْشَرُ عَشْرَةُ اصْنَافٍ مِنْ أُمَّتِي اشْتَاتًا قَدْ مَيَّزَهُمُ اللهُ تَعَالَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ ... وَبَعْضُهُمْ مُنْكَسُونَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ فَوْقٍ وَوُجُوهُهُمْ مِنْ تَحْتٍ ثُمَّ يَسْحَبُونَ عَلَيْهِمْ ... رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: ... روز قیامت ده گروه از امت من به صورت پراکنده محشور می‌شوند که خدای بزرگ آنها را از سایر مسلمانان متمایز و جدا کرده است ... بعضی از آنها در حالی که پاهایشان به سمت بالا و صورت هایشان رو به پایین است بر روی صورت کشیده می‌شوند ... آن نگون ساران، همان ربا خواران هستند. «تفسیر مجمع البیان، ج ۵، ص ۴۲۳»

حدیث ۲۱

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: لَا يَقْبَلُ اللهُ صَلَاةَ خَمْسَةِ نَفَرٍ ... وَآكَلَ الرِّبَا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: خداوند، نماز پنج نفر را قبول نمی‌کند: بنده ای که از صاحب خود فرار کند، زنی که شوهرش از وی راضی نباشد، شراب خوار، عاق والدین و ربا خوار. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۳۳۲»

حدیث ۲۲

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: إِذَا أَكَلَتْ أُمَّتِي الرِّبَا كَانَتْ الزَّلْزَلَةُ وَالْخَسْفُ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هرگاه امت من ربا خوار شوند گرفتار زلزله و فرو رفتن در زمین می‌گردند. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۳۳۳»

حدیث ۲۳

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: إِذَا ظَهَرَ الرِّبَا فِي قَرْيَةٍ أُذِنَ فِي هَلَاكِهَا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هرگاه زنا و ربا خواری، در سرزمینی رواج یابد، در نابودی اهلس اذن داده شود. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۳۳۲»

حدیث ۲۴

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: مَنْ أَكَلَ الرِّبَا مَلَأَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ مَا أَكَلَ وَانِ اكْتَسَبَ مِنْهُ مَالًا لَا يَقْبَلُ مِنْهُ شَيْئًا مِنْ عَمَلِهِ وَ لَمْ يَزَلْ فِي لَعْنَةِ اللهِ وَ الْمَلَائِكَةِ مَا كَانَ عِنْدَهُ قِيْرَاطٌ وَاحِدٌ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هر کس ربا بخورد، خدای بزرگ و بلند مرتبه، شکمش را به اندازه ربایی که خورده از آتش دوزخ پر کند و اگر از طریق ربا مالی به دست آورد، خداوند چیزی از اعمالش را نپذیرد و تا زمانی که قیراطی (یک بیست و چهارم دینار) از مال ربا نزدش باشد، پیوسته در لعنت و نفرین خدا و فرشتگان خواهد بود. «بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۳۶۴»

حدیث ۲۵

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: شَرُّ الْكَسْبِ كَسْبُ الرَّبَا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: بدترین درآمدها، به دست آوردن ربا است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۱۵»

حدیث ۲۶

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: اِنَّ اَخَوْفَ مَا اَخَافُ عَلَى اُمَّتِي مِنْ بَعْدِي هَذِهِ الْمَكَاسِبُ الْحَرَامُ وَالشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرِّبَا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: چیزهایی که از آن بیشترین ترس را نسبت به امتم پس از خودم دارم، درآمدهای حرام، شهوت پنهان و ربا خواری است. «الکافی، ج ۵، ص ۱۲۴»

حدیث ۲۷

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: اِزْهَدُ النَّاسَ مِنْ اجْتِنَابِ الْحَرَامِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: زاهدترین مردم، کسی است که از حرام دوری کند. «بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۱۱۲»

حدیث ۲۸

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: لَرُدُّ دَانِقٍ مِنْ حَرَامٍ يَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ سَبْعِينَ أَلْفَ حَجَّةٍ مَبْرُورَةٍ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: برگرداندن یک ششم (درهم) از مال حرام (به صاحبش)، نزد خدا برابر است با هفتاد هزار حج قبول شده. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۲»

حدیث ۲۹

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: تَرَكَ دَانِقٍ حَرَامٍ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ مِائَةِ حَجَّةٍ مِنْ مَالٍ حَلَالٍ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: دوری کردن از یک ششم (درهم) مال حرام، دوست داشتنی تر است نزد خدای متعال، از صد حج که از مال حلال بجای آورده شود. «تنبيه الخواطر، ص ۳۶۰»

حدیث ۳۰

رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: دوری کردن از یک لقمه مال حرام، محبوب تر است نزد خدا، از دو هزار رکعت نماز مستحبی. «تنبيه الخواطر، ص ۳۶۰»

حدیث ۳۱

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: اِنَّ قَوْمًا يَجِيئُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَهُمْ مِنَ الْحَسَنَاتِ اَمْثَالُ الْجِبَالِ فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ هَبَاءً مَنْثُورًا ثُمَّ يُؤَمَّرُ بِهِمُ إِلَى النَّارِ ... رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: گروهی روز قیامت وارد صحرای محشر می شوند در حالی که حسنات و کارهای نیکی به بزرگی کوه ها دارند، خداوند حسنات ایشان را همچون ذرات غبار در هوا پراکنده می سازد، سپس فرمان می دهد آنها را به آتش دوزخ اندازند. سلمان عرض کرد: یا رسول الله! آنها را برای ما توصیف نما. فرمودند: آنها کسانی

هستند که روزه می گرفتند، نماز می خواندند و شب زنده داری می کردند، اما هنگامی که به حرامی دست می یافتند بر آن هجوم می بردند. «مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۶۳»

حدیث ۳۲

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ نَبَتَ لَحْمَهُ مِنَ السُّحْتِ، النَّارُ أُولَىٰ بِهِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: کسی که گوشتش از مال حرام بروید، وارد بهشت نمی گردد، آتش به او سزاوارتر است. «تنبيه الخواطر، ص ۴۹»

حدیث ۳۳

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ مَأْتَمٍ فَوَصَلَ بِهِ رَحِمًا أَوْ تَصَدَّقَ بِهِ أَوْ أَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ ذَلِكَ جَمِيعًا ثُمَّ قَدَفَهُ فِي النَّارِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هر کس مالی از (راه) گناه به دست آورد و با آن صلّه رحم کند یا صدقه دهد یا در راه خدا انفاق نماید، خداوند همه آنها را جمع کرده، در آتش اندازد. «محجّة البيضاء، ج ۳، ص ۲۰۵»

حدیث ۳۴

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: الْعِبَادَةُ مَعَ أَكْلِ الْحَرَامِ كَالْبِنَاءِ عَلَى الرَّمْلِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: عبادت کردن همراه با خوردن مال حرام، مانند ساختن بنایی بر روی شن است. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۲»

حدیث ۳۵

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: مَنْ اِكْتَسَبَ مَالًا حَرَامًا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَدَقَةً وَلَا عِتْقًا وَلَا حَجًّا وَلَا اعْتِمَارًا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: کسی که مال حرامی به دست آورد خداوند از او صدقه دادن، برده آزاد کردن و حج و عمره اش را قبول نمی کند. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۷»

حدیث ۳۶

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: مَنْ أَكَلَ لُقْمَةً حَرَامًا لَمْ تُقْبَلْ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَ لَمْ تُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةُ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَ كُلُّ لَحْمٍ يَنْبَتُهُ الْحَرَامُ فَالنَّارُ أُولَىٰ بِهِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هر کسی لقمه حرامی بخورد تا چهل شبانه روز نمازش قبول و دعایش مستجاب نمی شود و هر گوشتی که با لقمه حرام در بدن روید، آتش به آن سزاوارتر است. «بحار الانوار، ج ۶۶، ص ۳۱۴»

حدیث ۳۷

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ -: إِذَا وَقَعَتِ اللَّقْمَةُ مِنْ حَرَامٍ فِي جَوْفِ الْعَبْدِ لَعَنَهُ كُلُّ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: هنگامی که لقمه ای حرام در شکم بنده ای قرار گیرد، تمام فرشتگان آسمان ها و زمین او را لعنت می کنند. «بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۱۶»

حدیث ۳۸

قال رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ حَرَّمَ الْجَنَّةَ جَسَدًا غَدِيَّ حَرَامًا. رسول خدا - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - فرمودند: خدای بزرگ و بلند مرتبه بهشت را بر بدنی که با مال حرام تغذیه شود، حرام کرده است. «تنبيه الخواطر، ص ۴۹»

حدیث ۳۹

قال الامام علی - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : مَنْ اتَّجَرَ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَلَا بَدَّ لَهُ مِنْ أَكْلِ الرِّبَا وَلَا بَدَّ لِأَكْلِ الرِّبَا مِنَ النَّارِ. امام علی - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فرمودند: کسی که بدون آگاهی (از احکام دینی) به تجارت پردازد، ناگزیر به ربا کشیده می شود و برای ربا خوار چاره ای جز آتش جهنم نیست. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۳۳۲»

کسب مال حلال

حدیث ۱

قال الامام الصادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : إِيَّاكَ وَالضَّجَرَ وَالْكَسَلَ، إِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كُلِّ سُوءٍ؛ إِنَّهُ مَنْ كَسَلَ لَمْ يُؤَدِّ حَقًّا وَمَنْ ضَجَرَ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى حَقٍّ. امام صادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فرمودند: از افراط در کار و تلاش بیش از حد بپرهیز و نیز از سستی و مسامحه کاری اجتناب نما، که این دو کلید تمام بدی ها و بدبختی ها است، زیرا افراد مسامحه کار حق کار را ادا نمی کنند و (کار را آن طور که باید انجام نمی دهند) و افراد زیاده رو، در مرز حق، توقف نمی نمایند و از حد آن تجاوز می کنند. «وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۱۰۵»

حدیث ۲

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - قَالَ: مَا فَعَلَ عُمَرُ بْنُ مُسْلِمٍ؟ قُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ أَقْبَلَ عَلَى الْعِبَادَةِ وَتَرَكَ التَّجَارَةَ. فَقَالَ وَيْحَهُ، أَمَا عَلِمَ أَنَّ تَارِكَ الطَّلَبِ لَا يُشْتَبَاهُ لَهُ دَعَاؤُ. (علی بن عبدالعزیز می گوید) امام صادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - به من فرمودند: عمر بن مسلم چه کرد؟ عرض کردم: فدایتان شوم او به عبادت خدا روی آورده و تجارت را ترک گفته است. حضرت از عمل او اظهار تأسف کرد و فرمودند: مگر نمی داند که هر کس کار خود را در طلب معاش ترک نماید، دعای مستجابی در پیشگاه الهی نخواهد داشت. «لئالی الاخبار، ص ۱۳۳»

حدیث ۳

قال الامام الصادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : قَالَ كُلُّ ذِي صِنَاعَةٍ مُضْطَرٌّ إِلَى ... امام صادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فرمودند: هر صاحب حرفه و صنعتی ناچار باید دارای سه خصلت باشد تا بتواند به وسیله آن تحصیل درآمد کند. اول آن که در رشته علمی خویش مهارت داشته باشد، دیگر آن که با درستکاری و امانت رفتار کند، سوم آن که با کارفرمایان حسن برخورد داشته باشد و نسبت به آنان ابراز تمایل نماید. «بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۱۸۲»

حدیث ۴

قال الامام الصادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : كُنُوزُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَمَا فِي الْأَعْمَالِ شَيْءٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الزَّرَاعَةِ وَمَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا زَارِعًا إِلَّا إِدْرِيسَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَإِنَّهُ كَانَ حَيَّاطًا. امام صادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فرمودند: گنج های الهی در زمین نهفته است و هیچ کاری نزد خداوند محبوب تر از زراعت نیست و خدا مبعوث نکرد پیامبری را مگر اینکه کشاورز بود جز ادريس - عَلَيْهِ السَّلَامُ - که کارش

دوزندگی بود. «وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۱۰۳»

حدیث ۵

قال الامام الصادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : اَزْرَعُوا وَ اَغْرِسُوا وَ اَللهُ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا - اَحِلًّا وَ لَا اَطْيَبَ مِنْهُ. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: زراعت کنید و درخت بکارید به خدا قسم هیچ عملی مباح تر و پاکیزه تر از آن نیست. «بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۲۰»

حدیث ۶

قال الامام الكاظم - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا حَقُّ ابْنِي هَذَا؟ قَالَ: تُحْسِنُ اسْمَهُ وَ اَدَبَهُ وَ ضَعْفَهُ مَوْضِعًا حَسَنًا. امام کاظم - عليه السلام - فرمودند: مردی شریفاب محضر رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - شد، عرض کرد بچه ام بر من چه حقی دارد؟ حضرت در جواب فرمودند: او را به اسم خوبی نام گذاری کن، سپس بدرستی و خوبی تربیتش نما و سر انجام او را به کار خوبی بگمار. «وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۱۲۶»

حدیث ۷

قال الامام الكاظم - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : مَنْ طَلَبَ هَذَا الرِّزْقَ عَنْ جِلِّهِ لِيَعُوذَ بِهِ عَلَى نَفْسِهِ وَ عِيَالِهِ كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللهِ. امام کاظم - عليه السلام - فرمودند: کسی که از پی روزی حلال برود تا خود و خانواده خود را منتفع سازد، اجر او در پیشگاه الهی مانند اجر مجاهدی است که در راه خدا جهاد می کند. «قرب الاسناد، ص ۱۴۶»

حدیث ۸

قال الامام علی - عليه السلام - : مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَابًا ثُمَّ افْتَقَرَ فَاَبْعَدَهُ اللهُ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: کسی که آب و خاک در اختیار دارد و با فقر و گدائی می گذراند، خداوند او را از رحمت خود دور ساخته است. «بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۹»

حدیث ۹

عَنْ الامام علی - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : ... فَقَوْلُهُ تَعَالَى هُوَ اَنْشَأَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاعْلَمْنَا سُبْحَانَهُ اَنَّهُ قَدْ اَمَرَهُمْ بِالْعِمَارَةِ ... امام علی - عليه السلام - در تفسیر آیه (هُوَ اَنْشَأَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا) فرمودند: بدان که خداوند به مردم امر کرده است زمین را با کشاورزی آباد سازند تا به این وسیله خوراکشان از غلات و حبوبات و میوه ها و سایر روئیدنی ها تأمین گردد و در آسایش زندگی کنند. «مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۴۲۶»

حدیث ۱۰

قال الامام علی - عليه السلام - : تَعَرَّضُوا لِلتَّجَارَاتِ فَاِنَّ لَكُمْ فِيهَا غِنًى عَمَّا فِي اَيْدِي النَّاسِ وَ اَنَّ اللهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْاَمِينِ. امام علی - عليه السلام - فرمودند: دست به انواع بازرگانی بزنید که تجارتها عامل بی نیازی شما از اموال مردم است و براستی خداوند شخص صاحب حرفه درست کار و امین را دوست دارد. «میزان الحکمه، ج ۱، ص ۵۲۰»

حدیث ۱۱

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : اِعْمَلُوا فَكُلَّ مُيسَّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کار و کوشش نمائید، (ولی متوجه باشید) هر کس برای کاری که آفریده شده که می تواند آن را انجام دهد، (یعنی هر کسی لایق کاری در حد توان خودش است). «بحار الانوار، ج ۵، ص ۱۵۷»

حدیث ۱۲

سئل عن النبي - صلی الله علیه و آله - : أَيُّ كَسْبِ الرَّجُلِ أَطْيَبُ. قَالَ: عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ. از رسول خدا - صلی الله علیه و آله - پرسیدند: پاک ترین کسب ها کدام است؟ حضرت فرمودند: محصول دسترنج. «مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۴۱۷»

حدیث ۱۳

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِي عِمَادِ الْأَنْبِيَاءِ وَيَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: کسی که از دسترنج مشروع خود زندگی کند در قیامت با پیامبران محشور و مانند آنان ثواب می برد. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۲۴»

حدیث ۱۴

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَمُسْلِمَةٍ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: بدست آوردن مال حلال (برای تأمین زندگی و گذران معاش) بر هر مرد و زن مسلمانی واجب است. «بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۶»

حدیث ۱۵

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : يَا عَلِيُّ حَقَّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ يُحْسِنَ اسْمَهُ وَأَدَبَهُ وَيَضَعَهُ مَوْضِعاً صَالِحاً. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - (به امام علی - علیه السلام -) فرمودند: یا علی حق فرزند بر پدرش این است که برای او اسم خوب انتخاب کند، خوب تربیتش نماید و در کار شایسته ای مستقرش سازد. «بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۱۸»

حدیث ۱۶

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : طُوبَى لِعَبْدٍ طَابَ كَسْبُهُ. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: خوشا به حال کسی که کسبش پاک و طیب باشد. «تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۵۹»

حدیث ۱۷

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ - : الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ. رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - فرمودند: عبادت هفتاد جزء است که برترین آنها کسب روزی حلال است. «الکافی، ج ۵، ص ۷۸»

حدیث ۱۸

قال رسول الله - صلی الله علیه و آله - : أَلْكَأْدُ عَلَى عِيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. رسول خدا - صلی الله علیه و آله - فرمودند: اجر

کسی که برای زندگی خود و عائله اش زحمت می کشد، مانند اجر مجاهدی است که در راه خدا جهاد می کند. «مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۵۵»

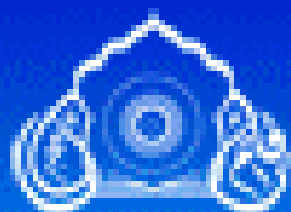
حدیث ۱۹

قال الامام الصادق - عَلَيْهِ السَّلَامُ - : لِيَكُنْ طَلَبُكَ الْمَعِيشَةَ فَوْقَ كَسْبِ الْمَضِيعِ وَ دُونَ طَلَبِ الْحَرِيصِ الرَّاضِي بِدُنْيَا الْمُطْمَئِنِّ إِلَيْهَا. امام صادق - عليه السلام - فرمودند: تلاش تو در راه کسب معاش باید بیشتر از عمل مسامحه گر (که بر اثر سستی حق کار را ضایع کرده است) و کمتر از کار حریص باشد (که به زیاده روی و افراط گرائیده است)، حریص و فرومایه ای که به دنیای خویش دلگرم و مسرور است و به آن اطمینان پیدا کرده. «مجموعه ورام، ج ۱، ص ۱۳»

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است. اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید. از جمله فعالیت های گسترده مرکز: الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و... د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای و راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴) ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و... ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های

علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ... (ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶ وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵ (۰۳۱۱) نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله. شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: ۵۳-۵۳-۰۶۰۹-۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۱۸۰-۰۱۸۰-IR۹۰ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام :- هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید». التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بدان، نگاه می دارد و با حجّت های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکند؟». [سپس] فرمود: «حتماً رهاوندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد». مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

